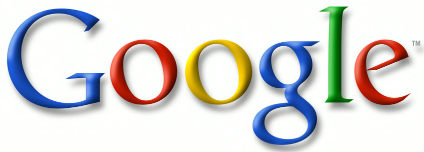
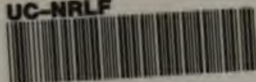

Google

CHAMPAGNE KORGEN

av

ANDERS EJE

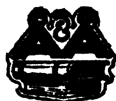
Einar Fosselius

CHAMPAGNEKORGEN

CHAMPAGNEKORGEN

AV

ANDERS EJE

STOCKHOLM
ÅHLÉN & ÅKERLUNDS FÖRLAGS A.-B.

In Mem. - Einar Forsslund

STOCKHOLM 1919

ÅHLÉN & ÅKERLUNDS FÖRLAGS A.-B:S BOKTRYCKERI

I.

Marmatti var just i färd med att själv räkna dagskassan, när det ringde i telefon. Han stod lutad över pulpeten, varvid lampans smörgula ljussken kom hans grå hårtestar att blänka som gammalt tenn. Huvudet riste i ett — vore inte tanken så barock skulle man trott, att varenda sedel väckte hans ogillande, när den prasslade mellan de torra fingrarna. Biträdet, som stod i rummet bredvid och torkade händerna efter tvagningen, tänkte som så, att gamle Marmatti var fördömt orättvis mot guldets gud, när han ruskade på huvudet åt de växande sedelbuntarna. Men somligt folk har svårt att sätta upp ens en vänlig min mot dem de älska allra högst, reflekterade señor Stremman, som redan hunnit skaffa sig en smula erfarenhet av livet och människorna,

fast han av hänsyn till sin intellektuella bekvämlighet helst undvek att dra slutsatser.

435, 440, 450, räknade gubben.

Därpå tystnade han. Huvudets ristningar blevo allt våldsammare, fingrarna knepo om sedelbunten så det vitnade kring tumnaglarna.

»Det ringer i telefon», skrällde chefens röst. Och det lät precis som om en av de gamla plåtbrickorna under disken ramlat ner och ställt till oväsen.

»Jag hör det», sade biträdet hövligt. »Det var för resten», fortsatte han, »en ganska bra signal, om man tar i betraktande, att den kom från ett sånt där gammalt argentinskt telefonskrälle.»

Feddy Stremman hängde upp handduken på kroken under spegeln och började lösa upp halsduken. Knuten måste göras om; slitaget kunde nämligen maskeras bättre, tyckte Feddy.

Marmatti tappade tålamodet. Det klirrade i vinflaskorna runt om, när han lät den tunga pulpetklaffen falla i lås.

»Varför svarar ni då inte? Porquèe?...»

»Klockan är fem minuter över sex, patron. Tjänstgöringstiden upphörde för precis fem

gånger sextio sekunder sedan. Och som ni vet är punktlighet en av de dygder jag personligen sätter högst.»

Av señor Stremmans yttrande skulle man tro, att hans intresse för ordning och pliktuppfyllelse reglerades av en mycket principfast världsåskådning, men det var inte fallet. Inte riktigt. För punktligheten vid arbetstidens början var Feddys entusiasm ytterligt sval. Däremot höll han styvt på, att arbetet skulle upphöra, när den rappaste av traktens kyrkklockor intonerade sexslaget. På denna uppfattning hade Feddy Stremman naturligtvis svultit ihjäl efter en knapp vecka i New-York; Buenos Aires ägde i detta avseende en mer europeisk (eller svensk) tolerans — till lycka för min hjälte.

Emellertid — vinhandlaren klaskade på argt smällande toffelsulor bort till de billiga bourgognemärkena, bakom vilkas hyllfack telefonapparaten satt fastspikad.

»Ciudad 111 70.»

Rösten var frän av förtret över biträdets mulåsneaktiga motspänstighet, ansiktet förmörkat av ovilja. Men se nu — vilken blixtsnabb förändring... Hela denna strama

karta av linjer och streck i vinhandlarens ansikte flöt plötsligt ut i den sällaste förvandling. Det var som om ett uråldrigt torkat pergament med ens blivit dränkt i smör och olivolja. Feddy sade sig att rösten i telefon måste tillhöra en av den marmattiska firmans starkaste konsumenter. Efter några falskt beklagande tonfall grep herr Marmatti pennstumpen och började rita krumelurer på blocket. Ordern repeterades med förtjusta smackningar — en vana som chefen haft att tacka många framgångsrika affärer för. I samma mån som köplusten svingade sig upp bland dyrare märken och årgångar blevo señor Marmattis gomljud alltmer mondäna; vid *de verkliga* vinerna åstadkom hans tunga en koncertino av druvlystna tungsmällar, som inte stod vinprovningen vid ett av gourmeter erövrat middagsbord efter. Just så lät det nu borta vid vinhandlare Marmattis telefon.

Feddy hade fått på sig jacketten och kontrollerade i spegeln, att dess fall över axlarna var på en gång fast och mjukt. Kragen stod bländande vit mot den bronsbruna käken, och tvärs över västen, från den ena bröstfickan till den andra, blänkte diskret en guld-

slagen klockkedjas svagt buktade linje... Inte illa. Det kunde, kunde, *kunde* ju hända, att lilla hon, fröken Valeria Rimini, just denna afton var ute och promenerade sin unga skönhet och då... En gentleman kan lämna till och med växelregleringen åt slumpen, men när det gäller flickor måste han vara beredd på *allt*.

Nu klirrade det borta i telefon. Vinhandlarn krokade upp mikrofonen, rev av lappen han nyss klottrat på från anteckningsblocket och tog två steg in mot butikslokalen. Så stannade han plötsligt och kliade sig på nässpetsen med papperslappen, som han lekfullt format till en strut. Feddy lade med någon förvåning märke till, att den inställsamt förbindliga minen icke lämnat principalens porträtt; den snarare steg en grad ytterligare.

»Gubben myser som en extralärare framför brännvinsbordet», tänkte biträdet, medan han lät den tunna, ljusa sommarrocken glida av oket — detta från herrar Janson & Vallgrens i Stockholm skickliga händer utgångna lyxplagg, som Feddy till sin egen förvåning lyckats skydda från den många gånger starkt trängande diskonteringen hos

alla Reconquistas uppköpare av begagnade kläder.

Pang!

Feddy Stremman stannade mitt i rörelsen, med ena armen i rocken och huvudet lyftat — som jägaren vid den plötsligt intonerade musiken från drevet. På *det* ljudet kunde han inte ta miste — vinhandlarn hade dragit korken ur en butelj.

»Vill ni vara god och komma ut ett slag, señor Stremman?»

Inte en enda gång under sin halvårslånga anställningstid hos Marmatti & Co hade Feddy hört någon vibration av den sorten i principalens stämband. Han blev nyfiken, drog armen ur rocken och gick ut i butiken. Sannerligen stod inte gubben där och lät det djupt purpurglimmande portvinet klucka ur en flaska, vars årtal icke varit åtkomligt för Feddys plånbok sedan... ja, sedan den fördömda växelkrediten i Uppsala lämnade honom i sticket. Helt enkelt.

»Var så god, min *käre* herr Stremman», persvaderade vinhandlarn. »Tag ert glas och låt er väl smaka, *om* ni behagar.»

Feddy tog sitt glas, men i hans blick satt lystnaden parad med misstron. Ett spanskt

(eller argentinskt) ordspråk hade lärt honom, att gråräven inte bjuder bort sin bästa stek bara för det vackra vädrets skull.

»Salud», hälsade han emellertid och lät druvans ädla arom fylla gom och luktorgan.

»Ack, ack, ack», smackade Marmatti — och hans huvudristningar föreföllo inte Feddy längre så avvisande och ovänliga — »ack, ack, ack, ett sådant vin. Är det inte rent av som att dricka den skönaste lyriska poesi, señor Stremman? Det växer som harpor i ens själ av det, inte sant?»

Feddy nickade (med läpparna mot vinet) men i tysthet konstaterade han, att gamla Marmatti hittills med stor talang lyckats undanhålla biträdet åtminstone en sida i sin karaktär. Att idéförbindelsen mellan portvinet och kassaskåpet inte var Marmatti främmande, det hade Feddy hunnit lära sig, men det här med lyriken...

Bakom det omedelbart påfyllda glaset nummer två plirade herr Marmatti mot sitt biträde: han undrade, om den omständigheten, att fritiden inträtt redan för femton minuter sedan, förhindrade señor Stremman att höja sitt glas en gång till. Och i denna vinhandlarens undran skulle inte ens den

argaste kemist kunnat analysera fram så mycket som en knivspets hån.

»Strunt», sade också Feddy Stremman godmodigt, »visserligen håller jag på mina principer en smula, men jag är väl ingen stockfisk heller, för tusan.»

Så tömde han glaset i botten. Men i vinhandlarns blick tändes en hel ramp av förväntansfullt flammande lågor. Han återförde samtalet till den punkt där det avbröts av Feddys förklaring, att han *inte* tänkte gå och svara i telefon. Kunde man ana, vem det var som gjorde sig besvär att ringa upp vinfirman så där dags?

Nej, förklarade man (med en hastig blick på vinflaskan), det var stört omöjligt.

Nå — med gissningar kom man inte långt. Det hörde nämligen icke till vanligheten, att någon av republikens generaler...

Någon av republikens generaler! Hå tusan!! Hå tusan!!!

Jojo men san. Så stod det till. General Malinna, general Enrico Malinna — varken mer eller mindre. En av republikens förutvarande krigsministrar, kort och gott. Fint värre — eller hur?

Feddy, som just nu sög vintagens blomma

ur sitt tredje bräddade glas, undvek av denna anledning att svara. Han nöjde sig med att blinka, livligt och förstående.

Då slapp det ur vinhandlarn alltsammans. I själva verket var det, som inträffat hemma hos generalen, republikens förutvarande krigsminister, något fullständigt otroligt. Maratti förklarade utan tvekan, att *om* en tidningsreporter fick tag på affären, och *om* denne reporter inte kunde svinga sig upp till chefredaktör på den, så ville han inte ge så mycket som en styver för den mannens talang.

»Fortsätt», nickade Feddy och satte ifrån sig glaset, som nu var tomt.

Marmatti tvekade; hans framställningsförmåga stegrade sig ett ögonblick som fullblodet inför steeplechasens äventyrligaste hinder. Så — utan att veta hur det gått till — hade han det bakom sig. Att generalen skulle fira sin dotters förlovningskalas denna samma kväll visste vi ju alla — ingen tidningslapp i Buenos Aires var så ynklig, att den inte haft ett par spalter om händelsen. I republikens krigshistoria hade general Malinna redan skrivit in sitt namn som en strateg av utomordentlig beskaffen-

het — vad var naturligare än att man motsåg ett sällsport väl organiserat kalas? Generalordern var utställd i form av trettio girigt motsedda bjudningskort — attacken skulle sättas in på slaget halv sju. Tio minuter före sex tände generalen sin ficklampa, skramlade med en väldig nyckelknippa och begav sig, åtföljd av betjänten, ner till vinkällaren för att där högst egenhändigt framplocka lång- och korthalsar, tjockbukingar och vingelben. Vilken upptäckt! Mot den elektriska lampans vassa strålar blixtrade inga silverslagna kapsyler, glimmade inga dunkla bottenglas. Hyllorna lågo platt öde, inte så mycket som en skärva att sätta i kråsnålen till katastrofens hugfästande fanns kvar — generalens vinkällare var tom som ett urblåst ägg. Tjuven eller tjuvarna hade gjort sin sak ordentligt.

Feddy lade märke till att herr Marmatti forcerade sin berättelse mot slutet, medan hans ögon då och då spelade mot klockan under takskulpturens vinlövsbekransade Bacchus. Samtidigt tilltogo huvudristningarna i våldsamhet...

»Tja», kommenterade Feddy Stremman tämligen vanvördigt, »jag gissar generals-

gubben inte har vidare svårt att hålla sig för skratt just nu.»

Vinhandlarn for upp.

»Det kan väl aldrig vara er mening, att vi ska lämna hans excellens i sticket?»

»Uppriktigt sagt, patron: jag ger generalens förlovningskalas så många som flyger och far. Detta ädla portvin...»

Därmed sträckte Feddy Stremman ut sin hand efter buteljen. Och i samma ögonblick slog klockan halv sju.

Marmattis ansikte var nu inte längre transparent av fägnande välvilja, och hans huvud riste alldeles förskräckligt. Med en rörelse, som kunde vara både avsiktlig och oavsiktlig, sköt han portvinsbuteljen utom räckhåll för biträdet. Därpå sade han, kort, torrt och affärsmässigt:

»Det är tolv flaskor champagne, Pol Roger, extra dry, 1897, till general Malinna. Jag plockar dem i en korg — det är expedierat i en handvändning...»

»Det gör ni rätt i, patron.»

Feddy fiskade fram sitt cigarrettfodral ur revolverfickan och fick eld på en papyross. Med ett djupt sugande halsbloss blåste han så ut en gillande grymtning över chefens ra-

ska handgrepp — på mindre än två minuter var champagnekorgen laddad och klar.

»Det blir mums, det där», sade Feddy nästan drömmande. Därpå tillfogade han i en annan ton, som om han plötsligt kommit att tänka på något: »Korgen hämtas, förmodar jag.»

Marmattis min blev bekymrad och förebrående på en gång.

»Hur kan ni tänka er något dylikt. Hos generalens är ju alla händer i arbete... Nej, nej, nej, käre herr Stremman» — nu vällde åter portvinets rubinflod ner i Feddys glas — »medge att er tanke var bra förhastad. Generalens tjänstefolk... Hur kan någonting sådant falla er in? Nå men se så, min allra som högst värderade herr medhjälpare. Varför dricker ni inte av denna nektar? Ert glas är fyllt ända till randen.»

Herr Marmattis så högt värderade medhjälpare reste sig upp. Han rynkade ögonbrynen för att ge mera eftertryck åt sina ord:

»Ja, patron», sade han, »jag *skall* gå er till mötes i detta avseende, jag *skall* dricka ur mitt glas eftersom ni så livligt önskar det.

Men sedan är det mig tyvärr omöjligt att stå er till tjänst vidare i afton, min fritid är nämligen *oerhört* upptagen. Och nu, patron, säger jag på mina landsmäns ädla vis: skål och tack.»

Gamle Marmatti hade förstått. Med pumans vighet störtade han sig över biträdet... För sent, kära vinhandlare — glaset var redan tömt.

Det lyckades verkligen herr Marmatti att samla ihop resterna av sin besinning just i sista sekunden. I stället för att slå sin allra som högst värderade herr medhjälpare i ansiktet (som han ämnat) tog han honom i famn, snyftande:

»Kära, söta, bästa herr Stremman, överge mig för guds skull *inte*.»

Men Feddy bara rev sig ur famntaget och frågade barskt vad meningen var. Och då kröp det ju fram: generalen måste ha sin champagnekorg allra senast om en halv timme (samt möjligen något senare en mindre korg likör, whisky och konjak), och alldenstund expressbud, springpojkar och alla slags skickebud firade strejkvecka, fanns det ingen annan råd än... ja, kort och gott, än

att señor Feddy Stremman åtog sig saken. Så var det sagt. Punkt och slut.

Nu är det naturligtvis varje arbetsgivare obetaget att föreslå sina underlydande uppdrag i tjänsten, men han har ingen rätt att skymfa dem, ingen rätt att kränka deras personliga värdighet — allra minst i Argentina, vars statsform just vilar på alla dess medborgares respekt för det individuella frihetsbegreppet. Av en gatsopare hade samhället rätt att fordra att han skulle sopa gatan, men inte ens republikens president kunde det falla in att be gatsoparen blanka hans skor. Med tummarna myndigt instuckna i västens armhål upplyste Feddy — inledningsvis — sin chef om dessa nakna fakta. Strax vid anförandets början hade han tvekat, om han skulle spela spex eller tragedi med gubben Marmatti — utan att själv veta om det, hade han så hamnat i resonnörens rollfack. Med en handrörelse à la Gustav Fredriksson lyfte han monologen in i den stillsamt ironiska komediens jargon...

»Låt oss inte tvista om bagateller, min bäste vän. Det ligger i ert yrke att ha ett mycket högt förtroende till portvinet, särskilt den årgången. Vad är väl naturligare

än detta? Nåväl! Ni trodde det skulle få mig att glömma känslan för min personliga värdighet. Att ni räknade tokigt i detta avseende är varken ert eller portvinets fel — i synnerhet inte portvinets. (Konstpaus — därefter, med ett djupare tonfall i rösten, lånat från Svennberg eller de Wahl): — »Jag undrar, om ni någon gång reflekterat över, *vem jag egentligen är.*»

Marmattis huvudristningar överträffade i våldsamhet alla tidigare rekord. Men inte ett ljud kom över hans läppar.

»Nej. Jag kunde just tro det. Ingen kan tjäna två herrar, patron, ert människostudium måste bli lidande på ert intresse för etiketter, korkar och kapsyler. Eljest skulle ni redan för längesedan sagt er själv något i den här stilen: denne señor Feddy Stremman *kan* inte vara ett helt vanligt vinhandelsbiträde. Denne señor Stremman, som rör sig bland de allra ädlaste årgångarna som kemisten i sitt laboratorium, som en Beethoven bland assdur och fissmoll, *måste* vara en annan än den han ger sig ut för. Han saknar brackans alla yttre karaktäristika och han bär en sommarrock, som är ett öppet hån mot den usla avlöning jag låter

honom uppbära. Nåväl, min värderade vän. Antag att ni varit mäktig ett sådant resonemang, och att ni kommit till mig med det. Gott. Jag skulle ha svarat er så här: herr vinhandlare! Framför er står en man, som slukat många frukter av kunskapens träd på gott och ont. Men som visserligen helst vilat i dess skugga och där lagt bort titlarna med den högsta bildningens ädlaste banérförare. Hela världens förråd av smink skulle inte räckt till att dölja er blekhet, om jag kastat er i ansiktet namnen på de lysande snillen, med vilka jag diskuterat världsgåtorna, eller de sköna kvinnor, som trånat efter mitt namn på sina dansprogram. Inte sant, herr Marmatti, nu börjar det gå upp för er, vilken barock idé, som föddes i er hjärna, när ni ville få mig att leka dräng åt er lilla dussingeneral...»

Feddy framförde sin oration med återklangen av en från nationssalarna i Uppsala lånad bravur, vars lätt portvinsstänkta överdrifter gjorde sig förträffligt i god kastiljansk språkutstyrsel. Men på vinhandlarn var öronfägnaden rakt bortkastad — gamle herr Marmatti vidhöll envist sin önskan, nu spärrad med en hel rad katastrofer, som

ofrånkomligt skulle inträffa, om man inte gjorde general Malinna till viljes.

Feddy förlorade tålamodet:

»Se så», sade han barskt, »ni har hört vad jag sagt. Jag kommer *icke* att agera springpojke, varken för er eller för er general.»

Därmed krängde Feddy raskt sommarrocken över axlarna, medan Marmatti hjälplöst sträckte sina vissnade händer mot taket.

»Ni gör det alltså inte?»

»Nej.»

»Är det ert sista ord?»

»Ja. Si. Oui. Yes.»

Och för varje ord höjde Feddy Stremman rösten ett par pinnhål. Vinhandlarn, som var smått hemmastadd även i kulturspråken, förstod att han var förlorad.

»Vad vill ni jag skall göra?» mumlade han.

Feddy svarade med en hjärtlös axelryckning.

»Det angår mig inte. Bär dit korgen själv.»

Då sträckte herr Marmatti fram sina händer med en gest av ömkansvärd hjälplöshet:

»Jag orkar inte, señor.»

Det var ett farligt ögonblick för Feddy Stremman. Som många andra lättsinniga kanaljer hade han gott hjärta — på väl hundra av de långa smala papper i bankernas växelportföljer, som slutligen gjorde vistelsen i Uppsala outhärdlig, hade han skrivit namnet Fredrik Strömman efter vida skralare vädjomål till hans medlidande. Och det är nog osäkert hur det gått med Feddys motståndskraft (redan på denna punkt i samtalet) om inte herr Marmatti råkat gripa fatt i biträdets sommarrock.

»Släpp rocken», fräste Feddy uppbrusande.

»Aldrig», bedyrade Marmatti fanatiskt.

»Släpp rocken.»

»Nej.»

»Jo.»

»Nej.»

»Jo.»

Feddy höjde handen och måttade åt halsen på gubbkräket. Han visste precis var muskelsystemet hos en sådan gammal herre kunde förlamas, kunde ögonblickligt förlamas. Men Maratti vek inte undan; gjorde inte ens ett försök att parera slaget.

»Slå», sade han lugnt, »ni har rätt till det.

Det är ju inte mer än två veckor sen ni räddade mitt liv.»

Feddy lät armen sjunka. Gubben hade rätt. En kväll i förra veckan, när ett par företagsamma ynglingar listat sig in i butiken bakvägen för att hjälpa vinhandlarn av med dagskassan eller någon del av spritlagret, hade Feddy gått emellan. Hela affären var undanstökad på två röda minuter — bokstavligen röda, eftersom det rörde sig om en flaska gammal bourgogne i skallen på den ena av gökarna, som blev kolorerad så skräckinjagande praktfullt att den andre genast grep till harvärjan. Herrarna hade redan fått gubben på rygg under disken med ett ordentligt munlås, när Feddy gjorde sitt kast och fick situationen att vända på sig. Firmans chef var naturligtvis tacksam, fast han tyckte att Feddy kunde valt ett billigare märke. Nå, anmärkningen fick ju inte tas som någon förebråelse, precis, men nog hade ändamålet vunnits lika bra med en flaska burgunder à 2,50 som med denna kungliga originaltappning till 20 pesos buteljen.

Att rädda en annan människas liv drar med sig en del konsekvenser. Det skapar åtskilliga hänsyn, som den räddade själv

alls inte behöver hysa; räddaren måste ikläda sig det moraliska ansvaret för fortsättningen av det liv, som utan hans ingripande eljest kunnat få en snabb och lättvindig avslutning. Det var något ditåt Feddy kände, när han nu plötsligt — och utan vidare ordande — förklarade sig beredd att göra vinhandlarn till viljes och släpa den fördömda champagnekorgen till general Malinnas bostad.

Feddy Stremman knäppte till rocken, slog upp kragen och drog hatten ner i pannan. Av rädsla att ett enda oförsiktigt ord kunde åstadkomma en ny ödesdiger lynneskastning hos denna underliga nordbo vågade herr Marmatti inte knysta en halvdragen anda. Drog bara korgen bort till dörren, som han öppnade under djupa bugningar.

»Adressen?» sporde Feddy mörkt, medan han drog på sig handskarna.

Belgranoparken 14. Om señor Stremman satte korgen på spårvagnens främsta plattform så var det endast att följa med till ändstationen. Sedan bara trettio steg genom parken — rakt fram. Taket på generalens villa var synligt bakom trädtopparna.

»För säkerhets skull... se här!»

Och därmed stack principalen ett visitkort med general Malinnas fint litograferade namn och adress i en av fickorna på biträdets sommarrock.

»Gott», sade Feddy. »Nu går jag. Men en sak har jag hunnit lära mig i kväll.»

»Vad då?» frågade Marmatti bävande.

»Att man skall tänka sig för två gånger, innan man räddar livhanken på en gammal vinhandlare. Godnatt.»

II.

När Feddy lyckligt placerat den fördömda korgen bakom spårvagnsförarens tofflor och själv fattat posto i lä, tyckte han nog, att han varit en gnutta onödigt sträng mot gubben Marmatti. På det hela taget var ju det här inte så mycket att göra väsen av — nu stod man där man stod såverad och bra, för en ringa nickel, och vid ändstationen var det som Marmatti påpekat — bara att släpa möbeln ett stenkast vid pass upp genom en övergiven park till villan, skrika hallå så det sa skvatt i betjäntkopplet och dänga kollyt innanför dörren. Akademiskt sett, hade det aldrig betraktats som någon chikan att förflytta buteljer — inte ens ut till Luthagen. Och ville man anlägga en mera praktisk syn på saken, så var Feddy Stremman den som visste att ta ut valuta

för uppoffringen hos arbetsgivaren. Saken borde lämpligen ordnas efter mönstret av ett girokonto i banken, där man sedan kunde dra på sitt tillgodohavande i form av små självsvåldiga friheter.

Denna tanke tilltalade Feddy i så hög grad, att han på stående fot beslöt sig för att efteråt gå till Sportsman och skölja ner uppdraget med en sejdel cerveza. På sista tiden hade han glidit en smula ifrån sin gamla internationella umgängeskrets, där han som *medlem av någon legation* var en uppburen och gärna hörd förkunnare av de europeiska statsmakternas hemligaste planer. Och Sportsman hade alltid varit den gemensamma mötesplatsen.

»Satan.»

Svordomen väckte Feddy ur hans funderingar. Nyss hade han med sin korg varit ensam på plattformen, nu trängde folket på. En bio i hörnet vid hållplatsen hade just öppnat portarna för publiken, utrymmet bakom förarn var fullt i en handvändning, någon av de påträngande hade råkat snava på korgen — därvid åkallelsen.

»Se er för», fräste Feddy till.

»Håll mun.»

Nu blandade sig en herre i hög hatt och vårdslöst uppslagen sidenfodrad kappa i samtalet.

»Giv plats för damen, om ni behagar, mina herrar.»

Riktigt. En ung, elegant klädd dam hade all möda i världen att hålla balansen på steget, där hon fått fotfäste i samma ögonblick som föraren slog kraften på. Inte ens på spårvagnen förnekar sydamerikanen sina chevalereska vanor: en av herrarna hoppade av, fyra armar sträcktes ut, det blev plats tillräckligt. Damen tackade vänligt med nickar till höger och vänster, varvid turen även kom till señor Feddy Stremman.

Igenkännandet var ögonblickligt och ömsesidigt. Feddy lyfte på sin hatt och log (vilket skedde helt mekaniskt), medan tusen farhågor och förhoppningar på en gång började flamma i hans hjärna. Den unga damen var nämligen fröken Valeria Rimini.

»Señor Stremman», utbrast hon livligt, »tänk, att man skall behöva leta efter er på spårvagnarna. Ni borde riktigt skämmas.»

»Jag skulle kunna säga er precis detsamma», svarade Feddy, »men jag vet ju av er-

farenhet att förebråelser inte biter på er. Hur står det till?»

»Jo tack. Kan jag bara undgå att bli ihjälklämd just nu finns det hopp om livet.»

Förarn vände sig om.

»Det blir strax bättre, señorita. Vänta bara till nästa hållplats.»

Därmed slog han av strömmen och lade bromsen till. När vagnen åter satte sig i rörelse visade det sig att mannens spådom stod sig: på plattformen funnos nu endast fyra passagerare kvar — utom Feddy och Valeria en arbetare och en katolsk präst. Señor Stremman manövrerade det omärkligt därhän, att han fick den arbetsklädde mannen mellan champagnekorgen och sig själv, varigenom situationen på spårvagnens främre plattform fick en (socialt sett) mera naturlig prägel.

Valerias allmänna nyfikenhetsbegär var inte släckt fastän hon kom från ett två timmars biografbesök.

»Ni är på väg från legationen, señor?»

Feddys axelryckning kunde betyda både ja och nej.

»Man får inte ligga på latsidan, må ni

tro. Ni skulle bara ana så mycket dumheter folk kan hitta på...»

»Utrikesministeriet?»

»Generalitetet, señorita, generalitetet. Men låt oss inte tala om den saken nu. Har ni varit på bal sedan... hm... sist?»

Det var en fråga. Fröken kastade sig över ämnet med en förtjusning, som totalt uppslukade hennes intresse både för utrikesministeriet och generalitetet — och därmed hade kavaljeren nått sitt mål — för ögonblicket. Han fick två minuters andrum att överväga...

Fanns här någon möjlighet att rädda situationen? Ja, *en*. En enda. Om fröken Rimini lämnade vagnen före ändstationen kunde någon förevändning hopljugas, som gjorde señor Feddys uraktlåtehet att eskortera señoritan acceptabel. I varje annat fall måste gossen (inom några få minuter) göra valet mellan sitt hjärtas dam och sin solklara plikt. Något tredje gavs inte, varje kompromiss var otänkbar. Begreppen legationssekreterare och champagne läto sig väl förenas, men endast under förutsättning att vinet fanns upphällt i en ljusbrytande kristall framför legationssekreterarens ku-

vert. Tolv flaskor av samma gudadryck i en korg under hans arm var en helt annan sak — särskilt i Argentina, där man är nästan löjligt nogräknad i sådana fall. En legationssekreterare med en korg på armen måste antingen vara en dåre eller en bedragare — filmar gör man inte ens i Syd-Amerika efter mörkrets inbrott.

Dock — ännu fanns ingen anledning att ge spelet förlorat. Feddy summerade chanserna till sin förmån: sex hållplatser kvar till den sista, Belgranoparken, alltså sex möjligheter mot en att Valeria skulle avbryta resan. God matematik, eller hur? Förresten, när allt kom omkring: vad ända in i helå det rosenfärgade helskotta skulle donnan i Belgranoparken att göra så dags på kvällen? Sannolikhetskalkylen ingöt hos vår hjälte en ännu mer hoppfull stämning än den rena matematiken. I själva verket hotade nog den största faran från arbetaren, vars existens på plattformen så bra förklarade champagnekorgens. Med mannens försvinnande skulle situationen möjligen tillspetsas...

Vid hållplatsen nummer ett inträffade icke något. Folk kom och gick, fäktade med ar-

marna, ropade hoj och holla, förarn klämtade med klockan, men señoritan stod där hon stod. På främre plattformen skedde alltså ingen förändring. Till slut ljöd konduktörens visselpipa, vagnen satte sig i rörelse.

Den unga damen hejdade sig plötsligt mitt i reminiscenserna från en boston till tonerna av Quand l'amour meurt:

»Hör nu, herr Stremman», sade hon förebrående, »det var *hemskt* vad ni ser ointresserad ut.»

Feddy protesterade, men Valeria avbröt — tonfallet rört av medlidande.

»Förlåt mig, señor Stremman. Jag ser det nu, ni har bestämt tandvärk.»

Gudar — tandvärk. En sådan avskyvärd misstanke. Hur kunde señoritan tro?...

Fröken Rimini förklarade: dels den lidande minen, dels den uppslagna rockkragen... Det tjänade ingenting till att neka för någondera.

Feddy korrigerade hastigt toaletten, förbannande sin brist på självkontroll. Men leendet behövde han inte tvinga fram, ty när Valeria såg rockkragens tomma knapphål, nöp hon resolut ett par konvaljer från sin

bröstbukett och placerade dem på den plats, där hennes kvinnliga öga nyss konstaterat tomheten. Feddy var ogrumlat lycklig fem korta sekunder — och i detsamma stannade vagnen vid hållplatsen nummer två.

Prästmannen steg ned. Men innan han gick lät han sina kloka och goda ögon omfatta det unga herrskapet med en kärleksfull blick, och leendet gjorde hans gamla rynkiga mun nästan vacker.

»Såg ni?» frågade Valeria sakta.

»Ja», nickade Feddy. Och i bröstet på honom slog ett på det hela taget (och trots allt) rätt ofördärvat hjärta sina slag i väsentligt ökat tempo.

När vagnen hunnit tjugu meter från hållplatsen vaknade Feddy plötsligt på nytt till verkligheten:

»Förlåt, men skulle ni inte ha stigit av där?» frågade han och gjorde en gest med tummen över axeln.

»Jag», utropade flickan. »Skulle jag stigit av . . . *Visst* inte.» Och tonvikten på detta visst kom Feddys mod att sjunka som en blyklump. Så tillade hon:

»Jag har flyttat sen vi träffades sist, ser ni.»

»Vart då, om ni tillåter?»

Valeria nämnde en gata, som Feddy aldrig hört talas om och fortsatte:

»Ni skall komma och hälsa på oss, bara vi fått i ordning en smula. Våningen är inte dum alls, må ni tro. Där finns en sal med plats för tio dansande par. Vad säger ni om det, señor Stremman?»

»Excellentissimo, señorita.»

Den unga damen lutade sig närmare kavaljern.

»Vet ni», sade hon, »jag har redan planerat en liten festlighet, i dag om fjorton dar. Och padre är med på galoppen. Ett utvalt, trevligt, intimt sällskap, uteslutande personer av kvalitet, av *verklig* kvalitet. Säg, señor Stremman, ni låter väl inte engagera er den tjugufjärde på annat håll?»

»Naturligtvis inte. Ni är bara alltför älskvärd mot en stackars främling.»

Valeria hotade med pekfingret.

»Vi ha nog reda på vilken matador ni är. Försök bara inte att vara blygsam. Alla herrar med diplomatiska förbindelser. . .»

Det knackade på rutan bakom dem, konduktören stack ut en brunbränd hårig näve genom luckan, och Feddy lade avgiften i den

för sig själv och señoritan. I samma ögonblick gled vagnen sakta förbi en ny hållplats — alldenstund ingen människa gjorde min av att varken stiga av eller på. Det var förresten inte många passagerare kvar i ekipaget ... och redan skymtade Belgranoparkens lyktor långt framme vid gatans ändpunkt.

Feddy hade begagnat den syd-amerikanska huvudstadens spårvagnar rätt flitigt sista tiden, men aldrig hade han upptäckt, att avståndet mellan hållplatserna var så rasande kort, så rent abnormt litet som just i afton. Knappt hade han hunnit uppsända en dimmigt formulerad, men brinnande het bön till Försynen, innan förarn började manipulera med magnetbromsen... Konduktören ropade:

»Jumbal.»

Och den arbetsklädde mannen vidtog tydliga förberedelser att stiga av, medan señoritan inte rörde sig ur fläcken. Då begrep Feddy att allt hopp var ute — han stod öga mot öga med sitt öde. Det gällde nu för honom att träffa ett avgörande, i jämförelse med vilket beslutet att lämna juridiken och Uppsala i sticket tycktes Feddy

fullständigt bagatellartat. Han måste välja mellan Valeria (som han älskade) och sin plikt mot herr Marmatti (som han avskydde, men vars repressalier han fruktade).

Ett ögonblick trodde Feddy att katastrofen skulle anmäla sin närvaro omedelbart. Arbetarn hoppade ned från vagnen, och förarn vände sig till hälften om, otålig att komma i väg. Nu, tänkte Feddy, får han syn på champagnekollyt, drar sina slutsatser och ropar an mannen:

»Holla, amigo, ni glömde er korg.»

Då...

Men förarn hann inte sänka blicken till plattformens golv förrän signalen ljöd.

Vad señoritan beträffar hade hon svårt att slita sina tankar från balen den tjugufjärde. Ville señor Stremman höra hur hon tänkt sig arrangemangen? För att få en viss *stil* på tillställningen skulle gästerna inbjudas till en *comparsa de mascaras* i Blå grottan. Vad sade señor Stremman om detta? Matsalen skulle dekoreras i blått, blåa slöjor och blått silkespapper, och padre själv hade lovat gå omkring som väktaren av den blå grottans hemlighetsfulla skatt. Var inte det hyggligt av padre? Naturligt-

vis vore det roligt, om gästerna ville göra sig besvär med något i kostymväg — åtminstone huvudet i mask — men några fordringar i den vägen tänkte man inte ställa upp, allra minst för herrarnas räkning. Herrarna hade nog annat att tänka på... eller vad trodde señor Stremman?

Señor Stremman trodde varken det ena eller det andra — att döma efter det svar i november han gav. Ljuset från globen i taket belyste señoritans läckra ansiktsoval — de stora svarta ögonen, den raka, ädelt skurna näsan och en mun med litet för tunna läppar kanske, men till ersättning utrustad med två rader formfulländade tänder. Valeria hade talat sig varm, den höga färgen klädde henne. Feddy *åt* flickan med ögonen; han tyckte hon blev vackrare med varja varv hjulen förde dem närmare Belgranoparken.

Redan innan vagnen hunnit stanna stod Feddy Stremman på marken. När han omedelbart därefter krökte sin arm så var det inte för herr Marmattis champagnefyllda korg, utan för Valeria Riminis behandskade lilla hand. Till Feddys heder skall anmärkas, att detta sätt för avveckling av princi-

palens uppdrag gjorde hans rörelser en smula virriga; även Valeria lade märke till det:

»Ni har bråttom?» förmodade hon.

»Ja», svarade Feddy i verklig byxångest. »Jag har uppriktigt sagt en smula, hm... bråttom.»

Så skyndade han bort med tösen vid sin sida. Och inom mindre än fem sekunder hade parkens skuggor slukat ungherrskapet...

III.

Fröken Rimini hejdade sin kavaljer.

»Där bor jag», sade hon och pekade på ett litet vackert hus med vänligt glimmande rutor på andra sidan häcken.

»Förlåt» — Feddys ton kunde varit stadigare — »men är det inte där general Malinna . . .»

»Aha», utropade Valeria, utan att på kvinnors vanliga vis ge något bestämt svar, »ni känner alltså generalen, señor Stremman?»

»Högst obetydligt.»

»Hans dotter förlovar sig i dag.»

»Så mycket vet jag.»

»Med en ung artillerilöjtnant, José Quintero.»

»Ett inklinationsparti?»

»Pyttsan. Han är skuldsatt över öronen, och hon har sitt möderne — utom ett för-

skräckligt humör som hon fått efter pappa generalen. Hu då.»

»Ni känner till förhållandena?»

»Fattas bara annat. Generalens och vi ha bott grannar med varandra nästan en hel vecka. Egentligen är det synd om löjtnanten — han har så melankoliska ögon...»

»Det får man lätt av dåliga affärer, señorita.»

»Då måtte *ni* alltid haft en ovanligt solid ekonomi, señor.»

»Låt oss fortsätta.»

»Ack ja visst, ni hade bråttom...»

»Jag följer er till porten i alla fall, señorita, om ni tillåter...»

Det hus, i vilket Valerias padre flyttat in för en knapp vecka sedan, låg alldeles vid sidan av generalens villa. Gränsen mellan de båda husen markerades endast av en låg häck, över vilken man ledigt kunde se från port till port. Feddy kastade en skygg blick bort mot generalsvillan. Alldeles riktigt; festligheten var redan gående för fulla muggar... Nej, tusan heller — inte för fulla muggar. Det fanns ingenting att hälla i dem. Men silhuetter av högtidsklädda damer och herrar rörde sig ändå livligt bakom

första våningens upplysta rutor. I nedra botten stodo fönstren på vid gavel.

Valeria sträckte fram sina fingertoppar och log ett förföriskt leende:

»På återseende, señor Stremman.»

Feddy bugade. Men den unga damen lät sin hand dröja kvar ytterligare några sekunder.

»Säg en sak», bad hon, och draget kring hennes läppar blev med ens allvarligt — »har det hänt något obehagligt eller hotande i... den högre diplomatin?»

»Hur kan ni komma på en sådan idé, señorita?»

»Ni ser så *förskräckligt* tankspridd ut...»

Feddy tvang sitt ansikte till en mimisk prestation av rang — hans obekymrat soliga uppsyn skulle tillfredsställt en biografregissör.

»Jag försäkrar er — det kan inte vara mer lugnt, stilla och fridfullt inom diplomatien än det är här i parken just nu.»

Detta skulle Feddy aldrig ha sagt. Från general Malinnas villa skar plötsligt ljudet av en stämma, som for ut i det uttrycksfulla kastiljanska språkets hemskaste eder. Ett

skyfall av ord, ett praktfullt fyrverkeri av svaveldoftande blixtar...

»Generalens röst», viskade Valeria förtjust.

Detta sprakande ursinne hade varken botten eller tak — bara en bråkdel av den ofärd generalen nedkallade över ett visst kreatur till vinhandelsbiträde kunde räckt till en hel argentinsk arméfördelning. Ett par förvissade betjäntröster sökte leda stormen till mildare luftstreck. Det lyckades inte alls. Generalen skummade vidare, och strax därpå fick han hjälp av en vass kvinnlig röst.

»Champagnen har uteblivit», fortsatte Valeria skrattande. »Ni skall få se det blir en snygg skandal...»

Nu härdade Feddy inte ut längre. Med en ursäkt, vars formulering saknade varje spår av diplomatisk skolning, svängde han om på klacken och var borta. Fröken Valeria hörde förvånad, hur de raska stegen ökade till full språngmarsch... Och hennes bekymrade slutsatser började åter irra bland utrikespolitikens labyrinter...

— — —

Långt före äventyret med den första växeln i Föreningsbanken i Uppsala hade Feddy

varit en optimist av klaraste vatten. Det hjälpte inte stort att livet oupphörligt korrigerade hans förtröstansfulla kalkyler — till och med i detta ögonblick kände han en spirande förvissning, att allt nog skulle ordna sig ändå... En tidsförlust på fem, tio minuter... Vad mera? Republikens förutvarande krigsminister fick svalka sitt rasande ursinne med ett bräddat glas av den ädla drycken — och hade han inte lust med det kunde han göra vilket tusan han behagade.

Under språngmarschen såg Feddy för sitt inre öga den trygga bilden av en spårvagnsförare och en konduktör i jovialiskt samspråk över något så kuriöst som en kvarglömd champagnekorg. Vid paraplyer, käppar, näsdukar och handskar var man ju van, med en hel, stor, tung, dussinladdad korg champagne... En så pass ovanlig händelse krävde en ingående ventilering av det lämpliga förfaringssättet; eftersom skåpet för kvarglömda effekter inte var tilltaget med tanke på lösöre av den där beskaffenheten, måste saken övervägas grundligt. Och mitt i detta övervägande skulle Feddy nu komma farande, anmäla sig som ägare till korgen, sticka en fempesossedel åt var och en av de

båda hederspríssarna — och så klara ut hela affären i en handvändning...

Nej. Satan och hela hans anhang. Ett sådant helsefyrs tjuvpatrask. Spårvagnslinjens slutstation låg lika platt öde som världen den första skapelsedagens morgon. Båglampans fullmåne stänkte ett macabert, men fullt tillräckligt sken på stillheten runt om. Feddy måste, ehuru ogärna, finna sig i situationen sådan den var: vagnen hade vänt — av champagnekorgen syntes inte ett spår. Jo, vänta. I sanden, just vid sidan av den plats där ekipagets främre plattform borde hejdats av bromsen, kunde fyra djupa symmetriska märken upptäckas. Där hade korgen stått. Punktum.

Feddy var nog förståndig att inse det meningslösa i att krypa omkring på alla fyra och leta efter dyrgripen eller att slita hjärnan med teoretiska funderingar över dess öde. Som saken låg måste affären avslutas med en axelryckning. Sedan Feddy Stremman på detta sätt avfört episoden med Marmattis champagne ur sitt skiftesrika liv tände han en cigarrett och slog sig ned på en soffa i närheten för att i lugn och ro fatta ett beslut.

Tanken att ånyo söka samförstånd med gubben Marmatti föreföll Feddy ytterligt motbjudande. Den där vinhandelskonditionen hade vid Gud varat tillräckligt länge — även om kvällens vedermödor lämnades utom räkningen. Feddy Stremmans natur var sådan, att varje förändring tjusade honom — i Uppsala hade han knappt hunnit skriva in sig som filosof, innan han tyckte att alla världens lockelser hägrade inom juridiska fakulteten, och så fort han öppnat sitt första kompendium i statsrätt insåg han, att det enda åtråvärda — åtminstone i det akademiska livet — var teologin med dess feta prosterier. För ögonblicket hade han totalt glömt bort all den lyrik han ägnat sitt eget öde dagen innan han associerade sig med herr Marmatti — nu fann han anställningen enbart löjeväckande. Att stänga in sin existens bakom disken i en liten obskyr vinhandel, när var och en av Syd-Amerikas halva tjog republiker vinkade med tusen möjligheter — vilken absurd idé. Visserligen hade det sina sidor att just nu lämna chanserna hos en viss ung dam i sticket, men den förbindelsen kunde alltid hållas öppen — till en början med en

ungefärlig sikt på tre månader. En speciell diplomatisk mission, ett hemligt uppdrag... och så vidare. Åhå, Feddy kände nog flickorna; det skulle bara öka aptiten hos tösen.

Återstod endast att bestämma lämpligt väderstreck. Då detta måste ske med särskild hänsyn till reskassan plockade Feddy fram sina kontanter ur tillgängliga fickor och fixerade summan i ljuset från båglampan. Det var inte mycket att hurra för just — nittiosju pesos, utom några nickelslantar. Nå, till järnvägsbiljetten förslog det alltid. Frågan var nu bara: norr eller söder, Bahia blanca eller...

Yermo. Där var det. Ordet som lyste från varenda annonssida i tidningarna, från varenda annonspelare nere vid Boca. *Res till Yermo.* Dessa tre ord hade med reklamens hypnos bitit sig fast i Feddys hjärna — han upprepade dem nu rent mekaniskt: *Res till Yermo.* För tusan, mumlade vår landsman, varför inte? Varför inte lika gärna till Yermo som någon annanstans? Kör för Yermo, Basta.

Nu gällde det bara att undersöka förbindelserna — Någon tågtidtabell fanns naturligtvis inte till hands — *claro que no* — men

en gammal tidning kanhända? Ser man på. Det lilla förmiddagsbladet hade glömt sig kvar i överrocksfickan.

Feddy behövde inte leta efter annonsen — den stod på första sidan.

YERMO!! YERMO!! YERMO!!

Res till Yermo. Våra dagars Eldorado.

Bliv miljonär på tre månader.

Därunder:

Tågförbindelser med Buenos Aires.

Nästa expresståg avgick från Nordbanans station klockan 4.30 på morgonen, strax före dagningen. Det passade förträffligt. Biljettpriset, 41.51, öppnade nämligen en angenäm mariginal för Feddy att äta en anständig supé och se de första odrägliga nattimmarna rinna bort bakom växlande drycker hos Lucio i baren.

»Ursäkta, min herre.»

Feddy Stremman hoppade för säkerhets skull tre steg fram, innan han gjorde sin häftiga helomvändning. Här skulle ingen

liten svartmuskig lymmel till argentinsk poliskonstapel försöka lägga sig emellan Feddy och hans beslut att bli miljonär på tre månader. Dock — försiktighetsåtgärden var överflödig; framför svensken stod en liten menlös figur i betjäntrock, randig väst, svarta kortbyxor med nickelspännen och vita strumpor.

»Vad är det fråga om?»

»Min herre skulle inte möjligen ha sett till ett vinhandelsbiträde med en korg champagne.»

Betjänten lade huvudet på sned; hans uttal av spanska språket var pinsamt grammatikaliskt. Feddy tände långsamt en ny cigarrett:

»Ni har tappat bort en karl med en champagnekorg? Är det så, min gosse?»

»Inte alldeles. *Vi* ha inte tappat bort honom, han har tappat bort sig själv.»

Feddy skrattade hjärtligt.

»Och champagnen har han också tappat, kanske?»

»Ursäkta, min herre», sade betjänten och lade huvudet ännu mera på sned, »det här är ingenting att skämta med. Få vi inte den champagne min husbonde rekvirerat inom

tio minuter fruktar jag att en stor olycka kommer att inträffa. Min husbonde är sådan . . .»

»Kan ni inte sätta er i förbindelse med vinhandlarn?»

»Det ha vi gjort, herrn.»

»Nåå?»

»Vinhandlarn är utomordentligt förtvivlad, min herre. Han skickade sin medhjälpare för nära en timme sedan — det var stört omöjligt att få ett bud för strejkens skull — och nu är det fara värt, att medhjälparn håller på att dricka ur champagnen själv . . .»

»Å tusan.»

»Ser herrn, medhjälparn är en fin karl, som gör vad som faller honom in. Den som är van att själv gå på kalas tycker naturligtvis det är onödigt att dra vin till andras bjudningar. Jag kan just se honom låta den ena korken efter den andra springa i taket till ära för de nyförlovade. Hi-hi-hi . . .»

»Har ni hittat på det där själv?» frågade Feddy kärvt.

Betjänten hejdade sin munterhet; han stängde av dess flöde ungefär som när man vrider till kranen för vattenledningen.

»Nej, ursäkta, det var Butler som sa det.»

»Vem är Butler?»

»Vår engelske hovmästare.»

»Sade señor Butler ingenting annat?»

»Joo», svarade betjäntfiguren (som var enfaldig nog att underkasta sig detta förhör bara därför att Feddy hade en elegant rock, en myndig ton och cigarrett i mungipan).

»Nåå?»

»Butler sa, att polisen skulle underrättas inom en halv timme. Den försnillade champagnekorgen var nämligen värd över trehundra pesos, señor.»

En ny spårvagn hade kommit in och stod väntande på klartsignal. Feddy satte foten på steget, i det han lekfullt viftade med handsken åt den dummaste av general Malinnas betjänter:

»Hälsa er Butler från mig, att om han skall ha några utsikter att hugga herrn från vinhandeln bör han skaffa sig ett ordentligt signalement. Det är inte troligt, att göken går med korggrepen om halsen för att inte bli förväxlad med andra gentlemän. *Hasta la vista, hombre.*

IV.

Privatexpropriatören med konstnärsnamnet Vuelto Abajo hade gått och vädrat en stund utanför knutarna vid villa Malinna. En mycket tillfällig anställning en gång i tiden som biträdande reporter i Sarmientos redaktion hade lärt honom, att det kan finnas korn dolda även i de blygsammaste petitnotiser utan rubrik — därför höll Vuelto av gammal vana ögonen på dem. I dag på middagen hade han med tummen och pekfingret nupit tre rader ur El diarios andra edition om förlovningsfästen hos general Malinna, och tio minuter före det i notisen angivna klockslaget stod han på post utanför entrén.

Spekulationen visade sig inte höra till de mest lyckade just. De gäster som infunno sig gående voro i en högst föraktlig majo-

ritet. Tre biler och två hästspända kupéer gåvo lumpna två pesos och tjugu åt herr Vuelto för mödan att öppna vagnsdörrarna och stryka mössan från skulten. Vuelto Abajo spottade åt en så klen förlovning — fästmön var ju dock dotter till en general och förutvarande krigsminister — men vad var att göra åt den saken? När inga åkdon syntes till mera på en stund tog herr Vuelto sitt parti, drog mössan ned i pannan igen, stack slantarna i byxfickan och föll av bort emot köksingången, där det luktade av mat och glirrade av glas och porslin.

Vuelto Abajo var en ståtlig, axelbred, litet nackböjd krabat, som skarpt stack av mot Buenos Aires' småväxta skojare — från vilka han även i ett annat avseende skilde sig: han hade upp- och avskrivningsräkning i Banco Argentino. För att vara affärsman i en så föraktad bransch som *mendigons* bestod han sig med ovanligt solida bankvanor: han lyfte aldrig på sin giro annat än vid uppnådda jämna tusental, och då flyttades bara beloppet över till ett konto med högre räntesats.

Vid general Malinnas köksdörr vände señor Vuelto sig med slug beräkning till en

av de äldsta och mest fetlagda flickorna — han visste på pricken hur han skulle ta dem. Ett galghumoristiskt tonfall i förening med en beundrande blick (som han lät svepa runt om fruntimrets kropp) brukade aldrig slå slint. Varken tonfallet eller blicken förmådde emellertid uträtta något nu; kanske därför att en oaptitlig räkel till hovmästare (som till på köpet bröt på engelska) oförmodat uppenbarade sig och bragte oreda i offensiven.

Vuelto Abajo hade inte för vana att envisas: när ett företag från hans synpunkt var misslyckat övergav han det genast och utan bitterhet, vilket möjligen var en av förklaringsgrunderna till hans goda ekonomi. Nu tvekade han endast i valet mellan Casino och Café de Paris, och då problemet inte ville låta lösa sig rationellt tog han upp en nickel, som han lät singla i luften mitt i ljusrektangeln från det ovänliga köksfönstret.

Det blev Casino.

Fortunas utslag hade det goda med sig, att expeditionens tempo från början kunde läggas på en mycket lugn bog — utanför Casino var det ingen publikfrekvens att tala

om före nio. Alltså skred Vuelto med långsamma steg ner genom en av parkens sidogångar, segt ältande tuggummit mellan de gulnade betarna.

I höjd med spårvagnens ändstation vägde han ett ögonblick på steget — skulle han kosta på sig tio centavos och åka ner till stan som herrskap? Just när vännen Vuelto gjorde sig själv denna fråga, och innan han hunnit fatta sitt beslut, inträffade något.

En häpen manlig stämma utropade:

»*Caspite, ques es esto*? — vilket på svenska betyder ungefär:

»Vad tusan är det här för något?»

Vuelto undrade detsamma och rörde sig inte ur fläcken. För övrigt behövde han bara höja sig på tåspetsarna för att skymta vad som försiggick vid hållplatsen.

»Hallå», ropade en annan röst, »vad står på?»

Nu var den första rösten betydligt lugnare och mera lågmält också:

»Kom hit ska du få se på fan, Enrico.»

Så blev det Enricos tur att säga *caspito*. Därpå fortsatte han:

»Var har du fått tag på den där?»

»Här.»

»Här. Du är tokig.»

»Kvarglömd, förstår du. Titta hit. Vinflaskor — i stor toalett ändå.»

»Tomglas ska du si.»

»I Gehenna heller. Känn på klenoden. Den är tung som attan.»

»Håll i mej, gosse. Långhals...»

»Lyft ner härligheten får vi titta...»

Korgen langades ned från plattformen och placerades på sandplanen i ljuset från båglampan. Enrico drog två av flaskorna ur deras spiltor och höll upp dem mot globens flödande teatermånsken.

»Så sant jag lever... Champagne du, prima vara...»

»Sån törst jag fick — helt plötsligt.»

Då kunde Vuelto Abajo inte styra sig längre. Med tre jätteskutt var han framme hos Enrico och hans törstiga kollega.

»Vad tusan tar herrarna sig till med min champagne?»

Konduktörn lät flaskparet hastigt glida ned i korgen igen, men sinnesnärvaron tappade han inte. Betraktande Vuelto med kall fientlighet sade han:

»*Er* champagne... Nä håll i mej. Det där kan ni försöka inbilla någon annan.»

Och kamraten tillfogade:

»Det var starkt.»

Vuelto rätade på nacken, varvid hans kroppslängd antog skräckinjagande dimensioner.

»Ja», sade han lugnt. »Det *är* starkt, men jag fruktar det kan bli starkare, om herrarna försöker grissla.»

Konduktörn och förarn bytte en blick.

»Herrn förstår väl», sade den förre i betydligt mera foglig ton, »att vi inte så här utan vidare...»

»Vi har ju vårt reglemente», mumlade den andre.

Vuelto kände sitt övertag.

»Det var någon som talade om törst i samband med det här vinet», erinrade han. »Jag förmodar det var efter reglementet?»

De båda andra svarade ingenting. Vuelto fortsatte:

»Egentligen skulle jag inte behöva förklara mitt uppdrag för herrarna på annat sätt än att jag tog den ene av er och slog den andre med. Men nu är det i alla fall så, att general Malinna har förlovningskalas...»

»Det stämmer», intygade Enrico.

»Och det är han som ska ha champagnen», ljög Vuelto — och anade inte hur sant han ljög.

Förarn, som redan givit spelet (och törsten) förlorade, fiskade under rocken efter klockan.

»Generalen är inte glad åt promenader, som herrarna kanske vet», fortsatte Vuelto, »men jag ska gärna be hans excellens komma hit ner ett slag — om det kan vara till nå'n glädje för reglementet.»

Förarn hade redan äntrat plattformen och lagt nyckeln på kraftinkopplingen.

»Det är tid att köra», fräste han.

»Vi är redan försenade», anmälde Enrico.

Vuelto Abajo hakade upp champagnekorgen under armen utan överdriven brådska.

»Herrarna må tro mej eller inte», sade han, »det är jag med.»

Inte mer än fem steg i riktning mot villa Malinna behövde Vuelto ta, förrän vagnen skramlade iväg bakom honom och han tryggt kunde vrida av åt höger. Inkommen i den tätnande planteringen ökade han stegens

längd för att omedelbart därefter ånyo ändra kurs. Nu bar det av rakt mot norr snett över ett torg och in i en labyrint av gränder. Korgens tyngd generade inte denne jätte det allra minsta — han rörde sig med så lätta steg och så fjädrande knän som han haft en flicka under armen och takten markerade han med en muntert piccolavisslad Sousamarsch. Ungar och madamer välsignade hans vandring med beundrande ögonkast.

När Vuelto Abajo hunnit stadsplanens gränslinje norrut steg han upp på en liten lustig ångvagn, som gott kunde tagits för ett leksakslokomotiv hos Finns lilla Sölve, om inte pilten levat så många tusen år före ångmaskinens uppfinnare. Herr Vuelto slog sig familjärt ned hos maskinisten, med vilken han växlade ett hjärtligt handslag. Korgen placerade han mellan sina fötter.

»Är det för magen?» sporde maskinisten med ett förstående leende, i det han gav korggrepen en lekfull smekning med tåhättan på sin stövel.

»Snarare för plånboken», nickade Vuelto och grep gillande en svart cigarr, som maskinisten sträckte fram. »När man är sin

egen arbetsgivare får man inte vara så noga med kontorstiden, förstår ni.»

Så kom där ytterligare två passagerare, maskinisten drog i ett spjäll, ångvagnen spydde kolstybb och gnistor, fräste som en katt och började till sist röra på sig. Vägen var gemen och fjädrarna skrala, men efter några äventyrliga nigningar, som hotade att stjälpa hela det smalspåriga skrammelverket, gick färden vidare — alltjämt mot norr. Vuelto sög sin cigarr och bestod då och då sin vän maskinisten en uppmuntrande nick; det var deras vanliga konversation, och den var god nog, tyckte de, ty att prata gick inte för bullret från kolvar, kuggar, hjul och ventiler.

Den sista biten var den värsta för vår företagsamme vindragare. Ångvagnen bromsade vid foten av en hög gräsbank — en särskild uppmärksamhet mot Vuelto Abajo, som på det sättet fick sin möda betydligt förminskad. Nu var det bara själva klättringen som återstod, men den hade Vuelto klarat många gånger förr med vida tyngre bördor. Och när han så stod utanför sin egen dörr, måttande med hänglåsnyckeln, belyst av det praktfulla, fast något

bleka skenet från södra halvklotets stjärnhimmel, gjorde han för hundrade gången den reflektionen, att ett under medverkan av den gynnsamma slumpen åstadkommet arbetsresultat hör till det mest stimulerande som finns i tillvaron — alldeles frånräknat att man sover så syndigt gott av det.

Att Vuelto Abajo slagit ned sina bopålar just här var dock något mera än en gynnsam slump. Valet av bostad sammanhängde med samma motiv som föresväva postherrarna, när de sträva efter att se sina postanstalter förlagda så nära centralstationerna som möjligt. Då Vuelto fann, att han måste — i affärssyfte — icke mindre än tre gånger samma vecka uppsöka denna förträffliga viadukt över järnvägslinjen norrut började han falka efter en lägenhet i närheten. Och det var då han hittade den här stugan, som förre ägaren befanns villig att avstå för ett litet prompt lager sorterade fickur...

Vuelto fick eld på en sticka och tände lampan. Så drog han den fläckiga blå arbetsblusen över huvudet, därvid blottande en rikt stickad sammetsväst. Från ficka till ficka löpte en tung kedja, behängd med

gnistrande berlocker, och djupt nere i sitt skinnfodrade bås ruvade kronometerverket mellan dubbla briljanterade boetter. För att inte slita metallen i onödan tryckte Vuelto på rubinknappen under bygeln och lät uret repetera. Tio. Gott. En blick på det över bordet uppklistrade annonsurklippet sade honom, att han hade flera timmar till sitt förfogande än han någonsin kunde behöva. Tåget lämnade inte nordbanans station förr än 4,30 förmiddagen.

Inte för det var nödvändigt — eftersom stugans närmaste granne bodde två kilometer därifrån — men Vuelto skruvade ändå till luckorna inifrån. Han tyckte det gav rummet ett hemtrevligare utseende, och det gjorde det också. Lampljuset flöt så stilla och fredligt över väggarnas vapen, tavlor och böcker, över stolarnas mjuka kläde och mattornas rosiga mönster att man riktigt kunde känna längtan efter en pipa och en gammaldags trevlig bok. Hemtrevnaden var också Vuelto Abajos enda passion — han rökte och drack bara när han blev bjuden. Nu till exempel kände han en rätt stark törst, men det föll honom aldrig ett ögonblick in att läska strupen med några

droppar champagne, fast han hade ett helt dussin flaskor inom räckhåll. I stället slog Vuelto i ett glas vatten åt sig, lyfte upp korgen med champagne på bordet och tog itu med sina förberedelser.

Först en hastig undersökning. *Correctamente.* Det *var* långhalsar i silkespapper och halmpälsar, ståltrådsvirkade, silverhuvade — och mitt på buken satt etiketten, det med guld sirade svarta garantimärket, stämplat och signerat som en av nationalbankens sedlar. Vuelto log — han log riktigt gott — ty han visste, att champagne är lättsåldare än kontrollerat guld, och multiplikationstabellen sade honom, att 12 gånger 35 är 420. Vore man dessutom förståndig och sålde varan där den är ändå mer svåråtkomlig än i republikens huvudstad borde siffran 420 utan svårighet kunna förvandlas till siffran 840 — och för att nå ett sådant förträffligt resultat behövde man bara låta korgen resa några lumpna mil på ett av statens snabbgående tåg till en eller annan vän vid en eller annan station uppåt linjen.

Vuelto Abajo gick bort till ett hörn av rummet och öppnade en skåpdörr för att

nästa ögonblick återvända med en trälåda av samma sort som den skoputsarpojkarna på gatan använda. Ur denna låda plockade herr Vuelto fram två små prydliga burkar innehållande emaljfärg, röd och grön, samt likaledes två penslar. Efter en knapp halvtimmes arbete var mästerverket färdigt: på champagnekorgens båda kortsidor prunkade ett magnifikt grönt kors mellan varje arm på korsen satt en rund prick, stor som ett julgransäpple och glänsande röd.

Nöjd med effekten lade Vuelto ordentligt in sina grejor igen, ställde klockan på väckning 4.10, släckte lampan, kastade ett pälsfoder över axlarna och kröp ihop på sängen, morrande av belåtenhet.

V

Feddy Stremman fullföljde sin avsikt — så mycket lättare som programmets nummer, deras ordning och sammansättning, voro genomgångna och prövade till fulländning i tre världsdelar. Först en iskyld — men icke iskall — absint vid disken till några djupa lungbloss från en caporal. Señor Stremman var visserligen endast stamkund på Lucio i mycket starkt avgränsade perioder, men stället hade en minnesgod uppassare vid namn Manoel, som visste hur svensken ville ha det — vilket smickrade hans fåfänga. När Caporalens sista bloss strilat fram mellan Feddys läppar sköt Manoel försiktigt en matsedel under hans ögon.

»Det är rätt, mozzo», nickade Feddy.

Så började han studera den maskinskrivna papperslappen och Manoel gav råd, vi-

skande, försynta, men sakkunniga och pålitliga råd. Señor borde framför allt inte försumma *pucheron,* den var i kväll försatt med en extra nypa prima coriandrum.

Feddy hörde, läste och kalkylerade. Plötsligt fick han en idé.

»Låna mig er penna, Manoel.»

På matsedelns baksida skrev Feddy först upp talet 97 och därunder talet 41.51. Subtraktionen gav 55.49 till rest — ett belopp som i pesos och centavos icke var att förakta på den tiden.

»Hör på, Manoel», började Feddy, »jag har mina infall som ni vet.»

Mozzon bugade samtyckande. En gång för några månader sedan... nå, den historien för sig.

Señor Stremman fortsatte:

»Jag skall i kväll förlusta mig för 55 pesos papel och 49 centavos, nickel och koppar, precis på slanten, varken mer eller mindre. Ni förstår, Manoel, femtiofem och fyrtionio. För denna summa vill jag att ni skall ordna det hela för mig — *det hela,* comprende? I kostnaden skall ingå apéritifen, (som redan är ett minne blott), supén, vinet, kaffet, cigarrerna, konjaken, whiskyn,

vattnet (och whiskyn omigen) plus en råbiff med lök, snaps och två stora glas öl, som avslutning, serverat på slaget halv fyra i morgon bitti. Är det tydligt och klart? Femtiofem och fyrtionio.

»Inklusive drickspengar, señor Stremman?»

»Inklusive drickspengar, Manoel.»

»Bueno, señor, jag kommer att göra mitt bästa. Och», tillade Manoel med älskvärt leende, »när ni går härifrån i morgon efter råbiffen, skall ni tro er ha depenserat det dubbla. . .»

Det var icke av halsstarrighet eller i desperation som Feddy Stremman fattat sitt beslut att öppna offensiven på Yermos möjligheter utan ett öre på fickan. Hade han ägt en tusenlapp eller bara några hundra pesos skulle han inskränkt avskedsfesten till en fårkotlett och ett glas Bilz, att komma stickande med ett par tior tilltalade inte hans sinne för proportionerna. Kompromisser var en sak som Feddy inte kunde tåla: kvickt eller dumt, gud eller fan, allt eller inget brukade han säga redan i Uppsala, när han kunde låta veckor gå utan att öppna en bok eller titta åt universitas, medan

de andra herrarna åtminstone tystade samvetets argaste röster med en slummeraria hos Trygger eller Reuterskiöld. Att nu som någon sorts moderniserad manlig Kraka komma till Yermo både med pengar och utan, praktiskt pank, men teoretiskt försedd med mynt ansåg han vara höjden av fånighet. Alla Nord-Amerikas petroleum- och järnvägskungar hade börjat utan ett öre på fickan, och Feddy Stremman tänkte inte vara sämre. Utom det att den sedermera i Uppsalakretsar berättade historien om f. d. jur. fil. stud. Fredrik Strömman skulle *göra sig* vida bättre på det här sättet.

Manoel hade funnit behag i Feddys infall. Dess karaktär av förtroendeuppdrag tilltalade honom — de argentinska kyparna äro inte bortskämda med sådant. Därför riktade han inte heller in sina ansträngningar på att göra företaget till en lukrativ affär för egen räkning utan fastmera att ställa det så trevligt som möjligt för uppdragsgivaren. Supén artade sig till en oavbruten källa av små överraskningar och Feddy upphörde inte att i tysthet prisa sin egen psykologiska skarpblick som en omväxling till lovorden över Manoel.

Desserten stod inte den övriga matsedeln efter — en på tvären skuren grapefruit, stor som ett litet barnhuvud, fylld med körsbärssylt, frikostigt beståänkt med marasquino. Härtill serverade Manoel nyss från ugnen utburna mandelstycken på silverfat och doftrikt, trögflytande portvin i karaff. Idéassociationen gav sig själv — Feddy beslöt att ägna herr Marmatti en skål och höjde sitt glas...

Just då gjorde han en upptäckt, som föranledde honom att hastigt sätta glaset ifrån sig. Det var inte utan att en droppe blev spilld på duken. Synen var rätt olustig — en gubbnacke, en gammal förtorkad gubbnacke och därovanpå ett huvud, som rördes av oavbrutna ristningar. Då det knappt var tänkbart att två gubbskallar i universum kunde rista på precis samma sätt började Feddy överväga möjligheterna av att snabbt försvinna. Han kände inte den minsta längtan efter att stöta ihop med herr Marmatti just nu. Det var rasande retsamt att behöva inhibera de återstående punkterna på kvällens program, men vad var att göra? Gubben kunde avsluta sin måltid när som helst; styrde han då mot utgången

måste han passera Feddys bord, varvid chanserna för upptäckt ställde sig som nio mot tio.

Satan ock...

Var kunde Manoel hålla hus? Under hela supén hade hans skugga vilat över Feddys bord — nu var karlen putz weg. Señor Stremman signalerade till höger och vänster utan resultat. Nå, äntligen: där kom ett kyparfrö:

»Skaffa hit Manoel, *al instante.*»

»Si señor.»

För sent. Livligare än man kunde trott honom om reste gamle Marmatti sig upp, sedan han kastat några slantar på bordduken. Feddy försökte svänga sin stol så, att han kom med ryggen åt gubben. Gick inte. Ett av stolsbenen hade fastnat i ett fördömt hål i golvmattan — señor Stremman satt där han satt. Gud som haver bar...

Tänk att underverkens tid inte var förbi! Den gamle herrn passerade Feddy Stremmans bord på mindre avstånd än tio centimeter — och ändå inträffade ingenting. Det var nämligen inte alls vinhandlare Marmatti; denna åldrade gentleman var så långt ifrån Feddys f. d. principal att han inte

hade ett drag gemensamt med honom — annat än huvudristningarna.

Señor Stremman tömde sitt portvinsglas till sista droppen — och i detsamma kom Manoel.

»Behagas?»

»Hm», sade Feddy, »min kära Manoel, kan ni säga mig, vem är den där charmanta herrn därborta, som nu låter slå upp sin Craud Laroze nummer två?»

»Honom känner jag mycket väl, señor. Det är el illustrissimo milionario Tadeo Asco.»

»Det var ett förskräckligt namn, Manoel.»

»Spelar det någon roll vad man heter när man har så mycket pengar?»

»Naturligtvis inte. I värsta fall kan man ju köpa sig ett nytt namn — din vän Asco tycks i alla fall ha bättre förstånd än så. Han föredrar att lägga ned sina pengar på gammal bordeaux. Får jag nu mitt kaffe, Manoel.»

»Genast.»

När Manoel serverat kaffet, slagit i konjaken, satt fram tändstickor och askkopp tycktes han hågad att fortsätta samtalet och Feddy hade ingenting däremot. Kände se-

ñor Stremman månne till, hur el illustrissimo milionario fått alla sina pengar? Inte... Ja men då...

»Berätta, Manoel», uppmanade Feddy.

»För ett år sedan, ja, för mindre än ett år sedan var det inte mera bevänt med señor Asco än med vilken liten bokhållare som helst. Han hade helt enkelt en vykortsaffär i Reconquista, ett skralt geschäft av bara tusan. En vacker dag var det också täppt — el illustrissimo milionario måste slå vantarna i disken och stänga igen butiken. Han brukade dricka sin kaffe i Lucio om förmiddagarna, och så var han borta. Vi trodde allesammans att han öppnat en ny vykortsaffär i någon annan ända av stan, men det var just vad han inte hade. Åh nej, han var klyftigare än så. Señor Asco satte sig på ett tåg, som gick någon stans, och efter fem månader, observera fem månader, señor, kom han tillbaka som...»

»El illustrissimo milionario?»

»Precis. Som el illustrissimo milionario med en hel kappsäck full med pengar. Proppfull...»

»Det kan man kalla att bli förgylld på

kort tid, Manoel. Var hade han hållit till under mellantiden?»

Manoel satte upp ett ansikte, vars mystiska min skulle klätt en teosofisk överstepräst.

»Var han hade hållit till, ja», viskade han. »Det är just knuten, det, señor. Själv talar han inte gärna om'et, men jag har listat ut det, jag.»

»Nåå?»

Manoel satte servetten för munnen.

»Yermo, señor.»

Feddy stjälpte omkull sitt glas, men han märkte det knappt.

»Säg om det en gång till, Manoel.»

»Yermo. El illustrissimo milionario började med att sälja frankerade vykort och slutade med att sälja hus. — Men titta bara hur det gick med konjaken.»

»Strunt i det, Manoel. Ge mig whisky och vatten, för nu tänker jag höja en skål för el illustrissimo milionario — nummer två.»

Men de sista orden hörde inte Manoel, för dem uttalade Feddy Stremman invärtes.

*

Manoel fick rätt: När Feddy lämnade Lucios bar klockan fyra på morgonen föreföll det honom som om han depenserat minst två gånger 55.49. Det var bara en sak han ångrade: att föreskrifterna för beloppets användning inte omfattat också en droska för två pesos. För just nu kände han en anatomiskt löjeväckande tyngd i knäskålarna.

Vägen upp till Nordbanan var dryg, men Feddy knäckte den. På stationen syntes knappt en kotte — mer än järnvägsfolket och en i väntsalen sittande poliskonstapel, kring vilken Feddy gjorde en för övrigt alldeles överflödig krok, ordningens väktare sov djupt och tryggt. Inne på perrongen var det livligare, men gott om utrymme i vagnarna tycktes det bli.

En signal rakt upp och ned med en lanterna, en knappt märkbar ryckning — señor Stremmans lyckotåg lämnade Buenos Aires.

Lätt om hjärtat såg Feddy storstadens husmassor glida förbi. Ju längre ut i periferin han fördes av det dånande tågsättet dess färre människor såg han — och i jämn proportion därtill avtog antalet poliskonstaplar. Denna matematiska lag fyllde

Feddys sinne med tillfredsställelse; inom några få minuter skulle han vara utanför Buenos-Aires' jurisdiktion. Hur långa armar herr Marmatti månde äga — till Yermo nådde de icke.

— — —

Tågmästaren, en gammal fryntlig gråhårsman, har nyss på genomgående viserat biljetterna. Till señor Stremman, som mot den anslagna varningen alltjämt uppehöll sig på plattformen röt han fram en vänlig uppmaning att ta plats inne i vagnen och Feddy skrek tillbaka: Strax, strax. Han kände en så stark åtrå efter luften, som endast den kan känna, som setat en hel natt och bara andats cigarrök och spritångor.

Utanför på slätten låg den tidiga morgonen mörkt opalgrå, dunkelt absintfärgad. Lokomotivet spydde massor av rök och flåsade med både bälgar och gap för att få bukt med stigningen, som pressade ned farten till den rena löjligheten. Kolstybben slog in mellan vagnarna... En tunnel? Ingalunda — bara en viadukt på några tiotal meter...

Vad stod på? Vad var det där?

Vad tusan hade man för sig på taket?

Feddy böjde sig fram och försökte fånga upp en skymt av den framförgående vagnens plåtskoning. Var det någon som roade sig med att ta en morgonpromenad på vagnstaket? Det lät precis som om någon satt klackarna — tämligen häftigt till och med — i plåttäckningen på vagnen, som gick framför den, på vars plattform Feddy uppehöll sig — mot reglementet.

Nej. Nu tyst igen. Det blev inte mera.

Tåget ökade plötsligt farten. Lokomotivet arbetade inte längre så våldsamt med ångtrycket i kolvar, pistoner och cylindrar — det klirrade muntert i kopplingar och don efter den arga påfrestningen.

Feddy höjde sig på tåspetsarna. Att någon eller något rört sig på vagnstaket var han färdig att ta på ed. Visserligen hade han druckit tappert, men hörselhallucinationer — nej pass, gubbar. Inte för saken angår mig, tänkte Feddy, men på en lång tågresa har man ju ingenting annat att göra än vara nyfiken. Alltså: än en gång — vad tusan, *vad* tusan?

Vid dessa frågor fick Feddy syn på en liten järntrappa, fyra steg hög och två centimeter bred, som hängde ned från taket

längst ut i plattformens ena kant. Naturligtvis — där var förklaringen. En herre av tågpersonalen höll till på vagnstaket för att klara någon invecklad manick — och nu måste denne herre för den ökade fartens skull ta sig ned för trappan. Tjänare.

Men ingen kom.

Då blixtrade det plötsligt till i Feddy Stremmans hjärna:

»Tänk om karlen har somnat.»

Denna förmodan behövde endast trettio sekunder för att övergå till den bergsäkraste av all visshet — ty sådan var Feddy. Och minuten efter var gossen på väg upp till den framförgående boggievagnens tak, medan tåget sakta men säkert skruvade upp farten från sjuttio till åttio kilometer.

VI.

Varken sinnesrörelse eller ansträngning sätter långvariga märken i studentikosa anleten.

När Feddy väl fått korgen med de tolv champagneflaskorna instuvad under bänken i sin kupé, log han ett halvt förläget leende mot den äldre gråhårsdamen mitt emot. Och damen log tillbaka, ty herrn i den vackra sommarrocken såg riktigt bra och käck ut med den lätta friska rodnaden på kinderna och svettpärlorna glittrande vid hårfästet.

»En sådan öppen blick, ett sådant ärligt ansikte», sade hon för sig själv — glad på det uppväxande släktets vägnar.

Hade nu Feddy Stremman ägt bara en bråkdel av den höga moraliska kvalitet, som gråhårsdamen avläste i det öppna ansiktet,

borde hans tankar i detta ögonblick uteslutande sysslat med olika vägar att hastigt återvända till huvudstaden med general Malinnas (eller herr Marmattis) champagne. Anekdotens och den engelska grammatikens George Washington skulle genast och utan betänkande hoppat av tåget och med champagnekorgen på ryggen i ilmarscher skyndat tillbaka till stan för att bringa ordning i rättsförhållandena, men Feddy Stremman var, gudi klagat, ingen George Washington. Däremot hade han (ett arv från mödernet) mycket lätt att känna sin person ställd under det outrannsakliga ödets speciella avsikter, och just nu erfor han dess fingerpekning med överväldigande styrka. Länkarna i händelsernas kedja hade tydligen Den Höge Demiurgen själv till smidesmästare — för att använda den uppsaliensiska Fatalistklubbens terminologi. Summum jus, summa injuria; att returnera champagnekorgen till Buenos-Aires måste anses som höjden av rätthaveri — eller idioti. Nu önskade bara Feddy en anvisning från Ödet, om det var dess mening att han skulle dricka ur champagnen själv eller låta någon annan göra det, mot skäligt vederlag.

»Se», sade plötsligt Feddys vis-à-vis, »nu dagas det på allvar.»

Gråhårsdamen narrades inte. Solen hade plötsligt sprängt dunklet över slätten, här svängde banan åt öster — det var som om lokomotivet körde rakt in i klara guldet. Det blixtrade av vita eldar runt om i den gamla sjaskiga kupén, de virvlande dammkornens miniatyrflammor trådde en yrvaken dans mot taket. Den gamla damen sköt kapotthatten ned i pannan för att skona ögonen, men huvudbonaden råkade komma på sned, vilket gav hennes utseende en något bachantisk effekt.

»Ers höghet har rätt», sade Feddy (med spanska språkets litet överdrivna artighet), »det ser ut att bli en vacker dag.»

Men under tiden arbetade hans hjärna med ett problem. Vad tusan betydde dessa kabbalistiska tecken, med vilka korgen bemålats, sedan han släppt den ur händerna? Två gröna kors med en prunkande röd prick mellan varje vinge. Vadan denna dekorativa utsmyckning av herr Marmattis ordinära spånmöbel — om den inte tjänade rent praktiska ändamål? Naturligtvis var det så. Frånsett dessa i grönt infattade röda

julgransäpplen fanns ingen som helst antydan om adressort eller adressat — vilket ju också, som saken tycktes ligga, var fullständigt överflödigt...

Här avbröts Feddy plötsligt i sina funderingar av den gamla damen:

»Generar det er, om jag röker, señor?»

»*Claro que no.*»

Och medan damen letade i sin väska höll Feddy vad med sig själv: en femma att gumman röker snugga. Han vann. Damen i kapotthatten drog fram en liten kortskaftad pipa, som hon tände på det lustigaste sätt i världen under vänstra axeln med piphuvudet vänt nedåt.

»Jag lärde mig det till skydd mot moskitos», sade damen ursäktande, »och sedan har det blivit en vana.»

Kontrasten mellan snuggan och tonfallet, mellan odören från den starka knastertobaken och blicken i de vänliga grå ögonen tilltalade Feddy alldeles ofantligt. Men sedan han njutit av den fem sekunder gjorde han en annan upptäckt: detta var ju tant Matilda i spansk översättning. Tant Matilda, som han en gång som pojke överraskat hemma i sängkammaren framför de

öppna kakelugnsluckorna blåsande in täta moln piprök från en skorstensrykande BBB-snugga.

Feddy var åtta år på den tiden, och det var första gången han kom under fund med att också äldre folk kunde beträdas med fuffens, att det fanns saker, som de måste öppna kakelugnsluckorna för att dölja. Undra på att han blev förtjust. Men den ridderlighet med vilken han underlät att begagna sig av sin nyförvärvade erfarenhet, gjorde honom till tant Matildas gunstling för hela livet. Minnet av denna förbindelse tände genast en sympatiens flamma i Feddys lättrörda själ för tant Matildas argentinska gengångerska; han var mellan tre stationer i följd så vinnande och älskvärd mot den gamla damen som bara Fredrik Strömman kunde vara, om han ville, och när tåget stannade vid Pretensor hade han vunnit señorans hjärta fullständigt.

»Skall ni av här?» frågade Feddy, när damen reste sig upp vid tågvisslingen för stationen.

»Visst inte. Vi får sällskap ända till Yermo, señor. Det är målet för er resa, inte sant?»

»Hur i all världen kan ni veta...?»

Den gamla damen smålog så moderligt, att Feddy kände sin ålder betydligt reducerad.

»Tågmästaren är en av mina vänner. Ser ni, jag gör den här resan minst två gånger i månaden vart enda år. Dessutom drar man vissa slutsatser...»

Nu lades bromsblocken till hela tåget över, det skrek vilt från trettio hjulpar och så stod hela ekipaget stilla. Feddys argentinska tant Matilda gick mot kupédörren:

»Man får ljuvligt svala fikon i Prentenson», sade hon och log. »Men föredrar ni pilsner så ropa bara på stationsinspektorn.

Feddy log tillbaka, men ruskade på huvudet. I detta ögonblick förbannade han livligt sitt med Manoel ingångna entreprenadföretag: en bägare kyligt ljust öl skulle varit som himlens manna just nu...

Pretensor var lik alla andra små sydamerikanska stationer — ett lågt, klargult stationshus med alldeles för stort tak och alldeles för små fönster, en postsäck på en skottkärra, två färgade bärare och en liten argsint stins. I tågsättets snåla skugga dinglade en fikonförsäljare med sin korg på

magen, den gamla damen gick fram till honom och inledde förhandlingar. Feddy iakttog alltsammans med nyvaknat intresse; tusan, vad den gamla flickan var lustig och rar.

Plötsligt stördes stationsidyllen av trumpetstötar — en bil körde upp i en arg sväng vid godsmagasinets knut, och ur denna bil hoppade en herre med vit solhjälm och sandfärgade tropikkläder. Hans ankomst väckte ett visst uppseende. Folk gluttade i kupéfönstren och gladdes åt extraspektaklet. Till och med Feddys argentinska tant Matilda, som just avslutat affären med fikonmannen, lät sina blickar gå åt det hållet — och si, då var det färdigt.

»Holla, Balsero», ropade hon. »Kom genast hit och hälsa.»

Solhjälmen skvatt till:

»Caruna», skrek han, »är det ni, min lilla vrå. Har man vågat släppa er lös på linjen alldeles ensam? Var bara snäll och avlägg räkenskap genast!

Så störtade den temperamentsfulle herr Balsero fram till den gamla damen och började överhopa henne med älskvärda handrörelser. Feddy begrep, att det var ett par

gamla vänner som oförmodat möttes, att de hade en hel massa att skvallra om. De hotade varandra med pekfingrarna på det mest skälmaktiga vis, fruns kapotthatt åkte ytterligare några grader på sned — över hennes älskvärt hetsiga, smått kuriösa uppenbarelse stod ett stänk av Dickens mitt på denna ledsamma betonggjutna järnvägsrefuge i en sydamerikansk avkrok.

En gång i tiden medlem av Estetiska föreningen i Uppsala ansåg Feddy att han hade en viss rätt att glädjas åt synen (och även att sätta Dickens namn i förbindelse med den). Plötsligt fick han dock anledning att låta den estetiska reflektionen vika för en praktisk farhåga: stinsen gjorde en oförmodad framryckning mot lokomotivet, ivrigt vinkande med högra armen. Just då serverade señor Balsero en yster anekdot till den gamla damens uppbyggelse — en anekdot, vars komiska kraft likväl inte kunde hejda tåget, som i samma ögonblick, tyst och förstulet, (som om rälsen förvandlats till en Smyrnamatta), började glida ut från stationen, utan signal eller någonting.

Feddys argentinska tant Matilda gjorde ett reglementsenligt armar uppåt sträck och

höjde rösten till ett kraftigt illhojande. Feddy kunde se, hur hennes läppar rörde sig, medan hon började springa efter tåget. Vad brydde señor lokomotivförarn sig om det? Hjulens hackningar i skenskarvarna blevo både raskare och starkare.

Från sitt allra första studentår hade Feddy Stremman fått i blodet inympat ett bottenlöst förakt för smitare, för folk, som bröt lag. Vid sådana tillfällen var det inte nådigt att råka ut för hans indignation. Just nu flög det för honom, att tåget till Yermo spelade smitarens föraktliga roll — det fanns bara ett sätt att hugga tåget i kragen, och Feddy använde sig av det. Han störtade fram till nödbromsen, slet loss förseglingen och vred upp kranen till vacuumledningen, utan att akta på det tryckta anslagets osminkade hot om hårresande repressalier för missbruk enligt tjugufyra paragrafer i strafflagen...

Skyddsanordningen fungerade oklanderligt. Det kändes som om hela tågsättet glidit ned från rälsen, och börjat en twostep på syllarna, från lokomotivet ljödo tre sylvassa visslingar som replik på nödropet, det gnisslade och fräste under hjulen, ångan

slog upp i täta skyar — och tio sekunder senare stod hela raden av vagnar stilla hundra meter från yttersta växeln.

Señor Stremman hade redan hunnit ut ur vagnen och hoppat ned på banvallen. Men hans ivriga signaler till den kvarglömda gamla tanten voro onödiga — hon kom sättande i fullt språng, med uppkavlade kjolar. Den samvetslöse herr Balsero, (orsaken till hela spektaklet) gav däremot katten i sin solklara plikt att konvojera väninnan till hennes vagn — han föredrog att se det komiska i situationen; med solhjälmen på nacken slog han sig på knäna och skrattade brett och ohyfsat...

Det visade sig, att tågpersonalen var mindre upplagd för skämt än herr Balsero. Lokomotivförarn, en liten, svartmuskig karl med stickande bruna ögon och rakt ur näsan växande, sotsvarta mustascher, var i snabb framryckning från sitt håll och stationsinspektorn från sitt. Bakom stationsinspektorn skymtade de två färgade bärarna och bakom dem stationspolisen med krumsabel och browningbälte. Det behöver inte sägas, att vartenda fönster i tåget var som logen i en teatersalong strax innan ridån går upp

för ett med nyfiken lystnad motsett stycke...

Föreställningen började omedelbart.

»Vad har hänt?» ropade stinsen på långt håll.

»Nödbromsning!» skrek lokförarn.

»Är någon överkörd?» frågade tre röster samtidigt från en av vagnarna.

I samma ögonblick var stationspolisen på platsen:

»Här måste göras protokoll», förklarade han, fiskande i bakfickan efter annotationsboken. »Nödbromsen är belagd med tjugufyra kapitel enligt strafflagen. Här måste bli undersökning, förhör och rannsakning.»

Då klev Feddy fram:

»Behövs inte», förklarade han, »för det var *jag* som bromsade kaleschen.»

»Å fan», sa stinsen, »var det ni?»

»Det var *han*», skreko tjugu röster ur kupéfönstren.

»Anteckna bekännelsen», rådde lokomotivförarn med gnistrande ögon. »Anteckna bekännelsen, poliskommissarie.»

»Villkoret för begagnande av nödbroms», läste stationspolisen, »är förefintligheten av

ögonskenlig livsfara. Svävade ni i ögonskenlig livsfara, señor?»

»Låt honom inte dra er vid näsan därför att han har en schangtil överrock», rådde lokförarn dolskt.

»Svara», uppmanade kören — och det klingade nästan som i ett antikt drama.

Feddy höjde pannan och lade armarna i kors över bröstet. Han erfor just nu samma livande känsla av spänning som på något sentima nationsgurgel, när han blivit träffad mitt i ansiktet av sofismens handske, eller utmanad på retorisk duell av Norrlands nations förste kurax. Här skulle vid Xenofons Anabasis kämpas med andens blanka vapen fast det var mitt på förmiddagen och sleven i punschbålen hägrade många tusen svenska mil borta.

Feddys vältalighet firade en verklig triumf. Själv njöt han obeskrivligt av sin nyupptäckta förmåga att till klingande spanska kunna överflytta allt det retoriska nonsens, som han en gång i tiden bländat sin nations recentiorer med. Hans logik var fruktansvärd; hans utveckling av begreppet livsfara (sammanställt med begreppet

ögonskenlig) öppnade helt nya perspektiv för argentinsk lagtolkning. Feddy hade inte hunnit till hälften av sitt anförande förrän han hade auditoriet på sin sida och långt innan han slutat slog stationspolisen igen sin anteckningsbok med en smäll, därmed antydande att han för sin del inte ansåg mödan lönt att göra något protokoll av händelsen.

Endast lokförarn var oförsonlig:

»Och sånt struntprat går i er», ropade han med eld i ögonen. »Hör ni inte att det bara är munväder, alltsammans. I häktet med honom, poliskommissarie.»

Feddy hade en replik på tungan, men samtidigt råkade han sticka högra handen i rockfickan. Vad tusan var det för något som hade glömt sig kvar där? En fyrkantig pappkartong, ett visitkort... Ett visitkort... Aha... Kortet som Marmatti lämnade, generalens, republikens förutvarande krigsministers...

Feddy drog upp kortet ur fickan, och gud skall veta, att hans gest var tillräckligt både förnäm och nonchalant, när han räckte det till lokförarn med en blinkning, som skulle

betyda så mycket som: »för tusan, inte ett ord om mitt inkognito».

Friluftsspektaklet fick därpå en mycket hastig och för vår landsman särdeles gloriös final — allt det stickande i lokförarns ögon lämnade rum för återskenet av universums mest hängivna underkastelse, och när den övriga publiken såg detta, var saken klar. Feddy kände sig som om han tagit hem en mycket oviss köpmisère och funderade starkt på att utmana ödet på en osedd vingel åtta. Att han inte gjorde det berodde bara på att han inte för ögonblicket kunde bestämma sig för insatsen.

Lokförarn stod nu med mössan i hand.

»Befaller ers excellens att vi kör vidare?» frågade han.

»Ja», svarade Feddy Stremman vårdslöst, »gör det. Men släpp på så mycket ånga ni har. För här ha vi nu stått och pratat strunt i nära tio minuter.»

— — —

Men inne i Feddys och den gamla damens kupé susade det av viskande röster. Man undrade, man undrade, man undrade... Señoran var lyckligtvis inte så impo-

nerad som alla de andra — endast tacksam:

»*Hur* skall jag kunna visa er min erkänsla?» frågade hon.

»Ge mig ett fikon», föreslog Feddy. »Ni påstod ju att de äro läskande. Och jag är, uppriktigt sagt, rent fördömt torr i halsen av allt pratandet.»

VII

Det finns två sorters resfeber: det ena slaget yppar sig i hög temperatur med åtföljande olustförnimmelser före avresan, det andra besvärar patienten mest strax före ankomsten till målet. Feddy Stremman hade hittills skrattat åt alla symptom av båda sorterna, men i dag var det inte utan att han erfor ett visst obehag vid tanken på ett eventuellt möte med den eller de herrar som vid tågets ankomst till Yermo voro på *jakt efter en champagnekorg.*

För att inte hindras i sin rörelsefrihet tog Feddy farväl av ressällskapet i god tid. Den gamla damen yttrade många älskvärda saker (fast hennes sätt efter lokomotivförarns »Ers excellens» blivit mera avdämpat respektfullt) — hon ifrågasatte försiktigt bekantskapens fortsättande i Yermo; hade señorn några önskningar i denna riktning

behövde han bara nämna ordet *Caruna* för första bästa inföding. Villa Caruna var annars synlig från stationen...

»Tackar allra mjukast», sade Feddy. »Ingen kunde vara mera livad än han att få göra en visit hos señora Caruna — nog skulle han ta sig fram till ort och ställe. Och så tackade han än en gång, log sitt mest vinnande leende, kysste på hand och bockade, ty nu saktade tåget farten och de första husen i Yermo flögo förbi utanför kupéfönstren.

På stationen var det annat liv än i Pretensor. Mest av allt påminde rörelsen om Feithska tomten en marknadsdag — skrik, spel och skratt fyllde luften och solen gnistrade i buteljhalsarna, när flaskorna langades runt. Annonsen ljuger inte för en gångs skull, tänkte Feddy, det här är bestämt ett framåtgående samhälle. Han hade tagit av sommarrocken och placerat den utbredd under handtaget på korgen — plagget räckte precis till att dölja inte bara innehållet utan också märkena efter Vuelto Abajos penselföring.

Feddy hade inte väl satt foten på perrongen förr än han upptäckte en individ,

som med fjärrskådande blick tycktes stirra mot skyn. Det var en herre som folket är mest, liten, axelbred, med långa hängmustascher, mjuk, blårandig krage, bjärtröd halsduk samt iförd en brunmelerad kostym av obestämd färg och vita tygskor. Mannens förehavande intresserade señor Stremman, som läsaren väl kan förstå. Aha, det var så han såg ut, fähunden, som skulle lägga sig till med general Malinnas förlovningschampagne.

Nu gick han fram till lokomotivet och började, gående mot söder, räkna vagnarna. Addera på du, gubbe lilla, tänkte Feddy, summan blir i alla fall lika med plus minus noll. Men väl informerad var gossen, det måste medges — han gjorde halt vid den vagn, på vars tak korgen infångats, och höjde åter blicken mot skyn. Så äntrade han upp på platformen såg sig hastigt om till höger och vänster och satte foten på järntrappan upp till vagnstaket. Strängt taget var det nämligen inte möjligt att nerifrån marken dra några slutsatser av sakläget på takytan, eftersom järnvägsstyrelsen varit klok nog att omge dess kanter med en decimeterhög list.

Men nu hade vinsökaren klarhet, fast inte just den klarhet han åstundade — han stod på översta trappsteget, och Feddy tyckte sig se, hur näsan växte ovanför hängmustascherna. Minen på gossen var så kostlig, att Feddy brast ut i skratt. Först när han märkte de kringståendes förvåning över explosionen insåg han, att han bar sig åt som en dumbom. Så vida inte risken av en sammanstötning med hängmustascherna var något att sträva efter...

Verkade platsen framför stationshuset en något exotiserad bild av Feithska tomten vid Vaksalagatan i Uppsala, föreföll gårdsplanen bakom det närmast som ett klipp ur någon snäll julpublikation på åttiotalet. Det fredliga djurlivet påminde om Noaks ark — tuppar och höns sprätte i rabatterna bland astrar och vallmo, duvor kuttrade mellan benen på halvsovande hästar, under lindkronorna stodo moskitosvärmarna som täta rökskyar, på gångarna speglade ödlorna sin kopparfärg i solen medan oxarnas på dubbelkolonner uppställda spann framför flakvagnarna resignerat väntade pådrivarnas piskklatschar.

Under eucalyptusträdens bågvalv i fon-

den öppnade en stilla landsväg avlopp för både folk och fä. Feddy lät sig föras med av den tätnande strömmen, och när han såg hur grannt solen lät sitt gyllenpuder gnistra över den på en gång livliga och lantliga tavlan hade han inte hjärta att förbanna de makter, som placerat järnvägsstationen ett par dryga landsvägskilometer från själva staden Yermo, vars mot himlen spetande skorstenar stodo som en samling jättetandpetare innanför de kritvita huslängornas porslinskant. Den ringlande solstekta vägens första trehundra meter knäckte Feddy tämligen ledigt, fastän marschtempot småningom från ett lekande vivace förvandlades till ett försiktigt larghetto — för att övergå i den absoluta generalpausen, när gossen slog sig ned på korggrepen vid vägkanten, pustande av ansträngning, lackande av svett. Efter ytterligare ett marschpass på några hundra meter hade Feddy distanserats av till och med de trögaste bland lastoxarna; han befann sig inte längre i de vandrares eftertrupp — han var tout solo på landsvägen.

Nej, inte tout solo — inte alldeles. Från stationshållet nalkades med hastiga och

spänstiga steg en liten axelbred herre med långa hängmustascher, mjuk blårandig krage och bjärtröd halsduk. På fötterna bar han vita tygskor. Feddy kontrollerade snabbt, att sommarrocken täckte korgens dekorativa utsmyckning i rött och grönt — samtidigt flyttande över revolvern till högra kavajfickan. För övrigt rörde han sig inte ur fläcken.

Herrn med hängmustascherna saktade farten. Men stopp slog han inte, förrän han passerat den på champagnekorgen sittande Feddy. Då vände han tvärt på klacken och förde pekfingret till mösskärmen.

»Disculpe, señor», började han, »vet ni, om det här är rätta vägen till betonggjuteriet?»

»Den smala vägen är alltid den rätta vägen», svarade Feddy utan att rubba handen ur högra kavajfickan.

Mannen tog två steg närmare.

»Ni är viss på saken?»

»Ingenting är vissare än det ovissa.»

Det ryckte i hängmustascherna:

»Min herre uttrycker sig något egendomligt. Men det gör detsamma. Får man kanske sällskap åt stan till?»

»Om ni skyndar er hinner ni kanske upp oxdriften.»

»Hahaha», skrattade hängmustascherna, »ni var mej just en besk satan. Men det gör detsamma en gång till. Har ni en tändsticka?»

»Nej», svarade Feddy kallt, »tändstickor har jag inga, men eld kan det bli ändå.»

Mannen med hängmustascherna gjorde en rörelse som för att stoppa händerna i byxfickorna.

»Låt bli det där», rådde señor Stremman, »ge fickorna tusan, gosse. Annars kan ni hitta bly i dem — bly, som ni inte lagt dit själv. *Comprende*?»

»Nej. Jag förstår inte ett dyft — men det är lika kärt. Huvudsaken är, förmodar jag, att ni får er vilja fram. Tillåter ni att jag stoppar tummarna i ärmhålen på min egenhändiga väst?»

Feddy gitte inte svara. Men alltjämt höll han handen knuten kring skaftet på browningen — i fickan.

Den andre skrattade till:

»Har ni hört talas om Hermano Felisto?»

»Någon ny sorts skokrämshumbug? Eller hur?»

»Ingalunda, herre. Hermano Felisto är *mitt* namn. Er obekantskap förråder att ni är nykomling på platsen. Ursäkta jag säjer det, men Mark Twain är tämligen okänd på den här orten i jämförelse med Hermano Felisto.»

»Om man skrattar lika gott åt er som åt Mark Twain kan orsaken inte ligga i er spirituella konversation. . .»

»Vad menar ni?»

»Att ni tråkar ut mig, för högre greve fan. Är det klart nog? Vasa?»

Herrn med hängmustascherna blev inte stött. Han spelade med fingertopparna på den breda bröstkorgen och kisade bort mot landsvägen, som tom och ödslig ringlade sin solhettade rygg mellan parcellerade gräsvidder, där tomternas gränsmärken verkade slätprickar i någon krånglig svensk farled.

»Vad har ni i korgen?» frågade Hermano Felisto plötsligt — men i en ton som om han kastat fram: »tror ni vi få regn i dag?»

Överrumplingen misslyckades fullständigt:

»Un punnentazo», svarade Feddy blixtsnabbt, — och det skall här upplysas att det

spanska ordet har ungefär samma betydelse som vårt svenska »ett slag på käften».

Hermano Felisto nickade:

»Ni har rätt», sade han, »frågan *var* näsvis och fick det svar den förtjänade. Hör på, kamrat. Med tåget från Baire väntade jag en korg champagne, och denna korg var märkt på ett särskilt sätt, en sorts chiffer, förstår ni, ett grönt kryss med fyra röda kulor mellan armarna, så här...»

Med klacken på sin vita tygsko ristade broder Felisto tecknet i landsvägsdammet. Feddy visslade en av sitt hemlands slagdängor och ådagalade en brist på intresse, som inte bara gränsade till ohövlighet utan snarare fullständigt täckte begreppet i fråga.

»Antag», fortsatte señor Felisto, »att även ni, min herre, med samma tåg från Baire väntade en korg innehållande tolv flaskor av den gudadryck som benämnes champagne, och att ni, *genom ett misstag,* råkat få min korg i stället för er...»

Nu tog Feddy fram revolvern och lät bygeln vila mot knät:

»Vidare», sade han, »men flytta inte tummarna ur västhålen, är ni snäll, Felisto.»

»Antag, säger jag, att denna tillfälliga

förväxling ägt rum, att ni fått min korg, medan er står kvar nere vid stationen, där jag i själva verket nyss såg en champagnekorg utan ägare, antag...»

Feddy Stremman reste sig upp — i högra handen höll han revolvern, i vänstra klockan:

»Señor Felisto», började han (och tonfallet var den tränade skåltalarens), »låt mig använda er egen stil. Antag, att trettio sekunder ha förgått från detta ögonblick, och att ni, *genom ett misstag* eller annorledes, icke hunnit förflytta er i den riktningen» — Feddy gjorde en gest åt stationen till — »minst femtio meter med händerna bakom nacken, så blir ni för alltid urståndsatt att förflytta er. Har ni förstått? Och inom två minuter vill jag inte se så mycket som en prick av er ens. Seså.»

Därpå — i kommandoton, ett minne från de nittio dagarnas underbefälskurs vid Backamo:

»Giv akt! Nacke fäst. Helt om språngmarsch.»

Den groteska skuggan av señor Fellisto (med händerna bakom nacken) flög över landsvägen med tillfredsställande fart —

det var också mera för ro skull Feddy slängde en kula efter den. Så krokade han upp korgen under armen igen och fortsatte vandringen in mot staden. Varmt var det, Feddy svor och svettades, men framåt gick det.

Första huset vid vägkanten var ett litet skjul, vars tak sviktade under bördan av en jättelik argentinsk flagga av bleckplåt med orden »*Casa de comisiones*». Utanför gaveln sysslade en halvvuxen pojke med att sätta en mulåsna för en kärra, Feddy tyckte han kunde hämta andan här lika väl som någon annan stans, och så kom han i samspråk med pojken.

»Ska du till stan eller station?» undrade Feddy.

»Till stan. Skjutsa grejorna för en stackars jäkel till fotograf.»

»Varför stackars jäkel?»

Pojken gjorde en betecknande gest:

»Fått slå igen butiken. Rörelsen ville sig inte.»

Feddy bjöd på cigarrett och fick sätta korgen på kärran. Mulans ogillande huvudristningar borde påmint Feddy om herr Marmatti, men han erfor ingenting annat

än en tillfällig lättnad i en fördömd ansträngning.

Fotografens alteljé var det yttersta huset på en lång, smal gata, som gick tvärs igenom hela stan. Kåken var (antagligen för reklamens skull) struken i rött och vitt på tvären som en gammaldags polkagris — i taket försökte några dammiga glasrutor förgäves gnistra mot solen, Den olycklige yrkesidkaren stod utanför dörren och lämpade fotografiramar i en trälåda — på marken låg redan skylten nedhäktad, under meddelandet: *Taller de fotografier* stod namnet *L. W. Lamb.*

»God dag, herr Lamb», hälsade Feddy hövligt. »Hur står det till?»

»Hm», sade fotografen tungt, men utan bitterhet, »hur skulle ni själv må efter ett ordentligt haveri?»

»Men varför går inte rörelsen?»

»Varför... (och nu stack bitterheten fram) — jo, det ska jag säja er, señor: därför att folket i den här stan tycker mer om att dricka än fotografera sig.»

Hallå! Feddy kände det som om någon tänt en magnesiumbomb inne i hjärnan på

honom, och i detta skinande ljus löpte plötsligt tankar och planer så klara som trådarna i något modernt amerikanskt ställverk. Fotografen hade väl bara inte varit så nötaktig, att han hyrt ut sin polkagris — till någon annan.

Nej, det hade han inte. Men hyran var hundra pesos i månaden jämnt, och den skulle betalas kontant i förskott till señor Lamb eller hans ombud i Yermo, herr...

Prat. Prat, pråt, *prat*... Förskott och kontant. Gud och folket, sådana dumheter. Kände inte señor Lamb till *växelinstitutet,* det högst förträffliga växelinstitutet, den rättsliga grunden för ett betalningsmedel, precis som skapat för denna lilla verkliga transaktion, fastän visserligen ofta missbrukat, särskilt av den studerande svenska ungdomen i de akademiska städerna? Man trasserade, accepterade, diskonterade — alltsammans på en månad eller tre — under tiden flöt guldet in i acceptantens kassaskåp, och på förfallodagen klipptes det avlånga bladet ned från bankens träd med en gyllene sax...

Feddys vältalighet var fullständigt bortkastad på fotografen Lamb. Långt innan

señor Stremman slutat sin tirad hade Lamb återgått till sina ramar:

»Tänker ni hyra lokal med munväder, blir det nog bäst att försöka i en annan ända på stan.»

Ett fiasko? Den akademiska majretorikens ömkliga fiasko på en liten landsväg i Syd-Amerika? I helsike heller. Den som pratat till sig kredit hos fyra bankdirektörer, tre skräddare, lika många skomakare och minst halva dussinet herrekiperingsaffärer — hyrkuskverk och krögare oräknade — i det hårdruskade Uppsala erkänner ogärna en misslyckad fotograf i Yermo som sin överman. Alltså...

Men Feddy hade inte hunnit harangera herr Lambs ryggtavla mer än allra högst en minut, förrän det smällde av hovar och susade av hjulringar i landsvägsgruset utanför. Herrskap. Fålarna voro spända framför varandra, på kuskens dammrock glänste knapparna nyförgyllda, och över dogcartens säte brann den röda sidenparasollens strama kalott.

Fotografen strök mössan av skulten, Feddy skuggade med handen för ögonen — da-

men i ekipaget gav sin körsven en puff i ryggen:

»Stanna, din drummel», skrek señora Caruna — ty det var hon.

När fotografen såg, hur hjärtligt traktens rikaste gamla dam skakade hand med hyresspekulanten, när han hörde henne kalla honom sin käre vän och hjälpare — ja, då blev han tämligen ångerköpt. Han ryckte Feddy Stremman i rocken och blinkade ett lätt begripligt *ja* åt förslaget om hyresbeloppets utställande på växel — eller hur det önskades.

»Det är bra», blinkade Feddy tillbaka.

Men gamla frun var nyfiken, och när hon fick höra att Feddy Stremman tänkte öppna bar i f. d. fotografiateliern myste hon som åt ett gott skämt. Ack dessa excellenser med sina kuriösa idéer! Nu hade man gripits av infallet att göra studier i nybyggarlynnen och räknat ut att bästa utsiktspunkten över dem öppnade sig från bardisken. Inte illa kalkylerat.

»Är det någon särskild dryck ni tänker lancera?» frågade den gamla damen och hotade Feddy med pekfingret.

»Vad säger ni om en *Refresco Caruna?*» undrade Feddy, tog pekfingret och kysste den solbrynta handen därovanför med samma vinnande tilltagsenhet, som en gång (för inte så många år sedan) gjort honom till favorit hos gemålen till nationens herr inspektor.

VIII.

Feddy döpte sin polkagris till *Panta Rei,* ty något namn skulle företaget ha. Herrarna i Yermo hade ingen aning om, vad de båda orden betydde, men de uttalade dem gärna och ofta. Dock — innan Panta Rei nått sin lysande popularitet hade källarmästare Stremman haft ett par spännande dagar...

Knappt hade man hunnit snickra ihop det allra nödvändigaste i lokalen förrän de första gästerna anmälde sig. Det var señora Caruna med uppvaktning: tre äldre fina herrar, som skrattade åt allt vad Feddy yttrade. Den gamla damen själv var uppsluppen ända till ysterhet, så vad det beträffar kunde sällskapet gott ha rett sig utan refrescos. Men på en vink av señoran gick den första champagnekorken i taket, och se-

dan Feddy låtsats trolla med sina fattiga grejor (vilka han förut inkrusterat med några korn av den färgande alkannaroten) skummade en purpurskimrande, sinnesrusande dryck i glasen.

»Excellentisimo», smackade en av herrarna.

»Delicado», sorlade de båda andra.

»Och detta är?...» frågade señora Caruna.

»*Refresco Caruna*», intygade Feddy.

Naturligtvis druckos glasen i bottnen, varefter en hyllningskör till den mästerlige blandaren uppstämdes. Situationen påminde Feddy om en välgörenhetsbasar i Botaniska trädgården, där kronprinsessan minuterat ut champagne för tio kronor glaset — han fann hennes höghets roll behaglig att spela och priset lagom avrundat (i landets myntsort). Så rekvirerade sällskapet ytterligare var sin refresco, och när Feddy vid uppgörelsen nämnde beloppet betalade man under en munterhet, som snarare tillän avtog.

Vad äro tolv fattiga flaskor skum i en törstig landsända? Redan samma dag kom Feddy underfund med ransoneringens väl-

signelse (för den som ransonerar). Han kunde välja sina kunder och fixera sina hutlösa pris efter behag — att komma över en Refresco Caruna på Panta Rei betraktades i alla fall som en nåd att stilla bedja om. Men till Feddys heder skall här antecknas, att han aldrig blev uppblåst över sitt monopol eller sin källares popularitet; han konstaterade bara — liksom hela mänskligheten trettio år senare — högkonjunkturens förhållande till den ringa tillgången och beslöt att lägga sin merkantila politik i enlighet därmed.

Dagen efter starten skrev firman Panta Rei i Yermo till firman Marmatti i huvudstaden och rekvirerade ett par lådor spirituosa, och beställningen var gjord med så fin insikt i yrket, att gubben Marmatti i häpenheten glömde begära efterkrav på varorna. En viss intim kännedom om Marmattis karaktär öppnade en extra chans för Feddy Stremman; remissan från Yermo expedierades med nästan övernaturlig snabbhet. Kvittot kom omgående åtföljt av ett meddelande: »Man behagade bara för all del inte betrakta den inledda angenäma affärsförbindelsen som tillfällig; uppstående mel-

lanhavanden kunde lämpligen till ömsesidig bekvämlighet regleras vid kvartalsskiftena» och så vidare...

Och Feddys inflytande i Yermo växte — inte dag för dag, utan timme för timme.

— — —

En kväll under andra veckan av Panta Reis tillvaro fick lokalen besök av en kund, tydligen främling på platsen. Det var strax före stängningsdags och på Feddys tunga lekte en hövlig upplysning, att dagens förråd av refrescos längesedan var förtärt. Men hur det bar till — Feddy inhiberade upplysningen och skvätte sprit ur några på måfå valda flaskor i shakern.

Främlingen svalde drycken, luktade i glaset och ruskade på huvudet.

»Kan ni laga mig en *estramaduro fuerto?»* frågade han.

Feddy måste erkänna sin oförmåga.

»Se där.»

Den andre drog fram en plånbok ur revolverfickan, en elegant monogramprydd plånbok, och lät ett visitkort falla ur en av dess fickor på señor Stremmans numera glastäckta disk. Kortets baksida försedde

han med följande receptlakoniska anteckning:

$^1/_1$ copa de gin
$^1/_2$ de amer. whisky
$^1/_4$ de ajenjo
$^1/_{10}$ de angoustura.

Feddy läste och nickade. Den där blandningen var inte trolleri precis. Medan han lät den amerikanska whiskyn klucka ur flaskhalsen vände han (som i distraktion) på visitkortet och läste namnet:

JOSÉ QUINTERO
TENIENTE EN RESERVA

Señor Stremman var strax på det klara med att han kände igen namnet. José Quintero... Löjtnant Quintero. I reserven. Artillerilöjtnant José Quintero... Var hade han hört — eller sett — det namnet? I någon tidning? Ja. Men när, under vilka omständigheter, i vilket sammanhang?

Och under det löjtnanten (med gillande)

avsmakade sin dryck, upprepade Feddy för sig själv: Quintero, Quintero, Quintero...

Något senare, samma kväll, blev det uppenbarat. Möjligen var det just en refresco Caruna som gjorde susen. Feddy tog två torra whisky i ett drag, förtroligheten mellan de båda herrarna växte hastigt och överskyggade snart den lilla lokalen som ett tätnande sommarmoln. Så länge hade det värkt i Feddys bröst att få öppna sitt hjärta för en världserfaren man (och höra hans mening om äventyret med gamle Marmattis champagnekorg) att hela historien slapp ur honom med den ödesbestämda kraften hos en naturprocess. Vad löjtnant Quintero beträffar, lystrade han genast vid de första orden, cigarretten slocknade mellan hans långa smala fingrar — men i ögat tändes en låga, som flammade, flammade... Annars satt han stilla och stum som blomman på ett tapetmönster.

Men när Feddy var färdig med sin berättelse, sträckte löjtnanten fram sina muskulösa nävar och grep honom vid axlarna till en hänryckt gastkramning. Löjtnant Quintero var besjälad just av den sortens känslor, som framtvingar sympativågens

impulsiva brorskål i vårt eget långsmala land. Nu kunde han endast dricka sitt glas i botten och skjuta cigarrettfodralet över till Feddy Stremman.

»Jaså, det var ni», sade han med ett tacksamt leende. Och så citerade han bibelordet om försynens outrannsakliga vägar.

»Visserligen», medgav Feddy, »visserligen. . .»

»Hör på», uppmanade löjtnanten och tände på nytt sin slocknade cigarrett, »hör på, señor. Historia mot historia, bekännelse mot bekännelse. Nu är det min tur. Håll er i disken, för säkerhets skull, señor. Alltså: ett par av de där champagneflaskorna, med vilkas innehåll ni — mot anständigt vederlag — här i Yermo läskat herrar betonggjutares dammiga strupar, voro avsedda för mig. Just för min högst egenhändiga törst, señor.»

»Vad är det ni säger, señor löjtnant?»

»Sanningen, señor giftblandare. Det var *jag*, som skulle hålla bröllop med flickan. Medge att jag hade rätt nyss: försynens vägar — — — och så vidare.»

Varpå löjtnant José Quintero uppstämde ett skallande förtjust gapskratt.

Feddy skyndade sig att låta en ny kork springa i taket:

»Ni är alltså inte ond på mig?»

»Ond. Ond? *Ond!!*» klimaxade löjtnanten. »Såna tokerier... Ni har gjort mig den största tjänst den ena människan kan göra den andra helt enkelt. Ni har räddat mer än min heder, ni har räddat min frihet — kanske mitt förstånd. Tack vare er uteblivna champagnekorg kom jag underfund med tösen, innan det var för sent.»

»Åhå... Var hon sådan — general Malinnas dotter?»

Löjtnant Quintero nickade:

»Multiplicera den värsta markatta ni någonsin sett med tio, och ni har ändå en tämligen blek bild av min före detta fästmö. Det låter inte vackert, det där, men sant är det, señor. Diablo, vad somliga kattor kunna dölja klorna bra.»

»Vill ni säga, att *ni* blev klöst — för *min* skull?»

»Inte precis — — — klöst, men...» Löjtnanten tömde sin estramaduro fuerto i ett drag. — »Nåväl, alltsammans är berättat på en minut: jag märkte ju strax, att något var på tok, svärfar in spe gick omkring

mörk som en tornado och svor för sig själv i hörnen — en kuriös början på ett förlovningskalas, inte sant? Till sist bekände han färg för sina gäster i ett tal, som skulle var skämtsamt, men i stället fräste av ilsken spänning som induktorn på en elektrisk maskin. Ett missöde hade inträffat, men man behagade bara ge sig till tåls tio minuter så skulle skadan vara reparerad — med andra ord: champagnen fräsa i glasen.

»Ha ha», sa Feddy och tog en djup klunk ur sin nybräddade pokal.

»Efter tio minuter började det slå gnistor mellan far och dotter. Himlen allena vet hur grälet började, rätt vad det var slängde pappan ett från exercistiden konserverat tillmäle i ansiktet på flickan, och så var det färdigt. Må vara, att luften var laddad förut, ett sådant fyrverkeri kräver dock sällsynta resurser. Har ni sett hur ilskan kan förvandla ansiktet på en tös? Jag försäkrar er, señor, Eléna Malinna har ett ganska behagligt utseende, men då, *då*... Som officer tillhör jag visserligen bara reserven, någon feg stackare är jag inte ändå. Men inför detta förvandlade porträtt av en ung söt flicka blev jag rädd, ja, jag

blev så in i helsikes rädd att jag sprang på porten hals över huvud. Lumpet — eller hur?»

»Självbevarelsen är en naturdrift, löjtnant.»

»Ja, inte sant — i mina kläder hade ni handlat på precis samma sätt? *Salud!*»

Feddy höjde glaset, men undvek att svara. För hans inre syn skymtade de intagande dragen av den oföränderligt milda Valeria Rimini, främst hennes trofast ömma, svarta ögonpar. Gudskelov — det var skillnad på kvinnor och kvinnor. Av en händelse föll hans blick samtidigt på datumvisaren. Den 24:e — — — tillställningen i Blå grottan... Festen hemma hos Valerias beskedliga padre. Just nu kanske något nöt till notarie öppnade balen med señoritan...

»Ni svarar inte?»

»Disculpe. Jag tänkte bara — — — sannerligen kom ni inte undan i grevens tid.»

»Tack vare er, ja.»

Därmed var de båda herranas samtal återfört till utgångspunkten; Feddy smyckade sin berättelse om champagnekorgen med ytterligare detaljer och löjtnanten hörde på. Kapitlet om Hermano Felisto på

landsvägen fängslade åhöraren särskilt, och när han fick veta, att passageraren i fråga börjat slå sina bovaktiga lovar kring Feddys bar, sträckte löjtnanten impulsivt fram sin hand och bad att få ställa sina tjänster till förfogande. I själva verket hade han ju rest till Yermo rent på måfå, bara för att namnet lyst emot honom från en massa affischer — som sagt, utan en aning om vad han skulle här att göra. Någonting måste väl en misslyckad äktenskapskandidat ta sig till, för fan. Nu frågades: var det inte en högre makt, som fört den räddade tillsammans med räddaren? Hade inte denna högre makt en viss avsikt därmed, så ville löjtnanten aldrig mer i hela sitt liv känna den behagliga retningen i näsan av doften från en estramaduro fuerto...

Det är inte bara i Uppsala spriten hastigt förkortar avståndet mellan två av likartade böjelser besjälade andar. När löjtnant Quintero för tionde gången skakade hand med Feddy (i avsikt att uppsöka sitt hotellrum) var hans kompanjonskap i affärsföretaget Panta Rei vida mer än ett av alkoholen i konturerna färgat tankeexperiment.

— — —

Men så sömnig Feddy än var, plockade han fram en tarjeta postal, försåg adress-sidan med Valeria Riminis namn och skrev — på därför avsedd plats:

»Kära fröken.

Den av (som jag hoppas) snart vikande moln höljda utrikespolitiska horisonten kan inte hindra mina tankar att i afton gå till er. Så fort min hemliga mission krönts med väntad framgång, återvänder jag till Buenos Aires och kommer då att inför er göra avbön för mina sällskapliga försummelser.

Till dess: lev väl.

Eder
F. S.

Sedan Feddy (med ett ironiskt leende över sin egen nyorientering i brackans värld) räknat dagskassan, precis som gamla Marmatti i Buenos Aires och Mellgren i Uppsala, slängde han revolvern på nattduksbordet och gick till sängs. På fjorton dagar hade han förtjänat elvatusen pesos (papel), netto.

Gudar, så idiotiskt.

IX.

Fotografen Lamb stod mitt på landsvägen och blundade. Han höll ögonlocken så hårt hopknipna, att läpparna färgades violetta av ansträngningen. Efter cirka tio sekunder spärrade han upp ögonen igen och vände blickarna mot huset vid vägkanten.

»Nej», mumlade han med ett uttryck av själsfrånvarande häpnad, »det *var* ingen hallucination. Men hur i herrans namn har detta gått till?»

Så mätte han ånyo byggnaden från takåsen till grunden, från vänstra flygeln till den högra, betraktade torn och spiror, kupoler och valvbågar och lät slutligen blickarna vila på de jättelika mässingsskyltarnas soldrickande metall.

»Är inte detta trolleri vill jag bli hängd

med fötterna opp», fortsatte han sin monolog.

Därpå gick Lamben ett par steg närmare och började granska detaljerna. Först den krämfärgade grunden, fast gjuten vid asfaltterassen, dekorativt avslutad med hoplänkade tunga kopparurnor, ur vilkas gap den friska grönskan vällde i pompösa massor. Så första våningens balkongsmiden och gavlarnas soltältskyddade verandor, andra våningens förnämt inbyggda loggior och slutligen den av små blåvita flaggor tätt fållade takfrisen, krönt som den grannaste krokan i världen med buktande gallerverk och himlasträvande spiror. Och tvärs över byggnaden lästes i manshöga bokstäver:

PANTA REI

ESPECIALIDAD: REFRESCO CARUNA.

»Gamle Lamb, så sant jag lever. . .»

Fotografen vaknade opp.

»Pedro Júdico — för en gångs skull en överraskning av det angenämna slaget. God dag, hedersvän.»

»För en gångs skull», upprepade Pedro leende, medan han kraftigt skakade Lambs

händer, »vad menar ni, Lamb? Inte kan väl er gamla ateljés upphöjelse vara en oangenäm överraskning. Eller hur?»

»Ni förstår, jag trodde jag såg i syne. . .»

»Er föreställningsvärld är allt en smula gammalmodig, min käre Lamb. Låt se, hur länge är det ni varit borta?»

»Fem månader. Jag kommer från Valparaiso.»

»Fem månader i Yermo är fem år i Valparaiso. Här har hänt en hel del sen ni for.»

»Berätta.»

»Vad tänker ni på? Här, mitt i solgasset. Men bjuder ni på en drink må det vara hänt.»

»Varför inte. Jag gissar jag får valuta för utgiften.»

»Om ni är nöjd med text till den där illustrationen», nickade Pedro och pekade på Panta Rei, »så. . .»

Lamb styrde kosan mot huvudingången.

»Sakta i backarna», rådde Pedro Júdico, »den här vägen är bara för Krösusar och dårar. Men det finns möjligheter för enkelt folk att få törsten släckt också. Låt mig visa vägen, är ni snäll.»

Det bar av ned för en slingrande gång mellan hektiskt brinnande blomster och grönt lysande fikonträd. Herr Lambs förvåning var som en över elden ställd gryta; till sist började det ryka av den.

»Sedan trettiofem år har här legat en komposthög», sade han och pekade på en valvbåge, som öppnade tillträde till en hemtrevlig gård med annexrestaurang, små bersåer och kägelbana — alltsammans en täck och trogen kopia av gamla Mellgrens Rullan i Uppsala.

»Hit kommer småfolket ända från Pretensor», upplyste Pedro, medan fotografen slog tillsammans händerna (som det brukas i Argentina, när man vill få en kypare på fötter). Men ingen kypare kom. I stället uppenbarade sig en den allra som nättaste lilla flicka i lackskor och spetsförkläde och frågade, vad herrarna hade att befalla.

»*Ponche verdadero*», avgjorde señor Júdico, och innan fotografen hunnit räkna till hundra stod den gula sötaktiga drycken, iskall och doftande, på bordet framför de båda herrarna. Lamb gjorde som tusen andra Yermobor före honom: han läppjade misstroget (och med rynkade bryn) på gla-

sets innehåll, för att genast därpå, med alla tecken till hänryckning, tömma det i botten.

Pedro Júdico fyllde på:

»Nå? Behaglig smak, eller hur?»

»Vad var det ni kallade det?»

»Ponche verdadero.»

Fotografen Lamb skrev upp namnet i sitt minne: ponche verdadero.

»Importerad vara?»

»Tvärtom. Fabricerat här, på platsen, patent, förstår ni. Señor Stremman är pappa till alltsammans.»

»Señor Stremman måtte vara en ofantligt populär person», förmodade Lamb och tog en djup klunk ur glaset.

»Det kan ni slå er i backen på. Det finns inte i hela Yermo ett hjärta, som han inte har nyckeln till.»

»Det begriper jag», nickade fotografen och smuttade en gång till. — »Och nu detaljerna, om ni behagar, señor Judico.»

Pedro knackade ur sin korta pipa mot bordskanten och fiskade i fickan efter tobakspungen.

»Egentligen», började han, »borde den här historien, för ordningens skull, indelas i tre flaskor ponche veradero, eftersom det

är tre särskilda kapitel i den, men vi kanske kan reda oss med två — ni figurerar ju själv med i inledningskapitlet; jag kan alltså hoppa över redogörelsen för Yermoherranas smak och vanor. . .»

»Fördöme dem. . .»

»Alldeles riktigt: fördöme dem — från er speciella yrkessynpunkt. Folket i Yermo har aldrig lyckats komma underfund med vad det ligger för en jäkla njutning i att betrakta ett riktigt lyckat porträttfotografi. Däremot. . .»

»Allt det där vet jag», avbröt señor Lamb, men utan retlighet, ty han hade nu druckit sitt tredje glas ponche verdadero, — »det finns bara två saker, som packet i Yermo kan springa benen av sig efter: sprit och politik.»

»Precis. Señor Stremman började med det förra och slutade med det senare. Och lika framstående var han att slänga käft som att skaka drinks — en pratmakare just för våra behov här nere, som förvandlar svart till vitt lika ledigt som jag stoppar min pipa, och trollar med ord, så man inte hinner hämta andan mellan numren. Det gör detsamma, om han inte har så märk-

värdiga saker att säja — han får alltid folk att tro, att han har det.»

»Och patrasket applåderar?»

»Var lugn, amigo. Jag ger mig fan på, att dom oftast inte begriper ett enda ord i hans tal — för han jonglerar helst med delikatesser ur ordboken — och då applåderar dom allra värst. Men det fina i kråksången är i alla fall, att han slök publik precis på samma sätt som ni äter sparris, Lamb — han började med toppen.»

»Är karlen tillräckligt glupsk slutar han alltså med att bita sig i tummen.»

»Kanske det, Lamb, kanske det. Så långt har det i alla händelser inte gått ännu.»

»Låt höra.»

»Hur långt var ni med själv? Ah, jag minns, ni avträdde ladan, på Carunas borgen, och såg señoren installera sig, inte sant? Gott. Den första sparrisknoppen titulus Stremman bet av var Caruna — la misma. Skulle tro det duger. Samma kväll spreds ett rykte i stan: det nya etablissemanget serverade inte sina drinks till vem som helst, och varje gäst (som lyckades komma innanför dörrarna) fick bara köpa *en* refresco. Bråkdelen av något *så* fånigt

hade ingen i Yermo hört talas om förr — det blev alltså en dunderreklam av första ordningen för Panta Rei; man talade knappt om annat. På andra veckan tog señor Stremman sig kompanjon, på den tredje började han bygga och på den fjärde. . .»

»Började han brygga?»

»Sen var det färdigt. En kväll råkade han hålla ett kommunalpolitiskt anförande från bardisken i Panta Rei — klara driften med alla partier, det svär jag på — men karlen blev missförstådd och tagen på allvar. Till slut måste han upp och vittna i varenda diskussion, och det förekom aldrig, att någon annan än Feddy Stremman dikterade resolutionerna. Ser ni, Lamb, de andra fick aldrig en syl i vädret; han dräpte dem på fläcken med ett citat eller en replik, och skrattarna hade han som i en liten ask — det var bara att öppna på locket. — Minns ni spelklubben *La Amistad*?»

»Naturalmente. Det svider i portmonnän än i dag. . .»

»Stremman lyckades där alla de andra misslyckats. Han expedierade hela klabbet på en enda kväll.»

»Med revolvern?»

»Vad tänker ni på? Så många gånger som revolvern gjort fiasko där oppe... Å nej. Stremman satt bara och tittade på markörn och på hans kort en stund och pratade tok i alla fyra väderstrecken som vanligt. Så reste han sig opp, gjorde larm med signetringen mot grogglaset och bad att få demonstrera en kortkonst för herrarna. Tog leken ur markörns hand och började vifta med kortlapparna. Favoritspelet var då — som alltid förr...»

»Ruter nia.»

»Alldeles. Nåväl. Rätt som Stremman stod där och vinkade och orerade högg han markörn i ärmen och plockade (fullt synligt för oss allesammans) ruternian ur manschetten på karlen.»

»Å fanken.»

»Nu blev det liv, må ni tro... markörn måste ögonblickligen expedieras, förstås. Hade inte Stremman lagt sig emellan skulle gossen haft åtskilliga kilo bly genom sin arma lekamen på kortare tid än ni hinner dricka ert glas i botten. Nu gick det ut över spelhelvetet, som förklarades ha upphört att existera — och därpå bommades till för evärdlig tid.»

»Amen.»

»Från detta ögonblick var Panta Reis innehavare hjälten i Yermo — — — och i detta ögonblick» — Pedro Júdiio rådfrågade sin klocka — »har han antagligen fått brev på befattningen.»

»Vad menar ni?»

»För tusan. Är det ert allvar att ni inte vet, vad all flaggståten betyder? Yermo väljer domare i dag, bäste herr Lamb.»

»Och señor Stremman skall bli?. . .»

»Har ni lust att förlora en hundralapp på paré?»

»Tack ska ni ha. Jag anar redan hur det går. . .»

»Eller gått.»

»För motkandidaten. Han faller. . .»

»Pladask.»

»Tyst. Hör ni?»

Pedro Júdico klämde glaset på de sista dropparna och reste sig upp:

»Vad var det jag sa? Militärmarschen. Förrättningen är över, kära Lamb. Betala vår ponche verdadero, så går vi och hurrar för Feddy Stremman — domaren i Yermo.»

*

Dammet rördes i högan sky, när proiessionen skred fram mot Panta Rei. Främst fördes flaggan, den blåvita duken, på sin stång, krönt av ett gyllene timglas, staden Yermos symbol. Kom så musikkåren, tolv svettiga herrar, med mässingen tryckt mot svällande läppar — utom trum- och pukslagare — tätt följd av sex stycken pedeller (eller vad jag skall kalla dem) med silverfållade marskalksband och långa svarta stavar, även de med gyllene timglas på topparna. Därefter ett av etiketten i Yermo noga föreskrivet avstånd, och i detta avstånds bakre gränslinje satte Feddy Stremman sina breda fotblad.

Det låg ingenting napoleonskt eller väldigt över den nye domaren i Yermo. Han gick med händerna i fickorna på den sidenfodrade sommarrock, vars bevarande från pantlånerörelsen utgjort hans tillfredsställelse i denna berättelses första kapitel, på huvudet bar han en helt vanlig, rätt gulnad panama, och kring läpparna spelade ett mera roat än imponerande leende. Han njöt av musikens klämmiga skrällar och tänkte med längtan på den svala och ärliga whiskygrogg, med vilken han mycket snart skulle

skölja ner det fördömda landsvägsdammet.

Sviten var brokig, men tillfredsställelsen över valets utgång präglade allas ansikten. Señora Caruna såg mera Dickensk ut än någonsin med kapotthatten över vänstra örat, lingonflammig i ansiktet över ansträngningen att hålla ut på de högsta tonerna i militärmarschens refräng, men eljest så belåten och stolt som en människa kan vara. Strax bakom henne gick löjtnant Quintero och pratade strunt med en ung vitklädd Yermotös, (som varken hade señorita Malinnas sträva charm eller hennes pappas humör), och sedan följde en oräknelig skara folk av båda könen, som skulle gjort susen i vilken burlesk operettfinal som helst.

Vid ankomsten till Panta Rei utvecklades hyllningen programenligt: Feddy klev upp på sin balkong i första våningen och åhörde därifrån, med blottat huvud, stadspresidentens * anförande. Talet lästes, på internationellt vis, från ett i hattkullen inhäftat koncept, medan Feddy tog sitt svarsanförande

* **Sysslans svenska motsvarighet är närmast stadsfullmäktiges ordförande.**

från inspirationens munväderdrivna luftlager. Kanske besvärades han något litet av känslan att nödgas spela spex på fullständigt nykter kaluv, men efter en stilla åkallan av nationssvadans gudar, fick han sagt ungefär vad som skulle sägas — och möjligen något därutöver.

Sedan processionens vitklädda flickor ärat den nyvalde domaren med sina blommor föreslog stadspresidenten, att de närvarande herrarna skulle som en spontan hyllning avskjuta en hederssalva ur sina revolvrar — vilket omedelbart skedde. Feddy svarade tacksamt genom att tömma magasinet i sin browning över Panta Reis med spiror och kupoler prydda tak.

— — —

»Förlåt jag frågar, señor, men var det något fel på kycklingen?»

Feddy ruskade på huvudet.

»Alltså burgundern... Jag nästan misstänkte det. En halv grad för varm. Inte sant?»

»I så fall gick det förbi mig.»

Överkyparens vänliga ögon mörknade av oro.

»Ett glas av den där gamla fina konjaken skulle bestämt. . .»

»Jag vill inte ha någon konjak, Alejo.»

»Ni är bestämt sjuk, señor.»

Feddy Stremman sköt undan tallriken.

»Nej», sade han, »jag är inte sjuk, men jag har fattat ett beslut. Kalla hit löjtnant Quintero.»

Löjtnanten kom. Återskenet av kompanjonens triumf vilade över hans panna.

»Domaren befaller?»

»Stäng dörren, tänd din cigarr, blanda en grogg, tag en stol och sitt.»

»Vidare?» sporde löjtnanten, sedan ovanstående fem tempi utförts med militärisk fart och precision.

Feddy tuggade på havannacigarren — i själva verket visste han inte i vilken ända han skulle börja.

»Alejo frågade mig för en stund sedan, om jag var sjuk. Säg mig, José, ser jag sådan ut.»

Löjtnant Quintero spände ögonen i kompanjonen.

»Sjuk är kanske för mycket sagt. Men inte ser du så belåten ut som. . .»

»Som jag borde, menar du. Mycket möj-

ligt, gosse. Det bär mig emot, det bär mig alldeles fördömt emot, att honorera försynens välgärningar med en lång rad idiotiskt tacksamma leenden. I synnerhet när jag inte tänker begagna mig av dem — välgärningarna nämligen.»

»Vad menar du?»

»Bokstavligen vad jag säjer. Alltså: abdikera från domarvärdigheten och gå i frivillig landsflykt.»

Löjtnanten skakade på huvudet:

»Antingen skämtar du eller har du blivit tokig, spritt tokig. Gå i landsflykt... Så som du har det förspänt...»

»Just det, min gubbe lilla, där har du ordet: så som jag har det förspänt. Försynen har helt plötsligt öppnat en bred och bekväm landsväg, en rak chaussé mellan smickersusande eucalyptos för Feddy Stremman, esq... för honom och ingen annan; det är bara att låta sig vaggas fram och lyssna till trädkronornas musik... Men ser du, det är just *det,* som är felet: Feddy Stremman älskar terrängen, landsvägen äcklar honom.»

»Vilket, översatt på praktiskt affärsspråk, betyder?»

»Pro primo, señor Feddy Stremman överlåter rörelsen Panta Rei med underlydande på sin vän och kompanjon, löjtnanten i argentinska artilleriets reserv, José Quintero, pro secundo: sagde Stremman avsäger sig värdigheten som domare i Yermo, pro tertio slutligen: merabemälte Stremman lyfter sina innestående runda hundratusen i härvarande bankinstitut, omedelbart startande till Buenos Aires — för vidare befordran dit näsan pekar. Bastante.»

Löjnant Quintero reste sig upp så häftigt, att det var på vippen grogglaset gått över bordskanten. Han knöt händerna mot taket och bedyrade, att detta utslag av världens klaraste vanvett aldrig skulle bli omsatt i handling. Om det enda motivet till señor Stremmans dårhusmässiga beslut var, att han partout ville löpa i terräng åtog löjtnanten sig att ställa om så, att marken framför kompanjonens fötter blev tillräckligt kuperad — vid varje särskilt tillfälle.

»Tack, kära gosse», nickade Feddy, »din iver hedrar ditt goda hjärta. Det blir visst nödvändigt att titta litet närmare på den här affären... Låt oss alltså vara logiska och dra fram både förnufts- och känsloskäl.»

»Antingen är månen en ost eller också är den inte en ost, nu är den inte en ost, alltså är den en ost — där har du min uppfattning om logiken.»

Feddy låtsade inte höra.

»I mitt hemland finns det», fortsatte han, »en liten lustig stad, som heter Skara, och i denna stad levde för tjugufem år sedan en snäll och god, fast något barnslig lektor, som hade det tämligen blandade nöjet att vara pappa till Feddy Stremman. Bland detta fadershjärtas många förträffliga levnadsregler lydde den bästa så här: »Min son, klipp alltid av ett nöje, när det är som störst». Naturligtvis blir det en smakfråga att avgöra, när det rätta ögonblicket är inne, men vad Yermo beträffar har jag fått för mig, att saxen bör fram just nu.»

»Förnuftsskälet nummer ett alltså reducerat till en lös förmodan.»

»Så är det domarämbetet», fortsatte Feddy. »Titeln är pampig — översatt till borgmästare blir den rolig att sätta på visitkortet för en misslyckad prillist (om han någonsin återvänder till sina fäders land) — men den har en avigsida också, en sjujäkla avigsida, min hedersvän. I vartenda

mål, som dras inför höga rättvisan, måste ena sidan tappa, och i denna den förlorande partens ögon ter domaren sig naturnödvändigt som en idiot eller som en skurk, och sen beror det bara på en sinkadus, vilkendera opinionen som får vind i seglen. En domare däremot, som aldrig satt sitt namn under någon fällande dom, blir ansedd som Salomo själv, och hans namn hålles opp som föresyn och exempel för alla kommande generationer domare. Jag vill inte neka till, att den rollen tilltalar Feddy Stremman.»

»Ett förslag: avsäg dig mandatet, men stanna kvar.»

»Ser du, gosse, jag har redan släpat dig upp halva vägen till min ståndpunkt. Nej, nej, stanna kvar här kan jag inte. Hade du sett mig i Uppsala hoppa mellan fakulteterna som en australisk känguru skulle du inte fråga varför.»

Löjtnanten gick bort till fönstret, som vette mot söder. Långt borta glimmade rälsen som två silverränder i ljuset från en strålkastare.

»Är det tillåtet att gissa?» frågade han.

»Genera dig inte.»

»Où est la femme?»

»Hahaha», bullrade Feddy. »Panta Rei är i goda händer. Bravo, källarmästare. Du plockar fram mina känsloskäl riktigt med hummergaffeln. Rätt gissat, löjtnant. Flickan har väntat fem månader — jag fruktar det är två för mycket.»

»Dumheter. Den som återvänder dignande av guld, blir alltid välkommen. Men lyd mitt råd, domare: pröva humöret på tösen, innan du går i brudstol med henne. Tänk på champagnekorgen.»

»Var lugn, pilten min, *den* glömmer jag aldrig.»

X.

Till Don José Quintero.

Panta Rei.
YERMO.

Amigo.

Almanackan säger mig, att det i dag är jämt två veckor sedan tåget rullade i väg med förre domaren Feddy Stremman från Yermo station, och ljuger inte almanckan skulle jag vara hågad att citera vår älskliga Caruna: »Om man bara liggar i, kan man hinna med *allt* på fjorton dar — till och med uträtta en förnuftig handling.» Vad mig beträffar kom den förnuftiga handlingen alldeles av sig själv, vilket jag, till undanrödjande av varje missförstånd, skyndar mig att redan nu meddela.

Lovade jag dig inte, att du skulle bli bjuden på mitt och Valerias bröllop? Satte jag inte i utsikt, att denna tilldragelse skulle celebreras med en bankett, om vars sagolikt kulinariska glans Lucios hovmästare och källarråd skulle vittna inför senfödda släkten? Antydde jag inte, att på bröllopsdagen skulle följa *en eftersläckning* med alla dess för min nation så karaktäristiska detaljer, varigenom du utan vidare borde komma underfund med betydelsen av detta till spanskan svåröversättliga ord? Gjorde jag inte allt detta? Jo visst. Det är därför inte mer än min solklara plikt att låta dig veta, hur landet ligger med avseende på själva — vad skall jag säga? — fästanledningen.

Ankomstdagen hade skridit så pass långt fram, att varje tanke på offensiv den kvällen måste uppges; jag hann bara med ett köpa en bil, komplettera toaletten, titta in på Casino och supera hos Manoel. Det var rörande att se gossens glädje över återseendet — med bilen som bakgrund serverade jag honom de otroligaste historier; till gengäld serverade han mig en magnifik vaktel, som fick blöda i ställets mest ärorika romané. Vid kaffet gjorde jag i min ensamhet upp

programmet för påföljande dag — en oförsiktighet, som drabbades av sitt rättvisa straff: jag avvek från det i precis varenda punkt. Först inhiberades visiten hos Valerias padre. Varför? Ja, säg det — jag fick för mig att ett tillfälligt möte med tösen skulle få liksom mera poesi över sig, i synnerhet om det kunde kombineras med en strax på stund företagen bilfärd till myndigheterna — i förberedande syfte. Nåväl, jag åkte omkring i kärran hela förmiddagen, men av flickan inte så mycket som en kjolflik.

Strax före stängningsdags bromsade jag vid Marmattis butik, gripen av en oresonlig lust att skaka tass med den gamle stoffilen. Öppnade dörren utan hjärtklappning, men med ögon, öron, förnuft och alla sinnen på helspänn...

Där stod han, gubben, borta vid pulpeten, under lampan, och räknade dagskassan med ristande skalle. Att tiden går och allting förändras är bara en sanning med modifikation — här hade den stått still, dyr still. Jag klev ner till disken (framför portvinslagret), tog av hatten och sa »hm». Något biträde syntes inte till — antagligen hade gub-

ben fått nog av Feddy Stremman, den fähunden.

»*Qué quiere?*» gnällde det från pulpeten. Jag drog till med ett märke och ett årtal, som endast är de verkliga vinkonnäsörernas hemlighet — och då skulle du ha sett... Salut med pulpetklaffen, sving på stolen, klirr med flaskor, riktigt liv i det gamla skrovet.

»Por dios, por dios, por dios...»

Gamlingen fick trappstegen i en fart upp mot taket, tätt under listen låg skatten. Men hur det var fumlade han i galet fack, och då flög det ur mig:

»Längre till höger, patron.»

Jaha — rästen kan du tänka dig. Det blev en dialog, som i första taget osade både svavel och polis, men som mot slutet gick över i det mera honungslena, tack vare bland annat min späckade plånbok. Generalens champagne blev hederligt likviderad, så mycket är säkert — — —

Inte heller dan därpå lyckades jag snappa upp Valeria, och det var inte långt ifrån att jag släppt min lyriska åtrå efter ett sammanträffande *par hasard.* Men det gjorde jag inte — lyckligtvis. Och det är denna

förnuftiga handling, som du finner lätt antydd i början av mitt brev.

Lördag kväll hade jag gått till Sportsman för att äta middag med mr P., i tanke att (diplomatiskt) pumpa honom på ett och annat om flickan, som han känner sen gammalt. Du ser oss alltså inträda i denna mondäna, fast något skräpiga lokal, P. i tèten, jag efter. Det första jag får syn på är hon, den gudomliga med ögonfransarna och burgundermunnen, señorita Valeria Rimini. Hur står det i romanerna? — döm om mina känslor. Men, käre vän, döm om mina känslor i belysningen av det enkla faktum, att señoritan sitter vid ett bord med kostliga rätter utan annat sällskap än en gänglig räkel till karl med bleka drag och en blåsvart kalufs, som hänger långt ned i pannan på honom...

Nu gäller det.

Att manövrera P. till lämpligt observationsbord i närheten är ingen lätt sak (Ps envishet är mulåsnans), men till sist lyckas det; själv kan jag — utan risk av upptäckt, göra mina iakttagelser från min plats bakom en av Sportsmans monstruösa pelare...

Herrskapet äter langouste. Räkeln bläddrar just nu i vinlistan — hans bortkomna min

är guld värd. Säg, José, i detta ögonblick borde det väl svida grymt i mitt hjärta? Men det gör det inte. Förklara det, min bror.

P. beställer vår middag — det låter lovande — och jag nickar ja. Låt oss bara få det bästa, det allra bästa. För tusan, nej. Ingen champagne — detta fördömda bondvin — ursäkta — men burgunder, burgunder, röd som...

Har jag varit Yermo en god krögare, José?

Ja, säger du, hederlige vän, och pekar på resultatet. Men — en lyckad krögare är inte alltid en god skådespelare. Vilket fiasko, gossen min, vilken skändlig blamage. Vi ha knappt passerat soppan förrän jag är avslöjad... Dock, dock, dock — reträtten *kunde* blivit skymfligare.

Varför skulle jag falla dig till last med ett detaljerat referat? Hör på, löjtnant:

Valeria Rimini är förlovad med en läskedrycksfabrikant, en av dessa usla ockrare på sydamerikanernas oförmåga att förtära annat än *blask* under den heta årstiden. En destillator av karamellvatten och marmeladdricka...

Kan jag vara ödet nog tacksam, José?

Vilken äktenskaplig avgrund skulle inte hotat mig vid sidan av denna kvinna, som ger sitt ja åt en läskedrycksfabrikant, vilkens fingertoppar bli fuktiga av nervositet vid beröringen med en vinbok.

Våra öden bli parallella i ytterligare ett avseende, min gosse. Kan detta vara dig till någon tröst för det intorkade bröllopet, för banketten, för eftersläckningen?

Mitt hjärta är nu svalt som ett av Pretensors doftande fikon. En gång citerade jag för dig en av pappas bästa levnadsregler: avbryt nöjet, innan det nått sin kulmen. Drömmen om flickan är det bästa vi ha — man borde aldrig låta det gå längre än till drömmen.

Nu reser jag — i ett eller annat väderstreck. Vill du dessutom veta något, José? Med de utgifter, som blivit mitt dagliga behov de här två veckorna, kommer Feddy Stremmans kapital att räcka precis ett år, nio månader och elva dagar. Sen är det slut på slanten.

Vad mera?

Världen är full av champagnekorgar.

Din

Feddy Stremman.

FEDDY STREMMAN BERÄTTAR

HANS HÖGHET DINERAR

Skomakare, sa du. Tala hövligt om skomakare är du snäll. Feddy Stremman känner dem, gosse, känner dem utan och innan. Tror du kanske bara det var en slump att Köpenickarn var skomakare? I helsike heller. Begåvningen hänger ihop med yrket, förstår du. Att pligga skor och bottna kängor kräver ingen särskild kraftansträngning av tankemekanismen — är en skomakare riktigt funtad kan han spekulera ut tre olika sorters rackartyg, medan han halvsular ett par pjäxor. Det är det som gör susen, helt enkelt.

Jag ser du fått fram pennstumpen, glytten min. Hur har vi det med stewarten då? Skvalper han? Räcker det till en historia må det vara hänt. Gamla Feddy är inte den som vägrar i vändningen.

Se så, för tusan. Klucka måttligt, får du klucka en gång till. Piano, sa sångläraren, när åskan slog ned i klaveret.

Egentligen har jag ingenting alls emot att få klara ut den här skivan med prins Carls middag. Historien tycks ha kommit ut köksvägen — gud vet, om inte den till och med berättats på latin, vid hovet. Baklänges, begriper du. Sånt där kan aldrig vara bra. Öl ska man ta friskt från fat, och historier ska berättas av dem som var med.

Ser du, min gris, det började just i en ölstuga, en liten tysk kneip i La Plata, med sågspån på golvet och sur Pschorr i tunnorna. Att det slutade på ett fan så mycket schantilare ställe är inte mitt fel, utan Miltianders — även kallad Millan — och orsaken till eländet var helt enkelt den, att karlen var nog korkad att svära på skomakarnas absoluta nötaktighet...

Vi hade repeterat Köpenick och Vogt förty och emedan någon av oss läst en tidningsnotis, som berättat, att den tyske skomakaren släppts lös ur sinkabirum och engagerats av en av St. Pauls mest företagsamma impressarier mot ett månadsgage,

som med några hundra mark övertrumfade en tysk infanterikaptens årslön.

»Det är en oförtjänt berömmelse», sade Millan, »även om gaget lämnas ur räkningen. Jag erkänner gärna, att skomakarns manöver var fräckt uttänkt och flott iscensatt. Men, enfin, han sprack ju på det, lät hugga sig, fick krypa i kurran — kort och gott: han lyckades inte. Mitt påstående är nu detta: hade Vogt varit en bildad karl och icke skomakare, skulle hans ruggiga profil aldrig behövt pryda något förbrytaralbum.»

Millans tvärsäkerhet avväpnade oss inte, men den gjorde oss olustiga. Det tjänade så fördömt litet till att protestera, säga emot, argumentera. Millan gav sig aldrig — och vi visste det. Vad man möjligen kunde göra var att hänvisa gossen till en praktisk utveckling av själva specialfallet, att be honom säga oss, hur *han* skulle gjort — och så vidare. För min del gitte jag inte ens höra på, hur Millan svängde sig — i synnerhet som jag just i den vevan gjorde en ganska lustig upptäckt.

Men låt mig först tala om, vad det var för grifflar med i sällskapet... När allt

kommer omkring kanske du känner en av dem: Rillner, före detta medicinare. Jaså inte. Han var annars med i Uppsala på nittitalet... det var för resten han som gav gamla kung Oscar det historiska svaret på Asis. Kungen kom dit för att se sig en smula omkring och råkade på Rillner, som just var i färd med att peta i Plexus lumbalis et sacralis på ett bättre lik. »Tycker han inte det är obehagligt», frågade majestätet, som ibland var slav under den lilla ovanan att tilltala bättre herrar i tredje person singularis. »Det känner han inte, för han är död», replikerade Rillner, som — detta om sinnesnärvaro och begåvning vittnande svar till trots — aldrig lyckades komma förbi ens den svagaste medicine kandidat, utan för omväxlings skull hamnade i Argentina som konstruktör av plåtcisterner till dockorna.

Med de fyra andra i sällskapet skall jag inte besvära dig — låt dom skylta så där lite i bakgrunden, gosse. Anteckna bara, att Millan och Rillner råkade smått i luven på varandra — en naturlig följd av Millans förkastelsedom över skomakarna. Jag rår inte för, att jag tyckte Rillner hade rätt...

och det var medan jag satt och drog den slutsatsen och tittade på pojken, som upptäckten slog mig: Rillner var lik prins Carl. Att jag inte sett detta förut. Särskilt profilen var slående lik H. K. H. hertigen av Västergötland — den höga pannan, den djärvt framspringande, väl modellerade näsan, den bestämda, kraftigt skurna hakan, alltsammans stämde på pricken. För mitt inre öga stod i samma sekund ett profilporträtt av prinsen, som några dar tidigare ståtat i »El Diario» med anledning av en eller annan Rödakors-konferens någonstans i världen — och just det porträttet kunde gott varit lånat ur ett av gamla fru Rillners familjealbum. Längden på stofthyddan räckte visserligen inte till, men gubben i »El Diario» var inte heller kompletterad av något signalement med måttuppgifter i meter och decimeter...

Nå!

Det börjar fräsa i hjärnan på dig nu, gossen min, eller hur? Ungefär som den grogg jag nu, med ditt glada gillande, kommer att brygga. Du anar med andra ord satans argan list, och du anar inte förgäves. Jag tyckte, som skäligt var, att vännen Millan

gärna kunde få slipa sin bildning på en liten köpenickiad att slå skomakarn ur brädet med, och till den ändan började jag så sakteliga preludiera...

I vilken tonart, frågar du. Låt oss kalla den bluff-dur, om du inte tycker det är alltför fräckt. Lömskt växlade jag in samtalet på ett spår, där resenären aldrig behöver riskera bristande omväxling: jag menar republiken Argentinas demokratiska idéer. Ju mera intimt en nation umgås — i vardagsslag — med begreppen jämlikhet och broderskap, desto större vördnad hyser den för andra nationers kunglighet. Det är samma sorts underliga avundsjuka, som kan gripa en på egen och frivillig välgörenhet ruinerad mecenat, när han ser en miljonär stiga in i sin till något D-tåg kopplade lyxvagn. I Buenos-Aires löste denna komplicerade känsla ut sig i en fullständigt devot dyrkan av alla europeiska länders furstliga hus, troget återspeglad i den republikanska pressens obegränsade frikostighet med spaltutrymmet, så snart stoffet tangerade någon kunglig person, även om denna person befann sig tämligen långt ute i dynastiens periferi.

Vi repeterade några av de bättre anekdoterna, gycklade med president, parlament, magistrat, societet och tidningsredaktioner, gjorde oss lustiga över hotelldirektörernas fjäsk och glömde inte heller bort krigsministern, som aldrig kunde få hederskompanierna tillräckligt paradglänsande, när det gällde att uppvakta en resande europeisk furste. Det föll aldrig någon av dessa snälla mänskor in, att man visar en person i offentlig ställning den största uppmärksamheten, om man inte låtsas observera honom. Tvärtom. Alla goda republikaner löpte på kapp med andan i halsen för att komma åt att celebrera gästen och ve festarrangörerna, om inte herrar reporter dagen därpå kunde med stolthetens klang i sina stämmor utropa: ett *sådant* mottagande torde icke ha beretts den ärade gästen i *något* annat land.

Mitt i allt detta lät jag minan springa. Stolen drog jag ett stycke tillbaka, låtsade häpnad och överraskning, slog ihop händerna, sträckte armarna rakt ut, skrek:

»Kors för sju tunnor tusan.»

Vad nu? Vad stod på? Vad hade hänt? Jag fortsatte — på samma sätt som förut.

»Sitt stilla, Rillner. Rör inte på huvudet,

karl. Profilen rätt så, nacken en tum bakut. Så där ja. Tag cigarretten ur mungipan, pojke. Bravo. Kom hit nu, gubbar. Ställ er bakom mig. Bråka inte. Nåå... Ser ni ingenting? Kors, såna nöt. Att det inte slår er på eviga sekunden vad jag menar...»

Millan hittade det verkligen.

»Prins Carl», mumlade han.

Och så var det färdigt.

Först blev det ett ögonblicks tystnad — den där sortens tystnad, som är inkörsporten till alla ordentliga krevader. Men sen brast det loss. Pojkarna var inte dummare än att de hade skojet klart för sig i en handvändning. Millan slog sig på knäna och stortjöt av förtjusning, Rillners skratt kluckade som hönsgårdsmonologen från en belåten leghorn, och de andra fyra intonerade sin kvartett med en sjudjäkla brio. Vi skrattade så att sågspånet rök om oss, kort sagt.

När det blev så pass, att man kunde få en syl i vädret, vände jag mig till Millan.

»Jaha», sa jag, »nu får du visa vad du duger till, Millan.»

Millan for upp:

»Varför just jag?» skrek han.

Det var också en fråga. Rillner och jag

hjälptes åt att klara upp begreppen för gossen, för tusan, vi hade ju inte någon skomakare Vogt till hands, och om vi också haft honom, var han inkompetensförklarad — för fem minuter sen, av Millan själv. Rillner svor för övrigt (mycket naturtroget) på, att han inte ville lägga sitt kungliga öde i någon annans händer än Millans — och det var skäl nog. Rollerna fördelades vid en ny omgång sur Pschorr, och sen var ingen återvändo möjlig, åtminstone inte för Millan.

— — —

Skål, glytten min...

Har man skola sett på Felix domestica. Det blev bottenfock. Även groggarna hava sina öden, gosse. Nu får vi laga oss en ny blandare i röda rappet, för det är med tomma glas som med torra öknar: man blir rent fördömt olustig av dem.

Nåväl, Rillner hade redan börjat sätta sig in i sin roll — när Dorfer (en av de fyra andra) föreslog att göra upp för ölet låtsade han inte höra. Så ventilerade vi valet av lokal och stannade till sist vid Hôtel de Paris vid Avenida de Mayo — av två orsa-

ker. Dels visste vi, att hotelldirektören var på jakt efter europeiska ordnar för det egna frackuppslaget, och dels hade hotellet i fråga högt rykte för sina magnifika middagar. Kostnaderna avskräckte oss inte så värst mycket på den tiden — jag hade ännu litet kvar av min champagnemiljon — och då det befanns att vi gemensamt förfogade över ett kapital på närmare niohundra pesos i papper (motsvarande omkring femtonhundra svenska riksdaler) ansågs den ekonomiska sidan av saken klar; så mycket mer som Millan spådde, att hotellet inte skulle vilja höra talas om någon likvid utan i stället (under hand och genom uppvaktningen) ge hans höghet en fin vink om ett lämpligare och billigare sätt att kvittera uppmärksamheten.

Det var tur jag hade något kvar i seideln och kunde stjälpa locket över ansiktslappen. Uppriktigt sagt, gosse, det röck i skrattmusklerna på mig av Millans sangvinism, av hans barnatanke om krogdirektörerna vid avenidan. Annars kände jag nog igen resonnemanget från Stureplan i staden Stockholm. Men i Buenos Aires... nå, du ska själv få se, hur det gick.

För att reda ut grejorna för pojkarna plockade jag fram penna och papper, ritade upp interiören, ställde ut stolar och bord, prickade in den förmodade avspärrningslinjen och satte ut ordentliga kors för diverse strategiskt viktiga punkter i matsalen. Ta hit pennstumpen. — Gamla Feddy är inte slöare än han kan rita om kartskissen på rak arm. Det blir inga linjer för en lindansare att göra konster på, men huvudsaken är ju att du begriper schäsen.

Se här:

Låt ditt lystna öga vila på denna underliga krumelur, som skall föreställa stora matsalen i hotell de Paris. Den brutna linjen är en tjock, guldinflätad silkessnodd, vilande på skönt bemålade stänger med julgransfötter av rena silvret, och skiljande den för hans höghet reserverade delen av salen från packet, som mot dryga entréavgifter får tillträde till det streckade partiet. Att se en tvättäkta prins använda kniv, gaffel och sked, att studera den gest, med vilken han för glaset till munnen, att iaktta — och sedan i familjekretsen ventilera — hans bordsskick, hans aptit, omfattningen av hans törst... Var icke detta värt lika mycket

som en loge i Coliseum? För visso, gosse, för visso.

På planschen ser du vidare två rektanglar inom det avspärrade området; den övre är prinsens bord, den undre uppvaktningens — avståndet minst fyra meter, symboliserande den oerhörda sociala skillnaden mellan det furstliga blodet och vanligt folk. Din undrande blick har redan fixerat två tätt intill varandra belägna kryss och du spörjer: vad är det? Jo, min vän, det är den för middagens servering högst betydelsefulla punkt, där Millan, hans kunglig höghets första hovmästare och privatschatullets vårdare, skall ta emot silverfaten av hotellets ordinarie betjäning, för att befordra dem vidare till den furstlige herrens bord. Det skulle nämligen väcka berättigade misstankar hos hotellets chefskap, om prinsen lät sticka sig faten under näsan av någon annan än sin egen hovmästare.

Du betraktar fortfarande pennteckningen, ser jag, och på din tunga svävar samma fråga, som Millan plötsligt kastade fram, när vi hunnit så långt i förhandlingarna.

»Nå, men herr Feddy Stremman själv, el illustissimo sénor? Var skall han

sitta? Vilken roll skall han spela? Eftersom endast fyra platser äro vikta vid de uppvaktande herrarnas bord ...»

Jag svarar dig som jag svarade Millan: Herr Feddy Stremman är (sorgligt nog) hänvisad till en plats, till en stol och ett bord för fem pesos bland boskapen på det streckade fältet, alldenstund hans härjade anletsdrag äro kända av hotellets betjäning. Hur skulle det ta sig ut, om den för sin kärlek till Stewart och Swepps bekante señor Stremman uppenbarade sig i hans svenska höghets lysande svit? Lika groteskt som suspekt, naturligtvis. Farsen skulle komma av sig vid ingången och skådespelarna skymfligen förvisas från scenen.

Nåväl — även Millan begrep detta, och fem minuter senare satt hela Köpenickiadexpeditionen instuvad i en bil, som rusade fram mot Buenos Aires. Rusade är rätta ordet, för herrarna hade inte mer än fyra timmar på sig till omklädsel och andra nödvändiga förberedelser...

*

Det klack till i bröstet på mig, när jag såg folksamlingen utanför Avenidahotel-

lets monumentala portal. Hade nyheten redan spritts stan runt? Åh, nej. Direktionen hade bara stuckit ut en med gyllene bin översållad purpurröd matta över trottoaren, och denna skvallrade för folket om det celebra besöket.

Jag lyckades verkligen få ett tämligen hyggligt bord i hotellets magnifika matsal. Man sade mig, att den främmande prinsen var att vänta klockan åtta och att särskilda anordningar vidtagits för att förbluffa honom med menuns sammansättning. Servitörens leende, när han lämnade denna upplysning, alstrade en ögonblicklig, men snabbt försvinnande känsla av oro för Millans och de andra pojkarnas räkning.

»Tillåter ni, señor?»

Det var en herre i frack och brandröd sidenväst, en blåsvart peruansk typ, kortväxt, med rakt utstående, fyrkantiga axlar, violetta ögonlock, starkt parfymerad, med den slocknande cigarretten fastklistrad i ena mungipan. Han gjorde en gest mot en ledig stol vid mitt bord — fördöme mina borgenärer tror jag inte det var den enda lediga stolen i hela lokalen fastän klockan ännu felades tio minuter i åtta. Jag sam-

tyckte med en nick, så kort och avvisande som möjligt för att avstyra ett samtal, som kunde störa mina observationer. Det hjälpte inte. Peruanarn beställde in en hummer och en flaska mosel — och från kyparen vände han sig direkt till mig med en samtidig höjning på ögonlock och axlar:

»*Ces princes*...»

Jag teg. En låtsad okunnighet i franska språket kanske kunde befria mig från vidare ordbyte. Ingalunda. Mannen återtog — nu på spanska:

»Vad den här prinsen från Sverige beträffar så känner jag honom mycket väl. Personligen, señor. El principe Carlo! Träffade honom i Alexandria för ett par år sedan... åt middag tillsammans, ni förstår, en bättre middag. Svenska generalkonsuln där är min svåger, ser ni.»

Jag hajade till. Började det nu för Millan? Skröt mannen — eller talade han sanning? Det låg onekligen något distingerat över honom, om man subtraherade parfymen.

I samma ögonblick förmärktes en stark rörelse nere i salen, vid entrédörrarna. Betjäningen bildade häck, nackarna sänktes,

musiken intonerade »Deutschland, Deutschland über alles», publiken reste sig. Prins Carl av Sverige med uppvaktning nalkades.

Jag måste verkligen beundra Rillner, gosse. Han var fullkomligt illusorisk, säger jag dig, frånsett längden. Som någon sorts förridare fungerade hotellchefen i frack och vita handskar, vilka löjligt framhävde hans händers fantastiska storlek. Prinsen skred fram i tempo andantino majestoso, ohövligt ignorerande alla vördnadsbetygelser. Rillner hade korteligen redan från början anlagt ett sätt, som skulle gjort komedien omöjlig i Europa, men som här var det enda rätta. »Vad har man för nöje av att vara prins, om man måste vara hövlig?» resonnerar sydamerikanaren.

»Det är *han*», sade peruanarn, när vi satte oss ned.

»Gott», tänkte jag, »soppan får Rillner svälja.»

Han fick svälja hela menuen. Skojet utvecklade sig efter de mest festliga linjer — Millan struttade gravitetiskt med fat och skålar, uppvaktningen åt med värdighet och allvar, och när hans höghet rynkade på näsan åt någon rätt, sköt uppvaktningen tall-

rikarna ifrån sig med livliga tecken på motvilja.

Denna händelse inträffade mycket ofta — prins Carl var ytterligt svår att tillfredsställa. Hotellchefen arbetade i sitt anletes svett (och ofta nära förtvivlans gräns) för att kunna skicka nya delikatesser över de guldsnodda silkesrepen, medan publiken med gillande och respekt iakttog prinsens förakt för Guds förträffliga gåvor. Sparrisen måste gratineras om tre gånger innan fursten kunde förmås att sticka en stjälk mellan läpparna.

Peruanarn rörde vid min armbåge:

»Precis», viskade han, »precis sådan var han i Alexandria också. Un principe verdadero (en verklig prins).»

Jag började tro, att Millan och Rillner och Dorfer och de tre andra skulle ta hem spelet. Man hade redan hunnit till desserten — och intresset för hans höghet började något splittras. Prinsen lät kalla till sig hotellchefen, som med ryggen i horisontalplanet tydligen — och trots allt — fick nåden att ta emot några välvilliga ord. Ställets två hinduer bryggde den underbara mockan, likörskrin och whiskyflaskor voro under

transport upp till hans höghets bord och jag stod just i begrepp att förflytta mig till den överenskomna mötesplatsen, när något inträffade.

Publiken märkte först ingenting — och vad mig själv beträffar var det mest en ren tillfällighet att jag fick uppmärksamheten riktad åt det hållet. Millan hade slunkit utanför inhägnaden, och det slog mig, att hans hy plötsligt förvandlats. I högra handen höll vännen Millan ett papper, som han studerade med tecken på stark och tilltagande sinnesrörelse, medan hotellchefens närmaste man på tre stegs avstånd bidade resultatet av detta studium. En rådvill blick ur Rillners barnafromma ögon korsade Dorfers spanande ögonkast — nu förstod jag vad som hänt. Papperet i Millans högra hand var helt enkelt notan på dinén; och hans höghets kontanter voro otillräckliga!

Gud allena vet, hur det gick till, men inom tre minuter hade hela matsalen reda på situationen. Hans kunglig höghet prins Carl såg sig ur stånd att likvidera den middag han intagit och vad som var värre: han saknade checkbok, bankförbindelser och legitimationspapper. Den pinsamma rodnad, som

spred sig över prinsens och uppvaktningens drag vid hotellchefens (nätt och jämt hövliga) förslag att telefonledes uppnå kontakt med hans svenska majestäts ministerpresident i Buenos Aires var den erfarne hotellchefen nog. Han insåg strax, att han blivit lurad och arrangerade ofördröjligen ett satans spektakel — utan hänsyn till de fjortonhundra pesos Millan förtvivlad stack i näven på honom.

Min kännedom om argentinska förhållanden sade mig, att utsparkningen skulle få ett synnerligen storstilat förlopp, varför jag skyndade att fatta posto under Hôtel de Paris' dekorativa portal. Hans kunglig höghet Rillner utleddes under en rykande tornado av smädelser och skymford samt transporterades vidare till entrén — där hans förhoppning att snabbt försvinna i avenidans folkvimmel ömkligen krossades. Hotellchefen upptäckte nämligen, att den purpurröda mattan med royauténs gyllene bin ännu låg kvar tvärs över trottoaren och dekreterade att den arma ankan (*el poto povero*) först måste avvakta mattans indragande och hoprullande. Ceremonien drog fem minuter — och trevligare minuter *kan*

man ha. Av humanitära skäl övergav jag min avsikt att viska skomakare Vogts namn i Millans öra, när turen kom till honom; jag misstänker han drog sina slutsatser på egen hand — —

Men gosse, tänk, att hotellnotans slutsumma och Millans kontanter skilde på 32 — säger och skriver trettiotvå lumpna pesos.

Jag instämmer med Dorfer — senare på kvällen:

»Är det inte så man kan bli grön?»

KAPTEN DAVINGTONS RESSÄLLSKAP

»Så du säjer att den dög — den där sista biten! All right, glytten min. Feddy Stremman har fler på lager, om du bara ser till att groggarna bli lite mindre apelsinklara i kulören.

Tack — det räcker. Luta dock på flaskan med eftertanke, gosse, det är långt till nästa kvartal. Nej, besvära dig inte — tändstickor har jag, såna de är... Tvi tusan, säjer jag dig. Förlåt jag fräser, men har du märkt att tobaken börjat smaka guttaperka på sista tiden?

Skål. Nååaaah... *den* kulan visste var hon tog. Bueno, min son. Var slutade vi? Guttaperka, sa du. Skönt. Du kan anteckna ordet så gott först som sist, för det hör till historien. Det var guttaperkan nämmer-

ligen som gjorde att vi måste slinka in mellan Baritos pålar.

Har någon andats i din kyska öronmussla ett ord som heter *Tanna-Benna-Kalemantan.* Inte... Nä nä... Ack, din räv, jag ser på din belåtna uppsyn att du tror det är något svinaktigt. Akta dig för vargen, gosse. *Tanna-Benna-Kalemantan* är helt enkelt malagajiska och i Ernst Carlsons skolgeografi står det *Borneo* i stället. Nu blev du allt flat som en griljerad sjötunga, min sötnos. Men det gör ingenting, för du lär nog bli än flatare innan vi hunnit till slutet.

Från början var det sagt, att vi skulle gå rakt på Palmerstone, men redare är ingenting att hålla sig till, som du vet. I sista minuten fick kapten Davington ett kärleksbrev från sina grifflar i bolaget, och i det brevet stod bara som så, att *Tomic* skulle utan vidare krus anlöpa Bandjermasin på Borneos sydvästkust och plocka med sig några ton guttaperka plus ett par lådor kamfer till Australien. Kapten Davington svor — och vad passagerarna beträffar så inte fan frågar dom *dom* — fast biljetterna är betalda och tidtabellen tryckt. Vill du veta

min mening, så tog jag hela changemanget med ro — jag hade ingenting som väntade på mig i Palmerston mer än en skopa ovett av min före detta kompanjon, och *den* drog inga räntor under väntetiden. Men bland de andra trettio förstaklasspassagerarna fabricerades eder både på portugisiska och kinesiska, så du förstår vi var ett tämligen blandat sällskap.

Annars föreföll *Tomic* att vara en rätt hygglig båt, utom att den var helsikes opraktiskt ritad invärtes. Förstaklass hytter låg längst akterut runt omkring en shaggriggad salong, precis som på de gamla Götaälvsskutorna, och när galeasen satte stjärten i sjöarna var det som att sitta ytterst på en gungbräda. Jag tror min själ att arkitekten tänkt som si som så, att förstaklassarna skulle ha den största valutan av sjögången också...

Du sa skål, hörde jag. Det är ett bra ord, ett bland de bästa ord jag vet, och bra mycket trevligare än *lymmel*. Eljest är det en glosa, som gärna vill ramla ur munnen på mig bara jag tänker på kapten ombord, Davington. Anteckna det särskilt, gosse. Inte för att skryta, men nog var Feddy Stremman en av de första, som kom underfund

med färgen på hans gälar. Minns du Gustavson på Mosebacke, brottarn? Kommer du ihåg porträttet av Lucceni, han som stack kniven i den hyggliga österrikiska kejsarinnan, vad hon nu hette igen? Bueno. Sätt Luccenis huvud på Gustavsons kropp och du har en ungefärlig föreställning om kapten Davingtons utseende. Prickar av den kalibern tolereras bara om de är styva i yrket och det *var* den här gycken. Folket ombord hade en sjujäkla respekt för Davington — det fullkomligt stank av skräck omkring honom, var han gick och stod, och det måtte karlen haft på känn, för han höll sig undan så mycket som möjligt.

Har jag talat om, att det var i Kanton vi släppte kajen för den här turen? Vill du ta det med så kör i vind — annars går det bra ändå. Vi hade i alla fall hunnit ner en bra bit på Sydkinesiska havet i höjd med Singapore, när en av damerna i hytten nummer 7 gjorde sin upptäckt. Det var en engelska med spetsig näsa och glasögon — och det var inga dumma glas i de brillorna. Vi hade just fått in teblasket en eftermiddag i salongen, när missen lät sin nyhet explodera.

Som du kanske märkt har fruntimmer i allmänhet svårt att hålla sig till fakta, när dom berättar en sak. Det blir mest som att dragga på sjöbotten efter en dyrgrip, som gjort överhalning — man får med en hel massa moj, som man inte vill veta av. Men den här missen var inte så tokig; hon svepte sin fisk i ett nysande och rätt vad det var hade vi den sprattlande på bordet mellan tekopparna.

Kapten Davington hade en flicka inlåst i sin hytt på däck, strax bakom kommandobryggan. Han hade, säger jag dig, gosse, en flicka i sin hytt. Missen led av skral sömn och hade till omväxling natten förut, just i daggryningen, larvat omkring på översta däck. Hur hon spankulerat vete fanken, säkert är att hon i det klena ljuset inte observerat ett anslag tvärs över en spärrbom på styrbords sida »*För passagerare förbjudet område*» och klivit ut på den fridlysta balkongen kring navigationshytten. Det var förnämligt väder den morgonen, högt i tak, stilla och tämligen svalt. Följaktligen hade missen dragit en korgstol ända fram till nyckelhålet i kapten Davingtons hyttdörr och satt sig bekvämt tillrätta utan den

avlägsnaste aning om, att hon befann sig på förbjudna vägar.

Plötsligt hörde hon kaptens röst på andra sidan nyckelhålet. Något misstag var inte möjligt — det fanns bara *en* sådan stämma ombord. Innan missen hann uppfatta vad kapten Davington yttrade, överraskades hon av en röst nummer två, en kvinnoröst, vars milda, snyftande klagoljud fullkomligt skar i hjärtat. Missens egna ord, gosse: fullkomligt skar i hjärtat. Sedan följde något, som mycket väl kunde ha varit ljudet av ett slag.

En karl skulle naturligtvis, vid detta sakernas tillstånd, utan vidare omständigheter ha ryckt upp dörren till lymmelns lya och allarmerat folket ombord (med säker utsikt att ömkligen komma till korta mot fartygschefens oinskränkta makt ombord) — att inte engelskan gjorde det må vara henne förlåtet. I stället reste hon sig häpen upp i stolen, såg sig bestört omkring — och upptäckte anslaget över spärrbommen... Vissheten att ha trängt in på ett för passagerarna avstängt område fullbordade den förut konfunderade missens förvirring: hon flydde hals över huvud. Na-

turligtvis lyckades hon därvid göra tillräckligt mycket buller för att varsko kaptenen, hyttdörren slets upp och Davington intygade med en hjärtlig svordom, att han såg sin hemlighet röjd. Men även missen hann begagna sina ögon: just innan dörren gick i lås igen med en rungande klatsch skymtade hon en späd liten varelse i vit klänning, hopkrupen längst in i ett soffhörn...

Minns du en klubb vi hade i skolan — den hette för säkerhets skull *Pro patria?* Vi sammanträdde varannan lördagskväll med inledningsanförande och diskussion, och vad jag kommer ihåg var, att det alltid gick sjuhälsikes trögt att få fart på diskussionen. Då skulle du ha sett oss den där middagen ombord på *Tomic,* pilten min. Engelskan hade knappt hunnit sluta, förrän det hela var gående för bräddfulla muggar. Jag säjer fortfarande: inte för att skryta, men nog var Feddy Stremmens inlägg ganska vältaligt, men mitt förslag att genast, ofördröjligen och i ett sammanhang kasta kapten Davington i sjön och bjuda flickan på ett glas champagne godkändes inte av majoriteten, märkvärdigt nog. Där var nämmerligen en herre med i församlingen,

som kunde sjölagsparagraferna utantill, och han dillade i det oändliga om galärer och straffarbete. När allt kom omkring tycktes vi inte alls ha någon rätt att klara skivan för tösen — i synnerhet som ingenting hindrade att hon var missis Davington i egen hög person. Slutet på förhandlingarna blev alltså det ömkligast tänkbara: diskussionen fick utgöra svar på frågan och den spränglärde gentlemannen slutade med att uttala »en bestämd varning till vederbörande» (vederbörande var jag) att icke företa något, som äventyrade de övriga passagerarnas trygghet ombord.

Såna harkrankar, inte sant? Skål, gubbe.

Nu tror du kanhända, att gamla Feddy som en snäll gosse nöjde sig med tekonseljens beslut och — för att inte riskera friden i första klassens salong — lät Davington hållas. Åh nej, vännen min, så dum är du inte, det ser jag på dig. Klockan hade inte hunnit långt på andra sidan tolvslaget den natten förrän gamla Feddy avdelat Sig Själv till spaningspatrull nummer ett och framgått i sydriktningen med navigationshytten som närmaste strategiska mål och högra rockfickan behagligt tyngd av en med skarpa

patroner fullproppad browning. Här kan du nu sticka emellan med ett lättsmält stycke ur Rinaldo Rinaldini... »natten var mörk som skurkens (Davingtons — inte mitt) förhärdade samvete, ingen stjärna upplyste firmamentet» och så vidare... Är det antecknat? Gott. Alltså: när det arma barnets räddare *in spe* kommit upp på översta däck, som efter uträkning befinnes ligga öde och tomt, gör han en kringgående rörelse för att på styrbords sida ta sig fram till den omtalade spärrbommen. I samma ögonblick han, med handen utsträckt, gör sig beredd att krypa under meranämnda bom är han på vippen att slå skallen i en svart vägg, som reser sig framför honom. Nämnde jag, att en elektrisk ficklampa även hörde till spaningspatrullens fältutrustning? Nåväl, ljuset från denna lampa ger omedelbart besked om vad som inträffat: kapten Davington har under eftermiddagens lopp fullständigt isolerat sig från ångaren i övrigt genom att lämpa över en del av däckslasten hit.

Flickan är, med andra ord, tillsvidare levande begraven mitt ute på öppna sjön.

Dagen därpå gör jag ett försök att kom-

ma till tals med Davington. Omöjligt. Jag skickar mitt kort med en lismande framställning. Kaptenen träffas inte. Jag skriver ett nytt brev och ber mr Davington i de mest gemytliga ordalag hålla till godo med en flaska sällsynt skotsk whisky av Blinkins finaste märke, som sjökaptener emellan är värd sina modiga tjugu pund, under förutsättning, att titulus Davington vill göra mig den äran att avsmaka en grogg i mitt sällskap. Förgäves. Titulus svarar inte ens. Jag vänder mig till förste styrmannen, som är älskvärdheten själv ända tills jag leder in samtalet på hans chef ombord. Då blir han plötsligt disträ, drar upp sin klocka och försvinner med en knapphändigt frammumlad ursäkt. Jag attackerar andre styrmannen — samma resultat, så när som på ursäkten, vilken alldeles uteblir. Fram mot kvällen söker jag ta mig upp i riggen — under förevändning att titta på utsikten — men blir bortmotad av tredje styrman, som inte ens gör sig besvär att dölja sitt hånblandade löje. Sinkadusen svävade över vattnet, gosse, men hur det var lyckades jag bromsa svänghjulet i sista stund.

Strax efter frukosten följande morgon

redo vi upp mellan pålarna i Bandjermasin — *Tomics* ankare tog gyttjebotten i Baritos vattensoppa och ett par minuter senare hade vi hela svärmen av malajiska pirater runt om oss. Meningen var att det skulle gå undan med guttaperkan och kamfern, på förmiddagen hette det, att *Tomic* skulle lätta redan vid sextiden, men därav vart intet. Min älsklige vän Davington svor så det stod som gnistor kring kommandobryggan, utan resultat, och slutligen måste han själv gå i land, just i skymningen för resten. Hade jag bara haft en aning om detta — *då*... När jag kojade den kvällen efter några tröga robbertar whist väntade jag att få höra klartsignalen från maskintelegrafen vilket ögonblick som helst, men tänk, att vi låg kvar lika fördömt kärt intill Bandjermasins gamla pålverk, när väckblecket blåste morgon därpå!

Jag fick på mig kläderna i en fart. Att något måste ha inträffat, som oväntat fördröjt avgången var klart som regula di tri — aber was? Då jag kom upp på däck fick jag se en båt, som roddes för brinnande livet ned mot *Tomic* — det var en av våra egna jollar med tredje styrman ombord. På

långt håll formade han nävarna till en megafontratt och vrålade en rapport upp till kapten Davington, som stod på bryggan.

»Waht's the matter?» frågade missen strax bakom mig.

»Vet inte», svarte jag sanningsenligt. »Men vad styrman ropat hade jag uppfattat: »Finns ingenstans», Kunde det vara fråga om guttaperkan? Eller kamfern? Som inte fanns någonstans... Trevliga utsikter.

Nej. Jollen satt inte väl fast i dävertarna förrän *Tomics* båda propellrar gick runt, styrbordsskruven back, och båten svängde näsan mot söder igen, mot Palmerston.

Men samma kväll blev det uppenbart våd som vållat dröjsmålet i Bandjermasin — och *vad* det var som inte fanns någonstans. Det var kapten Davingtons inspärrade tös. Missen hade tagit reda på saken grundligt (genom att överflytta äganderätten till en sovereign på överstewardessen) oh kunde berätta, att flickan försvunnit redan kvällen förut, troligen med en snabbroende malagaj. Davington hade rasat som en rabiesbiten hund, hållit de färgade myndigheterna i Bandjermasin vakna hela natten och låtit

undersöka Baritos båda stränder. Utan effekt. Flickan förblev obefintlig. Tredje styrmannens morgonvisit var sista försöket — och då hade kapten Davington satt bort nio timmar av rederiets tid till ingen nytta.

Den kvällen tog gamla Feddy sig en nattgrogg extra av Blinkins äldsta. Och jag vill bli hängd om jag inte slutade dagen med Gud som haver...

Är du trött i pennstumpen, barnet mitt? Inte? Anteckna då, att mr Feddy Stremman, gammal filfras och hopplöst förlorad son hos familjen Strömman i Svedens land, lät till sina sex vänner ombord, en kines inklusive, utgå inbjudan till en hyggligare middag om *Tomics* skeppsbord dagen därpå, klockan sju p. m. Kapten Davingtons långa näsa måste blötas i champagne. Dessutom visste lilla Feddy, att kocken ägde receptet till en viss kräftsoppa med starkvin, och hade hela långa vägen bara väntat på ett tillfälle att få konfrontera denna *bisque écrivisse* med smakpapillerna. Kunde man få någon bättre anledning kanske?

Ja du, den bisquen var min själ inte dum. Rev i halsen gjorde den som en konjakstoddy på nittitalet, men magen var nog inte in-

ställd på sånt. Och det tackar jag än i denna dag min barndoms Gud för. Hör nu på. Mitt i natten — nånting mellan tre och fyra — vaknar jag vid ett helvetiskt knip under mellangärdet, det slet som en hygglig dragkamp i mina arma tarmar, och angosturan var utsupen intill sista droppen. Svetten stod i hundra källsprång ur min syndiga lekamen och utanför den öppna hyttventilen hängde den tropiska natten, varm som en badstu i Malmtorgsbadet.

Till slut gick det inte att ligga stilla längre. Jag vet inte hur det är med folk i allmänhet, men för mej brukar det lätta att valsa runt, när jag har ont i magen. Salongen utanför låg ju övergiven och öde så här dags på natten — om jag inte tände ljus, och om jag rörde mig något så när försiktigt kring långbordet på bara fötter, borde jag inte störa en kotte. Alltså slängde jag på mig en tunn linnebadrock, vred om den elektriska knappen så hytten föll i mörker, lyfte mässingshaken och lät dörren glida upp.

Skönt... Jag inbillade mig redan, att plågorna i mellanvåningen började ge sig en smula och räknade ut, att motionen borde

kunna inskränkas till tre varv promenadpolonäs runt väggarna...

Nu, gosse, måste du anteckna, att alla dessa tjugutre dörrar kring salongen hade nummerlappar av metall, utom en enda, som var belägen längst akterut. På denna enda dörr hade man i stället målat ett stort svart *B,* som, rätt översatt, förmodligen betydde *Bath* eller *Baño,* för därinnanför fanns fyra badrum, två på vardera sidan om en liten korridor.

Föreställ dig alltså nu den relativt hederlige, men i detta ögonblick på grund av magbesvärligheter synnerligen olycklige Feddy, när han med sin kropp i sextio graders vinkel (framåt böj) på ljudlösa fjät närmar sig badrumsdörren. Hela *Tomic* sover utom ett halvtjog herrar i maskinrummet, två rorsmän och en sömnig styrman på bryggan. Örat har så vant sig vid det avlägsna dunkandet av pistonger och kolvar, att tystnaden förefaller absolut. Därför blir jag stående mumiestill, när jag förnimmer ljudet av ett lås, som gnisslar helt svagt vid tryckningen av en hand. Nästa sekund öppnas dörren till badrumskorridoren mycket försiktigt — jag snarare anar än ser det

— och så skymtar något vitt mot skuggorna därbakom.

En kvinna i nattdräkt — är min första tanke. Visserligen finner jag hennes val av badtimme något excentrisk, men herregud, sällskapet ombord representerar — på damsidan i första klass — ett halvt dussin olika nationer. Man kan aldrig veta, säger G. B. S. — och vad vet väl jag? Någon paragraf i damens religion kanske befaller henne att ta ett kylslaget fotbad klockan fyra på morgonen...

Jag drar mig alltså diskret tillbaka i en vrå, beredd att se nattvandrerskan försvinna genom någon av ytterdörrarna på styrbords sida, som tagits i besittning av damerna. Du kan föreställa dig min överraskning, då jag i stället ser henne styra kosan mot trappan, som leder upp till andra däck — rakt ut i det fria. Nu klarnar sammanhanget i ett nafs: kvinnan går i sömnen. Utan tanke på mina magplågor tar jag salongen i tre glänsande längdsprång och genskjuter fruntimret i första halvtrappan.

Då hon ser vägen spärrad, stannar hon. Det är fortfarande i det närmaste beck-

mörkt, men mina ögon ha nu vant sig vid dunklet — jag kan urskilja ett litet ansikte med fina veka drag och ett par stora, grannt skimrande ögon. Jag har sett flera somnambuler i verksamhet — den här tösen går *inte* i sömnen.

Öga mot öga stå vi så ett par, tre sekunder under tystnad.

»Vart ska ni gå?» frågar jag i låg, bestämd ton.

»I sjön.»

Svaret kommer lugnt, utan tvekan, ungefär som hon sagt: »Till Nordiska kompaniet och dricka choklad.»

»Har ni er hytt här nere?» fortsätter jag för att vinna tid. Efter elva dygns sjöresa känner jag ju mycket väl alla damerna till utseendet — ingen av dem ser tillnärmelsevis så bra ut som den här flickan.

Med en bedrövad huvudskakning:

»Jag har ingen hytt. Men sjön är stor — den räcker till.»

Hur lågmälta våra röster varit, tycks vår korta ordväxling inte ha undgått den engelska missen i nummer 7. Genom ventilen i hennes hyttdörr glimtar plötsligt det elek-

triska ljuset som julstjärnan på en transparang.

Här är inte tid till några sirliga manér i stil med etiketten hos roi soleil — jag föser damen utan krus in i min hytt, drar dörren till och lägger mässingshaspen på...

Ho ja, du gosse. Hur har vi det med dropparna? Is there more in the bottle left, kväder bassångaren. Jag är torr i halsen som en vacuum cleaner. Låtom drycken väl oss smaka, som fan sjunger i Faust. Skål. Eller som det heter i Boccaccio: Med flickan, med flickan är bäst på tu man hand...

Joo du, gamla klockfodral, *den* tète-à-tèten går sent ur mitt minne. Du känner mitt sätt mot värnlösa flickebarn — snäll morfar, varken mer eller mindre. Tösen kände sig snart så trygg och säker som om hon blivit inkvarterad i ett kassafack hos Bank of England. Jag presenterade mig efter ritualen på en nationsfest i gamla Uppsala: Feddy Stremman, västgöte, nittietta — och flickan drog på mun, nästan. Sen fick jag veta, vem hon var. Sitt rätt på stolen och dåna inte: mitt emot mig, på den obäddade kojplatsen, satt missis Davington, kap-

tenens hustru, the captain's wife, fördöme honom.

Nå, du förstår, jag kom snart underfund med, att hon inte var gift med Davington mer än den engelska missen i sjuan, men han hade låtit henne tro det. En sådan där maskerad går ju lätt att ordna, om *han* är tillräckligt slug och *hon* tillräckligt oerfaren. Jag skall inte beskriva Ellinors — hon hette Ellinor, flickebarnet — helvet ombord, för vad skulle det tjäna till att fylla dina papperslappar med all världens bestialitet? I Bandjermasin hade hon mycket riktigt försökt rymma, men misslyckats. Under hetsjakten efter en tillflyktsort på båten hade hon hamnat i badrummen, där hon hittat ett rätt hyggligt gömställe, men sedan nära två dygns svält satt ner hennes kurage — hon hade inte mycket på lager av den varan förut, stackars liten — fattade hon sitt beslut...

Fram på morgonkröken var vi överens, Ellinor och jag. Kort och gott: gamla Feddy åtog sig att transportera unga Ellinor välbehållen till en snäll engelsk myndighetsperson i Palmerston North och unga Ellinor åtog sig att i gengäld lyda gamla Fed-

dys order till punkt och pricka. Jag vill inte förneka, att hjärtat hoppade i bröstet på mig av fröjd att få ta ett nappatag med svårigheterna — sånt är ju det enda roliga man har på gamla dar — och vad det beträffar att få ligga i kläderna några nätter och leva på halv ranson, så behöver jag inte säga dig att *det* inte generade en gammal fähund ett dugg. För resten ska vi inte tala om de inre förhållandena i hytten Stremman — den manliga individens bristande förstånd neutraliserades fullkomligt av den kvinnligas medfödda takt och sinnesnärvaro. Värst var det med städningen och bäddningen i kabyssen. Jag hade måst arrangera ett sakramenskat spektakel med stewarten för att få honom att avsäga sig all befattning med grunkorna i hytten, men det var ändå på vippen att gå rent på tok en kväll — dagen innan vi skulle löpa in i Palmerston för övrigt.

Kapten Davington kom in i min hytt. Ellinor satt väl inkrupen i sitt vanliga hörn, dold av mina med illfundig regikonst arrangerade rockar. För att avvärja alla misstankar stod hyttdörren efter vanligheten öppen med en luftglänta åt salongen, och

det var nog tur, för jag såg honom komma och hann ge Ellinor den överenskomna signalen. Hade hon utan varning fått höra hans otäcka kraxande röst är jag rädd hon givit hals och förrått alltsammans.

Vad han ville? Kan du tänka dig en sån rackare. Karlen hade fräckheten efterlysa den där groggen jag inviterat honom på utanför Singapore. Nu var han älskvärdheten själv — jag förstod på pricken, med vilka medel han snärjt sin så kallade fru. Alltnog, jag fick plocka fram plunta, sifon och glas — och där satt Davington en halv meter från sin flicka, bryggde grogg och berättade gladlynta historier. Mitt förtjusta skratt kom den elektriska fläkten innanför luftventilen att darra på stjärtfenan och Davington gick på.

Mitt i valsen gjorde jag en upptäckt, som kom mig att frysa, fast vi befunno oss knappt mer än tio breddgrader söder om ekvatorn. Spetsen av Ellinors lilla sko stack fram under skörtet på en av mina rockar — Davington kunde ha gripit den med sin vänstra hand, om han sträckt ut armen. Jag fattades av en djävulsk lust att blanda cyan i groggen, men dels hade jag ingen cyan till hands

och dels — nå ja, sånt där gör man bara i romanerna. Jag inbillar mig i alla fall att jag lyckades omtöckna karlens förstånd tämligen duktigt — och hans synförmåga med. Men tror du inte den tusan kom ihåg den där flaskan jag lovat honom — när han vacklade ut ur min hytt efter ett par timmars grundlig groggnersläppning bar han den under armen. Vi skildes åt som charmanta vänner — hade händelsen passerat i gamla Sverige skulle vi varit bröder för länge sen och kallat varandra i förnamn, Feddy och Herbert (han hette Herbert), riktigt två Guds barn, fy tusan.

Klockan sex påföljande eftermiddag gick vi in till kaj i Palmerston. Hur jag fick tösen i land? Vänta skall du få höra.

Du känner min sats: en gentleman reser med ett minimum av gepäck. Jag hade ingenting ombord Not wanted. Tre resväskor och en liten hyttkoffert — se där alltsammans. Följaktligen kunde jag ta mig i land som nummer ett bland passagerarna — affären med tullen var undanstökad på fem sekunder.

Tjugu minuter senare kunde du ha sett en

hotellgarçon stega över landgången ombord på *Tomic* — en rätt prydlig pojke för resten i grön uniform med kort guldkantad jacka och skärmmössa med bokstäverna Grand Hotell broderade i rött framtill. Ynglingen såg ut som om han hörde hemma på båten, promenerade utan vidare ner i första klass departement och öppnade dörren till en viss hytt, utan att ens göra sig besvär att knacka. Det är möjligt, att en iakttagare med din intelligens, bror lilla, frågat sig (och kanske också andra) varför pilten dröjde en hel kvart i denna redan utrymda kabyss. Men lyckligtvis är det så ställt ombord på en båt, som nyss löpt in i hamn, att varenda kotte har så fullt upp att göra med att hålla reda på sig själv och sina tillhörigheter, att ingen har tid att komma med dumma frågor för andras räkning.

Därför gick det också som det gick, min sötnos. Så fort den till anletsdragen något förändrade hotellpilten kommit över landgången sprang han upp i en bil, där den räven Feddy satt på lur. Kapten Davington stod på bryggan och grinade mot solen. Muskelsammandragningen gjorde hans ansikte fulare än vanligt, och när Feddy såg

detta, fick han en vild lust att se mannens minspel riktigt gå i baklås. Till den ändan reste han sig upp i bilen, lyfte hotellpojkens mössa av Ellinors huvud och ropade med full hals:

»Hallå, Davington! Hälsa Blinkins. Kör.»

Och det gick galant. För gamla Feddys bil var en Daimler på nitti goda hästkrafter.

MATTI REINEKKA

»Varför ska du nödvändigt över ekvatorn, pilten min? Eller tror du kanske inte det finns sympatiska fähundar på närmare håll — utan att de behöva förefalla dig ett dugg hemmagjorda? Var lugn som ett frimärke, gosse, det *gör* det.

Är det Franklin som sagt, att en last är dyrare att föda än två barn? Verkligen. Bien, du ser, att gamla Feddy håller reda på kyrkofäderna. Men det var *inte* Franklin som hittade på att envisheten är alla lasters moder — för det hörde jag första gången av en flicka i Köpenhamn, som hade till uppvaktande kavaljer en skåning av det beslutsamma slaget. Han friade till tösen regelbundet tre gånger i veckan, söndagar, onsdagar och fredagar, i två års tid, fick korgen varje gång, men gav sig inte ändå.

»Maken till envishet har jag aldrig skådat», sa piebörnet — nära förtvivlans gräns.

Hon kände antagligen inte Matti Reinekka. Prosit.

Första gången jag träffade Matti Reinekkan var i Köpehamn. Finnar har — uppriktigt sagt, gosse — aldrig varit min likör, egentligen. I deras grälsjuka finns inte alls några sympatiska ränder: både svenskens brännvinstörstiga galghumor och danskens gemyt saknas totalt — för att inte tala om finnarnas långsinthet, som är det olustigaste av alltsammans. Men hos Matti Reinekka var de nationella dragen tillsatta med en särskild sorts senap, som verkligen kunde pigga upp magsyran på umgänget. Be mig inte om receptet, är du snäll. Såna där saker destillerar man inte ut med whisky — vi prövade aldrig våra mätglas på annat, gosse — jag kan bara säga dig, att Matti Reinekka var osympatisk på ett fördömt sympatiskt sätt.

Föreställ dig en liten krog mitt i nätharvan av smågator mellan Raadhuspladsen och Kongens Nytorv. Ifall jag för sanningsenlighetens skull talar om, att den lilla hemtrevliga syltan heter Croneborg, och att

stora, praktfullt susande whiskygroggar in på tredje krigsåret därsammastädes kunde fås för nitti öre, förmodar jag att vi inte skadar någon med det. Minns du gamla Hörnan i Uppsala - shaggsofforna, båsen, lukten av surnad nikotin och gammal alkohol, den högst problematiska snyggheten — allt detta, som gav stället en sådan obeskrivlig hemtrevnad, parad med humana priser och tolerant överseende, om någon malör skulle inträffa med ens portmonnä. Croneborg är något i samma stil, och det var väl därför vi trivdes där så bra, vi, några stycken inte *bara* efter friheten törstande akademici av nittiett och nittitre års skörd.

Matti Reinekka kom alltså dit ner en kväll — när vi redan hållit på en stund — presenterades som finsk patriot och guvernöravlivare *in spe* — mottogs följaktligen väl. Finnen var en liten axelbred man med de utstående mongoliska kindknotorna i ett slätrakat ansikte, men också med den klippska glimten i ögonvrån och det envisa draget skarpt inskuret vid munvinklarna.

»Drick, Matti Reinekka», uppmanade vi.

Och Matti Reinekka drack.

Redan vid den fjärde groggen kom jag

underfund med en synnerligen behaglig egenskap hos Matti Reinekka: han pratade inte om sig själv, skröt inte med sina framfarna bravader och höll tyst med dem som väntade honom. Gossen sög ärligt och trofast sin sprit, stack in ett ord då och då — och det mesta han sa var skål. Sådant är just i min smak, som du vet; jag gav mig katten på att lägga bort titlarna med pilten vid första bästa tillfälle. Att jag aldrig hann fullfölja detta välvilliga uppsåt kan inte läggas mig till last som du strax skall förstå.

Det var alltså inte finnen som började skryta med sig själv — det var hans sällskap, en liten käftslängd lett, Matti Reinekkas självutnämnde introduktör, för övrigt. Letten hade gett sig fan på att vi riktigt skulle komma underfund med vad Reinekka var för en sjudjäkla karl, och till den ändan gick han igenom meritlistan så grundligt som möjligt. Matti hörde på med rynkade ögonbryn, drack flitigt och ilsknade synbarligen till oavbrutet. Slutligen började letten orera om Mattis mission här i livet...

Matti Reinekka hade föresatt sig att skjuta en guvernör, en plågoande, en satans

förtryckare. Han hade föresatt sig det precis på samma sätt som du beslutar att samla dig till en bok, som grosshandlare X. att knipa sig en Vasaorden, som politikern Y. att skaffa sig gullbyxorna. Kort och gott: livhanken på en guvernör var inte bara Matti Reinekkas *hobby* — att till hela folkets fromma avliva en guvernör var hans livs ändamål och enda förnuftiga mening. Varje andetag av Matti Reinekka utgjorde en förberedelse till denna gärning, varje klunk han drack ur sitt grogglas ett led i den utveckling, som med järnhård konsekvens en gång i framtiden skulle få sin lysande avslutning i ett revolverskott...

Jag såg ådrorna vid Matti Reinekkas tinningar svälla, pulsslagen ökas. Till sist reste han sig upp:

»Du pratar en hel massa strunt, min bäste bror», sade han på sin sjungande finska, »men på sätt och vis har du rätt. Skål, mina herrar. Nu går jag. Det är på tiden att ärendet blir ordentligt uträttat.»

Därmed slängde han cigarren i en vrå, så gnistorna yrde, drack sitt glas i botten och styrde mot utgången.

Det blev åtskilligt väsen. Ett par av oss

försökte tala reson med gossen — inte kunde han ge sig av till Hälsingfors mitt i natten, inte fanns det några avgående båtar eller tåg nu, vad i herrans namn skulle det tjäna till att leka brandvakt nere vid en ångbåtskaj, i all synnerhet när man hade det så bra... och så vidare. Ingenting hjälpte. Kunde man inte få en ångbåt att snurra på sin propeller fanns det ju motorbåtar, och om tågen vägrade att lägga sina tidtabeller efter Matti Reinekkas önskningar — nåväl, hade man då inte bilar och landsvägar kanhända? Finnen slet sig loss från våra välmenta handgripligheter, störtade mot dörren — och var borta...

Tja, maken till tokstolle får du leta efter. Håhå... Jag tror du drar på smilbandet, räv där. Åh nej, nog är gamla Feddy Stremman pappa till en hel massa dumheter, som varken finns specificerade i tullstadgan eller lagen, men *så* galen har han aldrig varit, att han sprungit ifrån whiskyn och sodavattnet.

*

Hur Matti Reinekka kom till Hälsingfors vet jag inte, men att han kom dit på fabu-

löst kort tid är säkert. Av en viss anledning (som du inte har med att göra och som inte hör hit) hade jag på den tiden goda nyhetsförbindelser med Finland — jag var i själva verket bättre insatt i händelserna där borta än en hel årgång Polisunderrättelser. Inte bara vad som skedde och vad som hade skett i den politiskt-kriminellt intresserade världen — utan också vad som möjligen skulle komma att ske blev jag varskodd om i god tid — och det var inte ofta mina rapportörer högg i sten. Vill du nu höra hur Matti Reinekka uträttade sitt ärende i Hälsingfors, så hugg tag i pennstumpen och håll väl fast, för när Matti kommer i tagen går det inte i begravningstempo precis.

Jag vet inte, om Matti Reinekka hade reda på saken, men faktiskt är, att polisen höll sina ögon på honom långt innan han satte sina breda blan på någon av Espis' trottoarer. Gendarmbefälet uttryckte sig tydligt nog i ordern: »när och var Matti Reinekka dyker opp i Finland skall han huggas, förses med manschetter av modernaste snitt och sedan hållas väl inlåst i avbidan på definitivt oskadliggörande». Ett på förklarliga grunder rätt svävande signalement ut-

gjorde bilaga A. till ordern, och i ett postskriptum underrättades vederbörande, att brottslingen lämnat Köpenhamn den 14 september klockan 12.20 på natten. Uppgiften stämde, så när som på de tjugu minuterna.

Efter två (eller kanske tre) magborstare på Kemps bar begav sig Matti Reinekka ut att titta på stan — än så länge i lycklig okunnighet om, hur eftersökt han var. Denna okunnighet varade i närapå två hela timmar — närmare bestämt till klockan ett på middagen, då Matti för ett ögonblick kastat ankar utanför ett bokhandelsfönster. Lyckligtvis hade gossens blickar strax förut råkat fastna på den svarta pärmen till en atlas, som med glasrutans hjälp bildade en spegel, rätt ofullkomlig visserligen, men för ändamålet tillfyllest. Matti hann uppsnappa två mystiska figurer, som växlade ett hemligt tecken bakom hans rygg — med uppenbar adress till honom själv — och sekunden därefter föll två bastanta nävar på hans axlar. Det var en sekund — alltså — men den var tillräcklig för Matti. Han kunde vända sig om med ett av hån och medlidande väl sammansatt leende på läpparna

— ett leende, som genast gjorde herrarna av den så kallade ordningsmakten en smula osäkra.

»Ni är Matti Reinekka», förklarade i alla fall den ene med så pass mycken säkerhet han kunde åstadkomma.

Matti började skratta.

»Herrarna ska inte bli ledsna», sa han hjärtligt, »men herrarna är inte de första. För bara en halv timme sedan gjorde två av herrarnas kamrater precis samma misstag. Mitt namn är *icke* Matti Reinekka — och nu får jag väl göra mig besvär att bevisa det för andra gången.»

Matti stack handen med avväpnande säkerhet i plånboksfickan och skulle just börja bläddra i sina papper, då han plötsligt tycktes komma på en ny idé.

»Hör på», fortsatte han, »herrarna ser hyggliga ut — jag ska göra herrarna en tjänst, som jag aldrig i livet skulle gjort för herrarnas kamrater. Ni vill ha Matti Reinekka fast, inte sant?»

Gendarmerna nickade, ivrigt bekräftande. Det var nämligen 5000 mark att förtjäna på affären, utom äran.

»Gott», avgjorde finnen, »jag känner Mat-

ti Reinekka sedan gammalt, och det är inte utan att jag har ett horn i sidan till honom för allt det trassel han vållar mig bara därför att våra porträtt råkar vara snarlika. Ni har rätt, mina herrar, Matti *är* i stan, jag tror jag vet var han finns — och jag ska hjälpa er att få honom haffad.»

Herrarna av ordningsmakten blevo stormförtjusta. För att dryfta spaningarnas huvuddrag begav man sig omedelbart till närmsta krog, där Matti Reinekka på tre korta minuter lyckades avvinna sina nya vänner deras oförbehållsammaste beundran för sin sakkunskap på gammal konjak.

*

Nu följde en vecka, som varken saknade omväxling eller behag för de tre herrarna. Matti hade förbehållit sig dagtraktamente av allmänna medel under den tid spaningarna pågingo, och polisbefälet hade händergnuggande gått in på allt inför utsikten att få boven fast. Matti Reinekka letade efter sig själv med en energi, som fyllde hans sällskap med beundran — varje morgon tände han nya hoppets klart flammande lå-

gor i deras hjärtan och varje afton släckte han dem på det angenämaste sätt i världen med gammal konjak — när han inte hittade på någon ny, läskande blandning av amerikansk whisky, söt champagne och citron. De båda herrarna från säkerhetspolisen, som aldrig i livet kunnat ana, att en människas smaknerver hade en så utsträckt användning, levde i ett nästan oavbrutet sällhetstillstånd.

Jag sa *nästan* och det var med flit. Mot slutet av första spaningsveckan vaknade — särskilt tidigt på morgnarna — i deras hjärnor dunkla misstankar, att herr Elmi Mattanen (som Matti kallade sig) spelade med falska kort. Matti Reinekka i sin ordning var inte dummare än att han märkte strömkantringen — för övrigt hade han redan vidtagit vissa åtgärder med tanke på ett förändrat umgänge. Redan samma kväll ärnade han så diskret som möjligt utnyttja sin upptäckt, att stamkrogen ägde en för Mattis ändamål idealisk klaffdörr utåt bakgatorna. Dessförinnan inträffade emellertid något, som han inte tagit med i räkningen.

På Matti Reinekkas initiativ hade trion

äntrat en spårvagn för att arrangera en extra infernalisk råttfälla åt guvernöravlivaren i en av stans utkanter. Nu vore det väl som själva satanas, om man inte skulle få boven i gluggen, menade Matti — och gendarmerna smålogo åter förhoppningsfullt, kärligt tummande de nya, med självslutande reglar utrustade handklovarna. Man uppehöll sig på vagnens bakre plattform, Mattis cigarrettetui hade just vandrat laget runt och skyarna från de första halsblossen virvlade muntert för draget, när bromsarna lades till för hållplatsen vid X-gatan. En enslig, bredryggad lantman med knyte och korg satte foten på vagnssteget och krängde sig upp under en sjungande, något brännvinsstänkt monolog. Matti Reinekka kände strax igen både röst och ordval — det var en gubbe från Sibbo, där Matti tillbragt en sommar för ett par år sedan. Med den finska landsortsbons ogenerade nyfikenhet installerade gubben sig på plattformen som om den varit hans privata villaveranda, klappade konduktören på axeln och inledde ett allmänt samtal om väder och skörd. Matti Reinekka vände energiskt ryggen till och malde sönder en förbittrad ed mellan tän-

derna. Han kände, att spelet var förlorat.

Sibbogubben var inte den, som tålde en demonstrativ ryggtavla i närheten.

»Hör på», sa han och puffade Matti i sidan, »vad säger du om saken då?»

Ögonblicket därpå hade han naturligtvis gjort sin förtjusta upptäckt.

»Nä men se på Matti Reinekka», väsnades han, »det var då riktigt fiffigt att träffa gamla bekanta.»

*

Tjugu minuter senare satt Matti Reinekka i häktelset — som rätt och billigt var. Han tog saken kallt och förnuftigt, vädjade till sina före detta vänners bättre känslor och lyckades övertyga dem, att ingen skada var skedd. Hade man inte samarbetat på det gemytligaste sätt i världen för att få Matti Reinekka fast? Och nu *var* han fast. Vad mera? Belöningarna och äran, som väntade herrarna av ordningsmakten, kunde väl näppeligen betraktas mot en gladare bakgrund än en av det allmänna bekostad, på krogar och näringsställen tillbragt vecka?

Hade inte Matti Reinekka rätt kanske. Vad inte logiken klar och sund, månne? Ack, jo visst. Gendarmerna betraktade fången med välvilja och skrattade utan förbehåll åt hans muntra rekapitulation av de senast framfarna dagarna.

Plötsligt hejdade Matti sin svada och drog upp något ur högra byxfickan. Det var en sedel på femti mark. Hör på, fanns det någon mening i att denna sista slant av statens medel skulle undgå det öde, vartill den var förutbestämd? För visso icke. Bevars väl, Matti Reinekka gjorde visst inte anspråk på att själv få blöta sedeln på en krog, men kunde inte någon av herrarna hämta en flaska av den där konjaken — 1878, violett etikett och gyllne kapsyl — till omedelbar förtäring i sinkabirum? Vore det för mycket begärt efter så många glada och minnesrika aftnar?

Nej, det tyckte man då egentligen inte det var. En av herrarna tog sedeln och avlägsnade sig; han skulle strax vara tillbaka — inköpsstället låg knappt ett stenkast till vägs.

»Under tiden sätter jag fram glas», lovade kamraten.

Men när kognakshämtaren kom tillbaka fanns inga glas framsatta. Felet var dock inte gendarmens utan Matti Reinekkas. Ädelmodigt lämnande buteljen till jämn fördelning mellan kamraterna hade Matti på det för honom utmärkande raska sättet daskat till gendarmen med flata handen strax under hakan, så att både andnings- och rörelseförmåga för någon minut fullständigt svek polismannen. Denna minut använde Matti väl — jag har förut talat om, att han förberett nytt val av vistelseort, och nu befann han sig i säkerhet, åtminstone till nattens inbrott — vilket var huvudsaken.

Tack vare en del underjordiska förbindelser öppnade sig nu för Matti Reinekka en tämligen trygg reträttväg över Torneå och Haparanda — men tror du han använde den? För tusan — pojken hade ju kommit till Finland för att skjuta en guvernör och inte för att lära ett par nöt till gendarmer att dricka åttisju års konjak. Hans väderstreck var alltså inte norr utan öster, och när mörkret fallit på samma kväll var också Matti Reinekka på väg utefter banvallen — mot Viborg. Att köpa biljett och stiga på tåget i Hälsingfors — herregud,

då kunde han lika gärna anmäla sig på polisstationen genast. Matti kände nu rätt väl till järnvägslinjen några kilometer nordost om stan; han hade nämligen en gång — för ett par år sen — just där nappat en andraklassvagn i vingbenet, när tåget saktat farten i stigningen.

Det höll på att gå lika bra den här gången. Tåget kom som det skulle, smällandet i skenskarvarna, sackade av, loket pustade ljudligt med de fjorton boggievagnarna, kolkvasten stod kimröktjock ur nacken på maskinen — Matti Reinekka tog sitt språng. Han hade siktat rätt: högra handen fick det riktiga greppet kring handtaget, men foten slant på steget. Fem sekunder höll musklerna den oerhörda påfrestningen, farten var kanske någon liten kilometer starkare än förra gången — alltnog, Matti Reinekka måste släppa taget. Han kunde fallit sämre. Nu fick han hela kroppen med sig, så när som på vänstra armen, som kom under tågsättet och klipptes av strax ovanför armbågsleden...

*

Matti Reinekka vaknade på lasarettet i Hälsingfors just lagom till den svenske kirurgens rond. Doktorn tittade på sin patient med krya och vänliga ögon, vilkas hastiga glimt skvallrade om sympati. Vid sängens kortända däremot satt en mindre trevlig figur: en herr gendarm med gevär och påskruvad bajonett. Matti behövde inte göra några frågor — vägen från sjukhuset till fängelset var redan utstakad för honom. Under sådana förhållanden tyckte Matti inte det fanns någon särskild anledning att driva på tillfrisknandet. Han gav sig god tid, och den hygglige svenske läkarn lät honom hållas. När Matti Reinekka samlat krafter tillräckligt igen, blinkade han en morgon åt doktorn och doktorn blinkade tillbaka. Samma kväll blev gendarmen kallad ned till sjukhusets kansli för att kvittera ut sin avlöning — och då bar det sig inte bättre än att fönstret i Mattis rum stod öppet. Två minuter senare susade en täckt bil gatan fram och i den satt Matti Reinekka, mysande, cigarrettrökande, full av energi — och utan att bekymra sig ett dyft om vänstra rockärmen, som flaxade tom vid hans sida.

Nu tycker du förstås, att Matti borde fått nog och tagit sin reträttväg så gott först som sist. Ingalunda, bror lille. Samma kväll — observera samma kväll — han kom loss från sjukhuset var Matti Reinekka på väg utmed banvallen i samma väderstreck som sist; och precis på samma klockslag hörde han Viborgtågets andnöd i backen. Nu slant inte foten — Matti kom helbrägda upp i vagnen och kontrollerade förnöjd att revolvern låg kvar i kavajens högra ficka. Med pekfingret övertygade han sig, att säkerhetsspärren på vapnet rörde sig lätt och lekande för en obetydlig tryckning — och så vidtog omedelbart en ganska lustig kurragömmalek med nattkurirens konduktörer.

Andra resan var lyckan Matti Reinekka huld. Väl i hamn på ett av Viborgs obemärkta kaféer föll en tidning i hans händer — och där fick han strax veta vad han ville. Guvernören gav mottagning för audienssökande hela den veckan mellan klockan ett och tre. Matti beslöt att handla omedelbart; han hade ingenting att vinna, men allt att förlora på ytterligare betänktetid.

En enarmad man har bra mycket lättare

än en tvåarmad att anlägga ett lidande och menlöst utseende. Matti Reinekka drog vaktposterna vid näsan grundligt — med ett halvt dussin böneskrifter stickande upp ur alla kavajens fickor, huvudet på sned och den tomma kavajärmen på svaj väckte han mera löje än skräck. Det drog i alla fall om ett tjugutal minuter, innan gossen fick företräde — han stängde dörren bakom sig omsorgsfullt och nalkades, under österländskt djupa bugningar, den mäktige, som tronade mitt på golvet vid ett skrivbord av jättelika dimensioner.

Matti Reinekka erkände sedan, att han från början tänkt motivera sitt företag med ett kort anförande, på det att guvernören skulle komma underfund med, att det inte var fråga om något vanligt bondmord utan om en akt av den heligaste rättvisa. Men när det kom till kritan föredrog Matti att brassa på med detsamma. Första skottet tog illa — kulan satte sig fast i väggen, medan kruttröken svedde guvernörens Barbarossaskägg...

Matti insåg att sekunderna var räknade — han spände revolverfjädern med tänderna (som surrogat för vänstra handens fing-

rar) och gav eld på nytt. Guvernören kröp under bordet och bad för sitt arma liv. Vid hjälpte det honom? Matti laddade och smällde — tredje skottet träffade prick: guvernören stöp.

Det var i allra sista taget, gosse lilla. Kulan nummer fyra hade Matti Reinekka ämnat åt sig själv, men han fick inte tid att ladda ens. Packet i tamburer och förstugor var över honom i ett nafs... och så fick då den envisa människan sin vilja fram och bums krypa in i ett par manchetter med självreglerande lås och alla moderna bekvämligheter.

Men ärendet var uträttat.

Nu borde det, enligt alla förnuftiga kalkyler varit slut både på Matti Reinekka och den här historien. Gossen fick ju också strax gratisskjuts till Petrograd och stoppades in i Spalernaja — och vad det betyder vet du lika väl som jag: sista anhalten på vägen till galgen. Dagen för Matti Reinekkas avrättning — och timmen med för resten — var bestämd, men ett halvt dygn dessförinnan kom revolutionen emellan och låste upp dörrarna både till Kresty och Spalernaja. Matti Reinekka lät servera sig en bättre

frukost i stället för att låta hissa sig till väders av en lumpen hantlangare åt Nikolaus — och man må inte förtänka honom, att han ansåg changemanget värt ett litet glas 78 års konjak av den där sorten med violett etikett och förgylld kalott.

Vad sa du?

Hur det gick sedan med Matti? Åh, nej, din filfras. Jag har stått i minst för tre groggar och fått bara två... torr i halsen som ett ökenland till på köpet. Hur är det det brukar stå under följetongerna i tidningarna? »Fortsättning följer i nästa nummer.» Just precis min uppfattning.

Skål.

FEDDY CONTRA SILVERMAN

Det är inte alltid så tvärsäkert, att räven tar hem potten, om han spelar sista stick med det enkla bondförståndet — av *svensk* konstruktion, nota bene. Som ni vet, piltar, hör inte Feddy Stremman precis till örnarna, vad den så kallade intelligensen beträffar, men nog begriper han addition med hela tal. Och det händer ibland, att man har större glädje av att kunna lägga ihop två och två riktigt, än att för jämnan se skyn vimla av kvadratrötter och regula di tri — om det så inte gäller annat än titta på klockan och säga hur mycket hon är. Det kan ta hus i helsike med alltför mycket knipslughet också, ser herrarna.

Om jag bara hade ett fotografi av tösen — ni skulle blekna under sminket, palsternackor. Hon var så in i helsiket vacker, gos-

sar, att det verkligt sköna porträttet på Nellicoes tvålomslag föreföll som en löjlig karrikatyr av ett kvinnoansikte, när man jämförde det med Lilians. Bara hennes ögonfransar kunde sätta mellangärdet i gungning på en stor stark karl — och när hon talade vänligt till en fick rösten den där porlande djupa klangen, som har precis samma verkan på blodomloppet som whiskyn på sodavattnet. Det blir något av et, med andra ord. Om jag talar om, att jag blev kär i tösen per telefon — utan att ens ha sett så mycket som den rosenblankade nageln på hennes lillfinger — så kanske herrarna förstår... Liknelsen med whiskygroggen nyss var för resten inte så dum: föreställ er en saloon med tjugu rejäla urtörstiga karlar och bara *en enda verklig whiskygrogg,* så har ni de erotiska förutsättningarna det året i Villanueva.

Det dröjde inte länge, innan jag kom underfund med att Silvermans grepp kring grogglaset var det krampaktigaste. Faktiskt, gossar: han knöt näven om det så knogarna vitnade. Det är ingalunda tu tal om att inte de andra voro lika törstiga som både Silverman och jag, men blygheten eller trög-

heten höll dem en smula ute i priferin, så att säga. Min erfarenhet av livet och kvinnan upplyste mig korteligen om det enkla förhållandet, att det antingen skulle bli Silverman eller jag, som var närmast att få törsten släckt, och samma erfarenhet sade mig också, att det inte tjänade något till att försöka ordna saken beskedligt och säga till Silverman:

»Släpp glaset, är du snäll, Silverman.»

Eller:

»Låt mig dricka först, Silverman, för jag är törstigare än du.»

Var det någon som andades det täcka ordet *skål?* Jag får tacka. Det är inte bra med så mycket prat om groggen utan att något blir förtärt — man blir så lätt förfäad. Den som bara berättar historier om fruntimmer och aldrig blir sedd annat än i karlsällskap får lätt anseende för att vara en humbug. Så säjer vi skål en gång till, kanhända.

Nu måste jag tala om för er, hur vi hade det ordnat med de så kallade lokala förhållandena där nere. Villanueva var bara barnet — som samhälle betraktat — knappt årsgammalt, satt i världen av en fähund

till portugis, vars luktorgan vädrat petroleum ur en grop i marken. Där var primitivt också så det förslog: varken spårvagnar, dagliga tidningar eller nattliga korvförsäljare. Men *saloon* hade vi naturligtvis — och idrottsklubb. Den förra inrättningen ansågs — och erkändes — öppet vara tillkommen för kroppens välbefinnande, den senare för själens, det var någon sorts hederssak att dela på gracerna tämligen jämnt mellan båda. Den som bara söp och inte sportade (eller den som bara sportade och inte söp) betraktades med misstro av samhället. Lyckligtvis räknades biljardspel som idrott, men för anständighetens skull hade man gärna nånting bredvid — jag för min del brukade gå ut i en backe om fredagskvällarna och kasta diskus, men som jag var känd för att slänga lite vårdslöst hade jag inte något nämnvärt obehag av kontrollanter, som överansträngde sig vid protokollet.

Detta var alltså Villanueva. Närmaste håla hette Brixwell. och om jag säger er, att den metropolen närmast påminde om ett exotiserat Kristinehamn, så tror jag det räcker — även för dem, som bara läst i geografin om både Kristinehamn och Exotien.

Avståndet mellan Villanueva och Brixwell var precis trettioen kilometer — och ni kan ge er tusan på, att kalkylen stämmer på pricken för jag har själv mätt upp distansen med en telefontråd. Utom modefilosof och järnvägsarbetare var jag nämligen den tiden överingenjör vid det högst egenhändigt hemmagjorda telefonverket Trans-Kosmos. Ifrågavarande telefontråd utgjorde emellertid inte den enda förbindelsen mellan Brixwell och Villanueva — där fanns också en landsväg, så'n den var, ur svensk väghållningssynpunkt en styggelse för både gud och människor, men framkomlig med ridhäst, åtminstone under den torra årstiden. Att promenera eller löpa den vägen kunde aldrig ha fallit någon annan institution i världen in än idrottsklubben i Villanueva.

I all sin kristinehamnska bedrövelse ägde Brixwell *ett* försonande drag — ett enda, men det räckte till. Lilian bodde där. På oss karlar i Villanueva utövade Lilian samma dragningskraft som ett visst gammalt, av erotiska äventyrsvinder omsusat Stockholmskafé på Västgöta nation i Uppsala (teologiska fakulteten inberäknad) under min s. k. studietid. Än i denna dag kan

jag bli lyrisk, när jag tänker på't. Det lagom långa avståndet höll begärelsens eld ständigt brinnande — en omild försyn hade ordnat det hela med raffinerad uträkning; man hann aldrig vända på medaljen och spegla sig i dess baksida förrän det blev nödvändigt att skiljas från den.

Folk talar om oskrivna lagar — för min del vet jag ingen oskriven lag, som hölls så obrottsligt som vår tysta överenskommelse i baren: att aldrig diskutera Lilian efter tredje groggen. Naturligtvis var det självbevarelsedriften som låg bakom; när det gäller fruntimmer är det inte nyttigt, att synpunkterna få alltför stark spritsmak.

Va sa ni? Till saken?...Alldeles riktigt, herrarna, *alldeles* riktigt. Skål. Till saken.

Den något för livliga steeple-chasen mot Lilian hade alltså gått över i en tämligen stillsam slätlöpning med herrar Feddy Stremman och Gus Silverman långt framme i tèten. Mot höstsidan var Silverman och jag så gott som ensamma på arenan — den ena efter den andra av kumpanerna hade slagit sig ner bland åskådarna (figurligt talat, förstås), inbillande sig själva och varandra, att det var tusan så mycket mer spännande

att hålla vad; faktum är, mina herrar, att chancerna stod i min favör ända tills det blev bekant, att Silverman skulle starta med i den stora propagandastafettlöpningen mellan Villanueva och Brixwell.

Själv fick jag nos på nyheten en fredagskväll, när jag kom in på baren efter en diskusansträngning på fyra kast jämnt. Posten från Rosario hade kommit med tidningar — jag slog mig ned i en vrå och bredde ut El Diario, en hejdundrans drake på ett åttondels mantal kronoskatte allra minst. Jag väckte till vid att någon nämnde mitt namn på andra sidan båsavbalkningen; så här lät det:

»Nu går det åt helsike med Stremman.»

Tillåt mig vädja till herrarnas känsla för det passande jämförd med herrarnas känsla för den egna värdigheten. En gentleman lyssnar inte, men en gentleman kan inte heller hindra sina sunda fem sinnen från att fungera naturenligt. Kort och gott: vad jag hörde var följande:

»Har jag inte sagt dig, att Stremman är ett nöt?»

»Men Silverman är en idiot.»

»Fruntimmer har inget sinne för nyan-

ser. När en kvinna inte samtidigt kan gifta sig med både idioten och nötet tar hon i det avgörande ögonblicket den, som är först på platsen.

»Vad menar du?»

»I propagandalöpningen har Silverman lyckats intrigera till sig sista biten. Vad man må säja om Silverman, men springa kan han. Jag har sett honom löpa: benen på honom fladdra som lärkvingar, mina herrar.»

»Än sedan?»

»Tänk, att man ska behöva stoppa i er det här precis som man stoppar korv. Silverman kommer in till målet i Brixwell med en fart av bortåt femti kilometer, i näven har han stafetten och vid målbordet står Lilian. Så fort han blir synlig klämmer mässingssextetten i med en marsch, som slår lock för öronen, trummor, pukor och bäcken hänge sig samtidigt åt orgiastiska utsvävningar, flaggorna hissas i topp, vimplarna smälla för vinden och packet skriker hurra. Och innan den minsta kanariefågel hunnit hämta andan uppstämmer Brixwells blandade kör nationalsången »Venga muchacha bajla conmigo. . .» medan borgmästarn trycker la-

gerkransen på Silvermans svettdrypande hårtestar. Om herrarna inbillar sig att Lilian kan stå emot allt det där... ja då är herrarna ta mig f-n lika stora nöt som Stremman, allra minst. Det svor jag på.»

Pokalklang och instämmanden. Talaren hade uttryckt sig med en i den empiriska filosofin förankrad övertygelse — det fanns ingen som opponerade sig. Själv kunde jag inte annat än ge karlen rätt — Silverman hade onekligen fått sin chance, och jag var utan. Följaktligen fanns här bara två alternativ: antingen att neutralisera Silvermans chance eller att för egen del ordna en, som var minst lika god. Såvida... ja, såvida man inte rent av kunde slå båda flugorna i en smäll.

I tamburen, på utgående, stötte jag ihop med Alcorta. Han var lång i synen som en gangesgavial och i ögonen på honom fladdrade någonting, som påminde om blicken hos en ängslig kanin. Jag behövde inte fråga gossen efter orsaken till hans långsmala utseende; jag kände den nämligen, ser herrarna. Alcorta var en av dem, som parerat ända ut i vadhållningsmarginalens yttersta kant på Feddy Stremmans seger över Gus

Silverman, och nu hade han naturligtvis fått reda på, hur chancerna kantrat till f. d. favoritens nackdel.

»God afton, Alcorta», hälsade jag, och min ton kunde inte varit mer undfallande, om jag bett om ursäkt för min existens. Min för tillfället konstgjorda nedslagenhet bidrog naturligtvis inte att stämma Alcortas själiska strängaspel i någon hoppfullare dur — vilket heller inte var meningen.

»Nåå?» frågade han och spände ögonen i mig, arma syndare.

Jag ryckte på axlarna.

»Vad vill du man skall göra?»

Nu blev det liv i Alcorta.

»Vad jag vill du skall göra?... Hör jag rätt eller driver du med mig? Är det din mening att gå hem och exekvera en slummeraria i patentsoffan, medan Silverman kniper både sitt pris och sin donna? Vad jag vill du skall göra? Ack du otroligaste bland nöt... Och du inbillar dig verkligen...»

Det gick ju inte an, att Alcorta fick hojta på det viset. Tamburen började fyllas med folk, som inte hade något emot att assistera vid en stilla revolvermatch på aftonkröken — för det hela artade sig onekligen bra:

hummerröd i synen, med håret på ända, letade Alcorta efter tillräckligt uttrycksfulla skällsord... Jag lyckades manövrera in ynglingen bakom en av diskens skärmar och där fick vi ett par stolar.

Hade vännen Alcorta något att föreslå?

Tja. Naturligtvis var man inte alldeles utan idéer. Härom året, vid det stora hippologiska kalaset borta i Belgrano, hade man varit med om att göra en av de finast tippade hästarna otjänstbar...

Menade Alcorta, att vi skulle skära knäsenan av Gus Silverman?

Nå nå. Varför just knäsenan? Erbjöd inte människans anatomi större utsikter till en mer raffinerad omväxling? Kunde det inte tänkas, att samhällets medicinska vetenskap — mot hederlig vedergällning — var i stånd att leta fram receptet på en dryck, som gick rakt ned i stortån och där ögonblickligen alstrade världens mest helvetiska podager? Såvida man rent av inte, med tillämpning av Dumboms gamla regel, skulle gå rakt på sak och låta ett par handfasta karlar stoppa in herr Silverman med fortkomstledamöter, knäsenor och det hela i någon av bolagets tomma fotogenbehållare,

tills tävlingen var över och fiaskot ett faktum. Eller...

Alcorta nekade sig ingenting, när han väl kommit i tagen. Slutligen hade vi staplat upp så många förslag framför oss till Silvermans förgörelse, att vi kunde gjort auktion på hälften och ändå rett oss gott med återstoden. Det finns ingenting som lättar upp humöret så behagligt som en riktigt ordentlig luftning på alla skadeglada planer och infall — efter en stund slog Alcorta händerna samman, fick en mozzo i vingbenet och beställde in champagne. Som det ordinerades en rejäl bottenfock för vart och ett av Alcortas alternativ kan herrarna förstå, att det saluterades tämligen hyfsat med korkarna, innan programmet var genomgånget. Men — vid profetens hårväxt, gossar — då var inte Gus Silverman många centavos värd heller.

Drack vi?

*

På min tid i Uppsala fanns där en medicinare, som av principiella skäl aldrig steg upp före klockan fyra om eftermiddagarna.

Vi hade honom för resten en termin i matlaget. Han var inte tokigare än de flesta, om man bortser från vurmen han hade: att inbilla sig själv och andra, att han tänkte ta examen. För min del beundrade jag honom för den fasthet, med vilken han genomförde sitt program beträffande uppstigningstiden. Folk med principer bli alltid utsatta för attentat från folk utan principer — och gud skall veta, att vi försökte få mannen i fråga att svika sina tusen gånger så visst som en. Men det lyckades aldrig. Vännen medicinarn hade, med andra ord, gett sig sju tunnor tusan på att praktiskt realisera det av »Föreningen för mornarnas avskaffande» uppställda programmet.

När jag vaknade dagen efter sammanstötningen med Alcorta sympatiserade jag i särdeles hög grad med de där principerna. Det obehagligt nyktra dagsljuset flådde både förgyllning och skinn av alla våra stolta, mot herr Silverman formerade bataljoner. Alltsammans ramlade ihop till en hög döda ben. Av hela den armé kopparslagare, som arbetade i min hjärnas verkstad, kunde jag inte förmå en enda själ att använda släggan på Gus Silvermans skalle. Och av går-

dagens segervissa säkerhet fanns inte så mycket i behåll, att jag vågade sätta rakkniven till mitt skäggstubbprydda käkben.

Hos barberarn träffade jag en av gossarna från petroleumkontoret.

»Det ligger ett kort från Lilian på posten», sa han. Och blinkade, lymmeln. Under normala förhållanden skulle näsvisheten renderat honom en speglosa med blåsyreverkningar — nu orkade jag endast blinka igen. Och mina känslors käril fylldes till brädden med självförakt, medan eggen på barberarsluskens kniv dansade twostep på min skrovliga strupe.

Med tre svidande alunnypor i halsskinnet störtade jag i väg till posten. Herrarna ska bara inte tro, att inrättningen i Villanueva hade någon likhet med generaldirektörens palats vid Vasagatan i Stockholm. Postmästarn i Villanueva fick hålla till godo med en omålad trälåda, som en St. Bernhardshund med självaktning skulle visat tänderna åt, och breven slängdes ut på en disk, där var och en fick leta rätt på sin post, om han gitte.

Kortet från Lilian var ett helt vanligt öppet brevkort, adresserat till »Någon av

mina vänner i Villanueva» och innehöll en på förtjusande kokett spanska avfattad bön om hjälp med vidarebefordran till Brixwell av den allra minsta lilla dosa läppsmink, som efter tågets ankomst från Rosario fredag morgon kunde inköpas hos handelsman i Villanueva. Det säger sig själv att jag ögonblickligen lät kortet försvinna i min plånbok. Sannerligen, gossar, det var hög tid — jag hade knappt hunnit få ner plånboken igen förrän dörren öppnades och Gus Silverman visade sig på tröskeln. Lyckligtvis fanns det ett tidningskorsband med min adress på disken, jag fick upp omslaget i en fart och tog betäckning bakom bladet i ett hörn av schappet.

Silverman letade igenom brevsamlingen men fann — naturligtvis — inte det han sökte. Jag kände på atmosfären i rummet, hur gossen ilsknade till och erfor en behaglig domning hos kopparslagarna... Dagen hade börjat illa; den kanske kunde sluta bra. Slutligen kostade Silverman på sig en ed — fullkomlig musik i mina öron, gossar — och så gick han lös på postmästarns lucka.

»Tjänare», sa Silverman, »förlåt jag stör, hur står det till, men det skulle vara ett

kort från Lilian med posten i dag, har jag hört sägas.»

»Tja», svarte den välsignade postmästarn tämligen snävt, »kanske det, herr Silverman.»

Herr Silverman prasslade med en fempesossedel.

»Vad stod det på det där kortet, postmästarn?»

Ett djävulskt vinddrag tog sedeln, som hastigt gled in genom luckan och försvann. Samtidigt glättades den sura tonen i postmästarns röst ut — det var nästan som den blivit upplöst på kemisk väg med någon sorts syra.

»Låt mig tänka efter, herr Silverman. Låt se. Gud förlåte mig tror jag inte det handlade om en pudervippa.»

»En pudervippa», upprepade Silverman girigt.

»Som», fortsatte postmästarn, »skulle inköpas hos handlingsman på fredagsmorgon — då den kommer hit från Rosario — och sedan så fort som möjligt befordras vidare till Brixwell och Lilian.»

Silverman funderade.

»Fredag är ju tävlingsdagen. . .»

»Alldeles det ja, herr Silverman.»

Luckan knarrade på sina järn. Postmästarn tyckte, att han lämnat valuta nog för slanten, förstås.

»Bueno, postmästare. Ni har gjort mig en stor tjänst. Hasta luego.»

Detta var på onsdagen. Om jag säger er, pojkar, att jag behöver precis tjugu minuter för att göra mig klar till en resa på ett par tusen svenska mil, så kanske ni förstår vad det betyder att ha två dar på sig för ett företag, som är lika enkelt som att addera ned en krognota. Stafettlöpningens arrangör hette Biantiloo, en hygglig karl, vars själstillstånd inte var hälften så tillkrånglat som hans namn. Biantiloo interpellerades ofördröjligen och befanns inte sakna lust att äta lunch tillsammans med lilla Feddy.

Ett ögonblick, herrarna, ett ögonblick. När jag nyss sa, att min uträkning var lika enkel som addition med hela tal, så är det inte riktigt, inte *alldeles* riktigt. Jag befann mig i ungefär samma situation som en middagslysten gentleman, när han slår sig ner vid bordet på en restaurang med leveranskraftigt kök och ordnad vinkällare — pla-

nerna på menuns exakta sammansättning, rätternas ordning, vinernas årtal och temperatur, den kulinariska avvägningen mellan entré, stekar och mellanrätter... allt detta *flöt* ännu en smula i konturerna. Men ni kan ge er tusan på, gossar, att jag kände, hur detaljerna kristalliserade ut sig och visste, att gommen skulle få just vad den längtade efter.

Vad anade väl jag om staffettlöpning före den där lunchen med Biantiloo? Platt intet. Ja, mina herrar mullsorkar, i själva verket visste jag mindre än platt intet. Förty jag trodde, att de tävlande dårarna löpte på styltor i stil med de strumpstickande käringarna i Hollands land. Frusta gärna i grogglaset, du notarie, blygselns rodnad får du ändå aldrig se purpurstänka min kind. Att kokettera med obefintliga fackkunskaper överlåter Feddy Stremman åt herrar tjänstemän i verken och andra journalister.

Biantiloo och jag tog i tu med vår lunch klockan ett. Fram mot tiotiden på kvällen började Biantiloo fabla om, att han kände sig nära nog som ett förtappelsens kreatur — sjutusen järn i elden hade han för tävlingen på fredagen, och alla sina fingrar använde

han till ingenting annat än att lyfta glas av växlande storlek från bordduken. Nu jäklar, måste det bli annat av...

»Sitt lugnt på stjärten», föreslog jag. »Är det lilla Feddy, som lockat vännen Biantiloo från hans skyldigheter, får han svida för et också. Här min hand, gosse. Från och med detta ögonblick är jag din adjutant, din passopp, din ordonnans, din löpande häjduk — allt vad du vill. Har du sjutusen järn i elden, pilt, så klarar du dem bättre med fyra händer än med två. Så talar vi inte mer om den saken.

Sagt och gjort. På torsdag morgon var det jag, som — omärkligt, men säkert — tog befälet över Biantiloos anordningar för löpningen. Värst var det med titulaturen, eftersom alla funktioner längesedan voro tillsatta, men till sist enades vi om begreppet *materialchef*. I fråga om rangordningen måste den nya befattningen visserligen för sämjans skull sättas efter både starter, tidtagare och distriktsinspektorer, men till ersättning fick jag svängrum just på den fläck jag traktade efter.

Tävlingsdagen rann opp, herrarna, strålande och lagom sval. Det smällde i flag-

gor och vimplar och från mot skyn lekfullt resta revolvermynningar knallade glädjeskotten. Men låt mig slippa naturbeskrivningarna. Så mycket vill jag bara säja: inte en enda detalj i tävlingsmaskineriet klickade. Herr materialchefen var allestädes närvarande — vid ett briljant lynne för resten — efter ett tidigt på morgonen expedierat telefonsamtal med en viss ung dam i Brixwell. Trettio sekunder före starten satte han stafetten i förste mannens hand — och så var den vilda jakten i gång...

Händelsernas tilltänkta utveckling vid målplatsen har jag redan antytt för er, gossar små. Alltnog — verkligheten gjorde fantasin rättvisa — i stort sett: Silverman *kom* inflygande till målet med en fart av bortåt femti kilometer, i näven höll han stafetten och vid målbordet stod Lilian. Mässingen skrällde, flaggorna flögo i topp, trummorna gick, packet skrek, borgmästarn viftade med lagern och kören gav hals. Den enda, som inte skötte sig fullt programenligt var Lilian: hennes ögon strålade inte mot Silvermans, hon knep med läpparna och på hennes gudasköna panna satt ett veck — en fysionomist skulle sagt, att hennes lilla hjär-

na sysslade med något problem. Inte utan harmblandad förvåning måste dagens hjälte erkänna, att Lilian intresserade sig mer för stafetten än för honom själv, rätt nu var hon försvunnen — och med henne stafetten.

Först på aftonen, när signalen till balen gick, och vi allesammans från Villanueva hunnit fram till Brixwell på våra hästar, uppenbarade sig flickan. Hennes ögon glänste svarta, hennes läppar röda och hennes panna var slät som polerad carrarra. Så fort hon fick syn på Feddy Stremman började det glittra i hennes ansikte — tvärs över huvudena på patrasket signalerade vi åt varandra en trådlös hälsning med den gemensamma hemligheten som atmosfärisk kraft.

Knappt hade vi fått en soffa för oss själva, förrän Gus Silverman kom fram. I nypan höll han en violett papperspåse med guldtryck. Och redan började det rycka i Lilians munvinklar: en stor karl med en liten papperspåse kan aldrig undgå ett skimmer av komik.

»God dag, miss Lilian», bockade Silverman. »Tillåt mig överlämna något som... som ni önskat.»

Så sträckte han fram påsen. Lilian tog den icke.

»Vad är det?» frågade hon bibliskt och kallt.

»En pu... pudervippa.»

»En pudervippa. Vad skall jag med den att göra?»

Lilians röst var obarmhärtigt isig.

Högröd av förvirring stammade dagens hjälte några obegripliga ord.

»Använd er pudervippa själv, käre herr Silverman», rådde flickan vänligt. »Ni ser så echaufferad ut...»

Gus Silvermans sinnesnärvaro stod inte på höjd med snabbheten i hans ben. Han svängde om på klacken och gick — alltjämt med den lilla violetta papperspåsen i högra nypan. I alla de närvarandes ögon företedde denna påse just nu en förbluffande likhet med en korg.

Nåväl, mina herrar, så slutade den affären. Inte sant, det är onödigt att ge er del av stafettens hemlighet — ni ha redan gissat den. Eller är det någon som inte vet, att den lilla pjäsen är ihålig och att en dosa läppsmink av den rätta sorten knappt är större än en tumnagel? Invirad i ett rätt

förståndigt avfattat kärleksbrev, alltsammans fasthållet med en aluminiumfjäder, kunde min lilla present knappt ha fått en raskare befordran, eller hur?

Ser ni, gossar, Lilian saknade inte humor; skojet tilltalade hennes känsla för det smålustiga — Silverman löpande för brinnande livet med rivalens kärleksbrev. Jag har sagt er det förut: det finns ingenting så farligt för en karl som när hans donna börjar skymta ett löjets skimmer över hans stolta profil.

Och dessutom behövde flickan verkligen sin karmin.

Skål.

ISABELS PIANINO

Vi sutto på en krog; en herre med polkahår koketterade förbi — han höll cigarretten i högra nypan, ungefär i brösthöjd och spretade med lillfingret som om han till varje pris ville bli av med det.

»Se där», viskade någon i sällskapet, »där har vi Blincinelli. Och därefter, som svar på vår frågeteckenspäckade tystnad: »Internationell kvinnotjusare och virtuos på piano.»

Feddy Stremman for upp:

»Är du rent från vettet, karl», hojtade han, »vet du inte det är dödsstraff att i min närvaro nämna ordet piano?»

Anmärkaren såg häpen ut — han kände varken förbudet eller risken, och det gjorde, uppriktigt sagt, ingen av oss andra heller. Feddy slog till ett av sina flatskratt, som i

omfång och djup alltid påminde mig om jättegrytorna i Bohuslän, och började brygga en grogg, vars kubikinnehåll gjorde skäl för det förhistoriska namnet *dubbelmagnum.*

»Hör på, valpar, minns någon av er Isabel Botafogo, tösen från Rio, som jag knep från den där ungrarn med ett hopp på näsan, en *Hultman med knyck,* vid vattenkalaset, efter en lika improviserad som lögnaktig intervju under vattenytan med en haj-usling. Hallå, gossar — ser ni det. En sån flicka glömmer man aldrig, om också bekantskapen inte sträcker sig längre än till en presentation några tusen mil från föremålet.

Vi hade blivit så där tämligen intima, förstår ni, Isabel och jag, slagit oss ihop om två rum och kök borta i Sao Christóvao — när en kultiverad karl har en klenod av klaraste karat så hänger han den nämligen inte på magen som zulukaffrerna, och allra minst skriver man ficktjuvarna på näsan, var dyrgripen är att hämta. Den värste Westermark-Rosén i fråga om att knycka fruntimmer jag nånsin träffat på var nu i själva verket den här ungrarn och bostaden borta i Sao Christóvao hade jag just valt därför att Westermarkarn bodde i andra ändan av

stan. Vissa tecken tydde nämmerligen på, att karlen umgicks med planer att plocka åt sig sin juvel igen.

En dag sa Isabel:

»Hör du, Feddy. I förra veckan kom vi överens om, att vi fått ihop vårt hem riktigt anständigt. Minns du det, Feddy?»

Jo, det erinrade jag mig.

»I så fall vill jag bara säga dig, Feddy, att det är som det kan med den där anständigheten. Det tjänar ingenting till att du svär. Schappet blir inte ett dugg mer anständigt för det.»

Jag svor inte — det är inte min vana, må f-n ta er, pojkar — men jag började pejla det lilla kvinnohjärtat, fint och finurligt, och det dröjde inte länge förrän jag hade klart för mig, vad det var som saknades i anständigheten.

Isabel hade inget piano.

Egentligen finns det ju saker som är mer skrattretande för en äkta man — fångrina inte, notarier! — än att bli utsatt för oväntade angrepp på portmonnän. Men jag var på den tiden så fånigt verliebt i tösen, att uppslaget tvärtom högeligen behagade mitt gamla hjärta, och milreis hade jag på hög

efter en hygglig kombination av mahognifanér och kaffebönor. Följaktligen gick jag redan följande dag till Rios bästa Malmsjö och inledde underhandlingar.

Såna don, grevarna, såna don. Det var en liten rund prick med oljegnuggade lockar och maskätna tänder, som gick omkring i lokaliteterna och satte framklövarna på både de svarta och vita tangenterna så det sa *klong* i mellangärdet på mig. Jag är inte mer musikalisk än klöver sex i vilken patiencelek som helst, men nog tyckte jag det lät grant av bara tusan, när han trädde sina löpningar på ett snöre och sedan gjorde slarvsylta av alltsammans. Men en spekulant ska vara kritisk, gossar, det vet ni nog, så jag grinade värre än om man velat kugga mig på Ainsleys gamla whisky, och en sjujäkla respekt fick dom för mig. Jag svär på att jag knep den skapligaste speldosan på hela inrättningen, utvärtes polerad som en underlöjtnant på hovbal med förgyllda galoscher och här och där små peligyrer i klara guldet.

Klangkistan skulle forslas till Sao Christóvao på lördagskvällen. Jag vet inte om det är nationssupningarna förr i världen, som

kanoniserat lördagskvällarna för lilla Feddy; faktum est, att leveransen blev utsatt till lördagen i fråga, och på slaget sex hoade också ett halvt dussin brasilianska fähundar till bärare utanför porten.

Isabel stod just framför spegeln och provade verkan av ett alldeles nytt småleende, som äntligen skulle göra guldbryggan över hörntanden full rättvisa.

»Se efter, Feddy», bad hon, »det låter som ouvertyren till ett slagsmål.»

»Eller som ouvertyren till en finare pianokonsert», svarade jag med en för tillfället särskilt uppfunnen blinkning.

Nåväl, gubbar, brasilianarna flåsade spelverket uppför trappan, och minuten därefter stod det på salongsmattan, rakt i ryggen, blänkande fint, bröstet in och magen ut för omväxlings skull, axelklaffar, pedaler och det hela... Isabel spratt av förtjusning i varenda liten gudaskapad muskel — ja, pojkar, ni begriper inte här uppe i Sverige hur det känns när en sydländsk barm som den tösens flammar och brinner av tacksamhet och hänförelse...

Det räckte två minuter — på sin höjd tre. Isabel slog upp locket på lådan, krökte sina

små fingertoppar och lät dem falla ned på tangenterna.

Paff. Klitt, klatt, klutt... Vad i alla helvetets spelfukter var detta? Klaveret lät precis som en gammal Remington nummer ett med ledgångsreumatism, icke *en* ton hördes, inte så mycket som ett sprätt på strängarna en gång. Isabel kunde lika gärna försökt locka fram ett ackord ur strykjärnet i köket.

Förlåt — jag tar en klunk ur glaset, det behövs, så sant jag är en arm syndare. Det kryper under skinnet på mig, bara jag tänker på vad Isabel fann sig föranlåten att yttra — både om mig och klaveret. Ser ni, det var inte nog att tösen gav sig katten på att jag var den största bluff som existerat sedan Kristoffer Columbus — Isabel trodde dessutom, att jag tagit med i räkningen, att hon inte alls var educerad på piano, och därför sökt komma undan med att köpa en atrapp, ett prydnadsföremål, en skrytmöbel... En mera lågsinnad usling än undertecknad fanns inte på denna jorden, allt var slut oss emellan — och så vidare.

Ingenting hjälpte, föreställningar, böner,

hot, kraftutbrott — jag gick igenom hela registret utan resultat. Slutligen ryckte Isabel till sig hatt och kappa, slängde en sista kryddad, utomordentligt talangfullt kryddad avskedshälsning i ansiktet på mig — och försvann.

Pianinot och jag voro ensamma — enfin seuls, gossar små — men var lugna för att jag inte försökte locka några bröllopstoner ur dess fördömda inre. I stället lopp jag — och detsamma skulle vilken av er som helst ha gjort — till pianoleverantören och spände hanen på min browning så tätt under nosen på honom jag kunde. Naturligtvis — han var oskyldig som ett dilamm, pianot hade i vittnens närvaro undersöks strax före avfärden och befunnits sällsynt klangskönt, man förklarade sig hövligt (och försiktigt) dra mitt sunda förnuft i tvivel och slutade med ett förordnande för två klavérexperter att för okulärbesiktning omedelbart medfölja till Sao Christóvao. Granskningsresultatet gjorde lyckligtvis rättvisa åt mitt förstånd — Isabels piano sa fortfarande paff, klitt, klatt, klutt. Experterna öppnade ryggbastet på missfostret, stucko näsorna innanför och på två sekunder var diagnosen klar;

sjukdomen befanns ha sin orsak i ett halvtjog liter sältran, med vilka alltså klanglådan matats efter avfärden från herrarna Malmsjö i Rio de Janeiro.

Men jag säjer er pojkar: redan dessförinnan hade mina på örnvingar spända misstankar börjat kretsa kring en viss mörkhyad gentleman. Pianobärarna uppsöktes och bekännelsen framtvangs: under vägen med bördan hade en tillfällig paus gjorts vid Aljubarrotas krog, klaveret fick stanna på trottoarkanten under det att herrarna läskade struparna med en blandning av ljust öl och sött brännvin.

Dunklet var skingrat, wohltätern med sältranen genomskådad: *ungrarn.*

*

Jag vet inte hur det är med er, glyttar små, men efter en förolämpning sover jag alltid illa om nätterna. Sedan den är kvitterad sover jag till gengäld så mycket bättre. Men dessförinnan måste jag ibland om dagarna gå till spegeln för att se om inte min näsa blivit längre — det är, kort sagt, ett rent fördömt tillstånd. — Fyra nätter

vred jag mig i paulunen, fyra dagar slet jag spegelglaset, men sen var det färdigt.

På den tiden fanns en liten trevlig biograflokal nere vid tullhuset. Mannen som ägde den bar det stolta namnet Goncalves, och han och jag var bekanta sedan den där tillställningen efter hamninvigningen, som jag berättat om förut. Goncalves kom till mig och frågade, om jag hade lust att repetera Eiffeltornshoppet för en stor dramatisk film han skulle köra; först var det på ett hår när att jag bett karlen dra för hin i våld, men hur det var sa jag ja. Man har sina lyckliga ingivelser ibland.

Hugg fast i grogglasen, piltar, så knogarna vitna, för nu kommer Feddy med sitt lilla patent nummer 31: anordning för kväsande av fähundsaktiga ungrare. Jag fick ut Goncalves på en rostad hajfena och ett par buteljer bourgogne, och vid andra glaset lättade jag på förlåten.

»Å tusan», sa han intresserad, »har ni skrivit en film?»

Något ditåt — medgav jag.

»Är det ett tragiskt stycke?» frågte Goncalves.

»För en av huvudpersonerna är det tragiskt», upplyste jag, »för åskådarna är det uteslutande komiskt.»

Goncalves kavlade upp manschetterna ända till armbågarna, vilket var *hans* högsta uttryck för entusiasm.

»Treaktare eller femaktare?»

»Enaktare.»

Goncalves ryckte på axlarna.

»Man kan göra ett helaftonsstycke av en anekdot, om bara regissören har en smula fingerfärdighet. Låt mig höra er idé.»

Jag redogjorde för min idé. När Goncalves fick veta, att jag tänkte spela med själv i filmen, och att maskören skulle få en utomordentligt viktig uppgift måste jag med våld hindra honom att slita sina manschetter i småbitar. Hans förtjusning saknade helt enkelt botten och tak.

»Nå», frågade han till sist, »vad ska ni ha för allt det där? En förmögenhet?»

»Två fribiljetter», svarade jag, två fribiljetter plus er oinskränkta fullmakt att efter egen skalle ändra om en viss fåtölj i salongen.»

Goncalves lovade mig både fribiljetterna och fåtöljen med uppräckta händer.

Och så slutade vi kvällen med verkligt portvin.

*

Det är i Rio som i alla andra hörn av jordklotet, där den ena människan försöker lura den andra — ingen undgår att bli lurad till sist. Biografreklamen är lika lögnaktigt frestande i Rio som i Stockholm och folk låter dra sig vid näsan immerbadd, precis som om deras minne satt i det avlagda hattfodret och inte i hjärnan. Jag säjer er, pojkar, att hemligheten med all framgång är konditorns, som slår in gammal konfekt i nya strutar till julen, eller cirkusdirektörns, som gör pyramidal succès med en pantomim, som inte är ny på annat sätt än att kostymerna presenteras på avigsidan. När jag annonserade min nya film använde jag alldeles samma metod som Barnum, när han lancerade Jenny Lind, bara med den skillnaden, att jag ersatte ordet näktergal med ordet tofslärka och ordet strupvirtuos med ordet pianofenomen . . .

Till premiären var salongen utsåld tre dar i förväg. Goncalves gnuggade händerna och bedyrade, att han inte tänkte vänta till julafton med att be mig bli kompanjon i biofirman. Ni vet hur blygsam jag är, men den gången var det inte långt ifrån att högfärden slog ut i full blomning. Ända sen jag var liten parvel i världen har jag haft en sabla respekt för det där begreppet kompanjon — det ligger något osynligt och fint i det, liksom ett högre väsen. Kommer man till firmans chef som supplikant möts man alltid av det förbindliga: ack, ja visst, käre herre (dear sir), *jag* har visst inte något att invända mot ert förslag, tvärtom, ingenting skulle vara mig angenämare och så vidare, men ni förstår, *min kompanjon* — fullständig omedgörlig på den punkten, en järndörr, varken mer eller mindre. Känner herrarna igen situationen? Nåväl — man avlägsnar sig, tillplattad och förödmjukad av den *allt* förutseende kompanjonens hemlighetsfulla veto.

Än så länge var jag emellertid bara författare, regissör och skådespelare. Filmen hette: »Det stumma pianot» — lustspel av signaturen mr Barnes från Newyork. In-

spelningen ansågs som ett rekord i flera avseenden — två mil film (av vilka sex gå på en svensk) hade strukit med bara vid bortklippningen, och då kan herrarna tänka sig. I själva verket matade vi kameran med film så det faktiskt vattnades i munnen på varenda liten kodak i hela Rio de Janeiro med förstäder och omgivningar.

Premiären gick av stapeln en lördagskväll. Etablissementets förstärkta musikkapell hade lätt smorts med några halvor svensk Caloric, som jag fått i present av en göteborgsk sjökapten — redan inledningsmarschen klingade följaktligen ganska festlig. Arracksdoften flöt ur trumpeter och klarinetter som en sötaktigt smekande kvällsbris, de första bänkraderna insöp ljuvligheten med vidgade näsborrar — stämningen började lyfta sig. För att kunna följa händelsernas utveckling hade jag tagit plats i en glugg strax till höger om vita duken, varifrån jag ägde fri utsikt över både salong och scen — men i synnerhet över salongen.

Mitt i trängseln borta vid entrén upptäckte jag plötsligt min echapperade dulcinea, Isabel Botafogo. Alldeles riktigt — hon hade ungrarn i hälarna. Karlsloken försök-

te sätta näsan i vädret, mig lurade han i alla fall inte. Den yttre så kallade malligheten dolde särdeles bristfälligt fähundens slokande svans — jag ger mig katten på att Isabel örfilat upp ynglingen efter middagen för en eller annan dumhet. Paret slog sig ned på sina (mycket framträdande) platser — han till vänster naturligtvis. Isabel såg utråkad ut — jag kände igen den där minen, och det vore synd att säga, att jag inte gladdes åt den. Hon var så led åt ungrarn som man bara kan bli åt kokt kolja, när man får den varenda dag en hel veckas tid utan senap till såsen.

Så blev det mörkt i gropen; apparaten började snurra. Det var den gamla historien — två män om en kvinna. Av hänsyn till Isabels känslor var hjältinnan inte porträttlik, man är väl gentleman, men så kan ni i stället ge er tusan på, att boven var så lik ungrarn som det ena bäret är likt det andra. Jag var jag, helt enkelt — och så är herrarna med på galoppen, inte sant?

Goncalves hade rätt när han sa: en karl med fingerfärdighet kan göra ett helaftonsstycke av en anekdot. Ungrarnas sältran blev en halv akt, där karlen bar sig så drul-

ligt och löjeväckande åt som bara en ungrare kan göra. Naturligtvis skarvade jag både fram och bak — strunt till författare annars — och jag vågar säga, att jag fick en hel del ur bovens nesliga flykt efter väl förrättat illdåd. Ni vet, gossar, hur bra en sådan där förföljelsehistoria gör sig på duken; det fanns inte *en* förklenande situation i den burleska genren, som jag lät ungrarn slippa undan.

Publiken jublade. Det susade i salongen av gillande. Jag anade, att ungrarna försökte smita medan det var mörkt, men det lyckades inte — några rop: »sitt ner» hördes; sedan blev det tyst. Jag misstänker Isabel hade lagt en klyka om ormens hals.

Spelet gick vidare. Verkligheten följdes troget — med några små romantiska inlagor för den kvinnliga publikens skull. Hjälten grubblar på hämnd, irrar ro- och rastlös omkring i Rio de Janeiros sköna omgivningar. Vemodig betraktar han de små barnens lekar, förströdd följer han svanornas drömmande glid på parkernas blickstilla vatten. En soffa i skuggan av tre jättestora eucalyptos bjuder grubblaren en tillfällig vila. Hans manligt sköna anletsdrag tolka ömsevis den

föraktade kärlekens kval och den ruvande hämndens vulkan. Hur skall han (på ett fint sätt) kunna underrätta den älskade om rivalens lömska spel?

Ha. Än en gång *ha*. Ha ha. Som en blixt från klar himmel — duken korsas av sprakande ljungeldar — står uppenbarelsen framför honom:

Han skall göra en film.

Nu brusar åter livets andar kring hans genier, gossar, triumferande höjer han blicken mot fästet, där ett aeroplan (staffage måste man ha, för tusan) just slår sina djärva dubbelåttor och utför sina looping the lopp eller vad det heter. I en 7000 hästkrafters bil, som har sin lust i att köra över små murar och vattendrag när den inte går tvärt igenom grindar och hus, susar hjälten till biografdirektören — och så är saken klar.

Där har ni en provbit, piltar. Tredje akten experimenterar med den djärva tanken: en bio på en bio. Verkligheten kopieras in i det allra sista — Concalves har förmått det otroliga: publiken får se sig själv inträda till den föreställning, som skall avslöja boven och uppenbara sanningen för hjältinnan. . .

När filmen har hunnit till detta moment och publiken — i andlös spänning — *börjar förstå,* hörs ett våldsamt bulleribrak från salongen. I samma ögonblick tänds ljuset — alla lampor på en gång.

Vad ser man?

För en lätt tryckning av lilla Feddys pekfinger har den elektriska strömmen slutits till en helvetesmaskin i miniatyr under ungrarns stol, vars knäsvaghet blir katastrofen. Ungrarn dimper i golvet — ingen ministär på den här planeten kan rädda honom från det fullständiga fiasko, som det hjärtliga flatgrinet är. Publiken har förstått, gossar, förstått på bråkdelen av en sekund — jublet är på vippen att lyfta taket på Goncalves' biograflåda.

Men Isabel har räddat sig undan ett gott stycke från le chevalier de la triste figure och skrattar med näsduken för läpparna och ögonen fuktiga av förtjusning. Hur jag kom till hennes sida vet jag inte, men i nästa nu satt vi i min bil på väg ut till Sao Christóvao.

Den kvällen klingade sältransklaveret som eolsharpor, mina herrar.

